

КОН ПОТЕКЛОТО
И ИСТОРИЈАТА
НА СЛОВЕНСКОТО
ГЛАГОЛСКО ПИСМО

КЛЕМЕНС ГРУБИШИЧ



Национална
и универзитетска библиотека
„Св. Климент Охридски“ - Скопје

Скопје, 2012

IN ORIGINEM
ET HISTORIAM
ALPHABETI SCLAVONICI GLAGOLITICI
VULGO HIERONYMIANI,
DISQUISITIO
ANTIQUITATIS POPULORUM SEPTENTRIONALIUM,
REGNI LITTERARIE SCLAVONICÆ,
ET RUTHENÆ STUDIO
A CLEMENTE
GRUBISSICHIO
PROPOSITA.



VENETIIS,
MDCCLXVI.
Apud Jo. BAPTISTAM PASQUALI.
SUPERIORUM PERMISSU, ac PRIVILEGIO.

КЛЕМЕНС
ГРУБИШИЧ

КОН ПОТЕКЛОТО И ИСТОРИЈАТА
НА СЛОВЕНСКОТО ГЛАГОЛСКО ПИСМО

Наслов на оригиналот:

IN ORIGINEM ET HISTORIAM ALPHABETI SCLAVONICI
GLAGOLITICI VULGO HIERONYMIANI DISCUSITIO
Antiquitatis Populorum Septentrionalium,
Reique Literariae Sclavonice,
Et Runice Sclavonicae

A C L E M E N T E GRUBISSICHIO

Jo. Baptistam Pasquali, Venetiis, 1766.

Издавач:
НУ НУБ „Св. Климент Охридски“, Скопје

За издавачот:
Миле Бошески

КОН ПОТЕКЛОТО И ИСТОРИЈАТА
НА СЛОВЕНСКОТО ГЛАГОЛСКО ПИСМО
КОЕ ОБИЧНО СЕ НАРЕКУВА
ХИЕРОНИМОВО,
ИСТРАЖУВАЊЕ

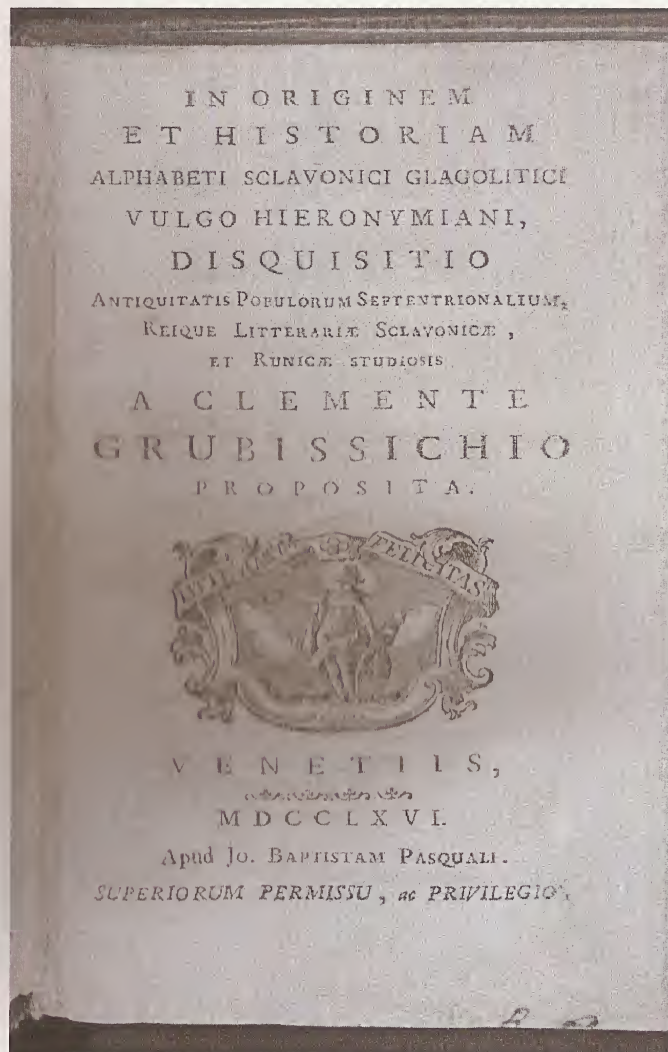
На древноста на северните народи
И на словенското и рунското писмо

Предложено од
К Л Е М Е Н С Г Р У Б И Ш И Ч



Со допуштање и посебна дозвола
дадена од препоставените
Издадено во ВЕНЕЦИЈА 1766 година
Кај Јоанис БАПТИСТА ПАСКАЛИ

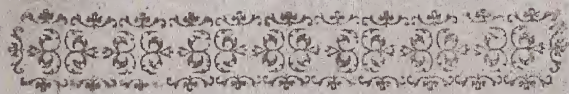
Превод на македонски: Марија Чичева Алексиќ



Χρόνος προβαίνοντος, ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλον
καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν γραμμάτων.
Ηροδοτ. Γερψικ.

Со текот на времето заедно со гласовите
се променија и формите на буквите.

Херодот, Петта книга, посветена на Терпсихора)



Alphabeti *Glagolitici* (a) vulgo *Hieronymiani* investigare origines, opus tum ad Sclavonicæ litteraturæ historiam cognoscendam valde utile, cum ad Sacrarum Versionum eodem idiomate conscriptarum intelligentiam esse necessarium, Doctorum Virorum nemo est, qui neget. Quis enim litterarum Sclavonicarum origine ignota, seu de antiquorum ejus gentis monumentorum proprietate, seu de vetustate *Annalium*, seu de *Artium*, *Scientiarum*, publicique, & privati *Juris Ordine*, aut *judicium* ferre, aut certi aliquid statuere possit? Quod si *Religionis Historiam*, *Sanctorum Virorum labores Apostolicos* passim apud eas nationes insumptos, *Sanctorum Codicum fidem*, quæ eo majoris est momenti, quod & in *Divinis peragendis* propria gentis lingua, propriisque litteris expositi adhibentur, scrutari velimus, quid tam necesse, quam *Alphabeti*, primorumque elementorum, a quo cætera prorsus omnia pendunt, certam cognoscere originem, certamque rationem? Hoc enim fere apud omnes gentes obtinet, ut unde litteras, inde morum quoque formam, inde leges, inde Religionem acciperint: litteræque ipsæ sint voces quædam vetustatis, lumina veritatis.

A 2 In-

(a) *Glagolitici* vocatur hoc Alphabetum a quarto Elementi nomine, quod Sclavi *Glagole*, vel potius *Glagolie* appellant.

Никој од учените мажи не би изјавил дека не треба да ги истражи изворите на глаголското писмо(a)¹ кое обично се нарекува Хиеронимово, зашто тоа е мошне полезна задача како за осознавање на историјата на словенската писменост, така и неопходна за сфаќањето на светите стихови напишани на истиот идиом. Зашто, ако потеклото на Словенските букви е непознат, кој е тој што би можел да раскажува нешто за особеноста на древните паметници на својот род, или за старината на летописите, или на уметностите, на науките, за поредокот на јавното и приватното право или, пак, да може да суди, или да востанови нешто конкретно? И што ако би посакале грижливо да ја испитаме историјата на религијата, или апостолските подвизи на светите мажи кои се насекаде распространети кај оние народи, и верата на светите закони, тогаш што е тоа што би имало поголема важност, од фактот што при прикажувањето на божјите дела на сопствениот јазик на својот род се употребуваат и сопствени букви за изложување на овие нешта и што е толку понеопходно од тоа да се дознае вистинското потекло и вистинската смисла на писмото и на примарните знаци, од што пак зависи речиси сè останато? Ова се запазува речиси кај сите народи, зашто од каде им се буквите, од таму и карактерот на обичаите, оттаму и законите, оттаму и верата ја примиле: а самите букви се некакви гласови на древноста, светила на вистината.

1 стр. 3: (a) Ова писмо се нарекува глаголско според името на четвртиот елемент, кој Словените го нарекуваат Глаголе(Glagole) или поскоро Глаголие (Glagolie).

Забелешка на преведувачот: Кон преводот на белешките го приклучувам и бројот на страницата на која се наоѓа конкретната белешка во изворниот текст, како и буквата во заграда под која стои белешката. Предавајќи ги белешките од изворниот текст на овој начин, сметам дека ќе се постигне поголема прегледност, доколку читателот посака да спореди одредени места од преводот со изворниот текст кој следува по него.

4
 Incertam autem esse Glagolitici Alphabeti originem testatur Kohlius (a). Inquit enim: „de Glagolitico Characterē non omnia adeo expedita, & ad planum deducta esse videntur. Primum quidem orico ejus admodum incerta est.“ Hinc viri Doctissimi in varias, easque longe diversas abiere sententias. Nam ut caterorum mittam opiniones, alii Genti Gothica Glagolitico Characterem tribuere, *Methodio Hæretico* Auctore concinnatum (b): Alii Characteris ejusdem *Hieronymum* Dalmatiae decus, Ecclesie Catholicae lumen inventorem fuisse contendunt. (c) Alii ex *Cyrillico* altero Sclavonicae linguae Alphabeto a *Cyrillo* Moravorum Apostolo reperto, ortum esse Glagolitico asseverant: (d) Alii denique eas, quas Hieronymianis vocant, litteras, *Truberum*, qui primus Characteres Glagoliticos Typis accommodavit, invenisse putarunt. (e)

Sed quæ de *Trubero* Glagolitici Alphabeti inventore *Philippus Nicolai* Libro de *Regno Christi*, alique tradiderant, nullam prorsus apud Eruditos Viros impetrabant fidem. Constat enim, *Truberum* non ante Annum 1562. Novum Testamentum Tubingæ, Hieronymianis, seu Glagoliticis litteris edidisse (f), cum longe

(a) *Introduct. in Hist. & Rem Litter. Sclavor. Cap. 2. §. 3. pag. 79.*

(b) *Thom. Archid. Spalat. Hist. Salon. cap. 16.*

(c) *Apud Kohl. Ibid.*

(d) *Frischius in Schedism. Character. Sacr. Sclavonici.* (e) *Kohl. Ibid.*

(f) *Frisch. Ibid. pag. 12. Item Asseman. Kalend. Eccles. Univ. T. 4. pag. 430.*

Кохлиус (Kohlius)(a)² потврдува дека потеклото на глаголското писмо е неизвесно. Тој имено вели: „За глаголскиот начин на пишување на буквите се чини дека не е сè така разрешено, за јасно да биде изведено. Пред сè неговото потекло е некако многу несигурно.“ Во тој поглед се разидуваат дури и оние најучените мажи и тоа со разни и многу спротиставени искази. Зашто и да ги изоставам мислењата на останатите, треба да кажам дека едни од нив пишувањето со глаголско писмо му го припишуваат на готското племе, а дека тоа е подготвено од авторот Методиј Еретикот(b)³, а други пак упорно тврдат дека Хиероним, гордоста на Далмација и светлина на Католичката црква бил изумител на овој начин на пишување(c)⁴. Едни со сигурност потврдуваат дека од кирилското настанало другото писмо на словенскиот јазик - глаголското, откриено од Кирил, апостолот на Моравците(d)⁵. И најпосле има и такви кои мислат дека оние букви кои ги викаат Хиеронимови ги измислил Труберус (Truberus) кој прв ги прилагодилил облиците на глаголските писмени знаци(e)⁶.

Но, она што Филип Николај (Philippus Nicolai) во книгата За царството Христово го кажува за Труберус дека тој бил изумител на глаголското писмо, и што другите го раскажуваат, со тоа нема да постигнат никаква верба кај образованите мажи. Зашто познато е дека Труберус не бил пред 1562 година, и дека Тјубингенскиот Нов завет (Novum testamentum Tubingae) напишан со Хиеронимови или глаголски букви бил издаден(f)⁷, а многу порано пред ова време во

2 стр. 4:(a) Увод во Историјата и Словенската писменост гл. 2 чл. 3 стр. 79. – (*Introduct. in Hist. & Rem Litter. Sclavor. Cap. 2 § 7 pag. 75*)

3 стр. 4: (b) Тома Архиепископ Сплитски: Историја на Сплит (Салона) гл. 16 (*Thom. Archid. Spalat. Hist. Salon. cap. 16.*)

4 стр. 4: (c) Кај Кохлиус во истото дело.

5 стр. 4 (d) *Frischius. In Schedism. Character. Sacr. Slavonici;* (e) Кај Кохлиус во истото дело.

6 стр. 4 (e) Кај Кохлиус во истото дело.

7 *Kalend. Eccles. Univ. t. 4 pag 430*

стр. 4 (f) том 4, стр 430 (*Frisch. Ibid. pag 12. Item Asseman.*)

ge ante hæc tempora, Codices, Breviaria, & Missalia MSS. Glagolitico charactere in Dalmatia extiterint (a): nec non & singularis illa apud Raphaelem Levacovichium Acridanum Antilitem *Psalterii versio*, omnium quæ extant antiquissima, usque ab Anno Chr. 1222. a *Nicolao Arbeni* iisdem Hieronymianis, ut vocant, Characteribus ornata. Itaque extra omnem controversiam ponendum est, *Trubertianus* Codices, litteris non de novo inventis, sed ad antiquarum exemplum formatis fuisse editos.

Quod autem ajunt ex *Cyrillico*, altero Sclavorum Alphabeto, Glagolicum esse ortum, meræ nugæ sunt & Litteratorum præstigia: „vix enim adduci possum (cum Cl. Kohl.) ut iis assentiar, qui vel a *Cyrillico* non distinguendum, vel a *Cyrillico* esse ortum Glagolicum asseverant: tanta enim utrosque Characteres comparantibus diversitas eluceat, ut nulla pro modo litteræ alterius similitudinem referre, aut ex ea nata esse potuisse videatur.“ (b)

Porro etiam Hieronymianum Glagoliticum characteris esse inventorem, eundemque bibliorum Sclavonicorum interpretem plurima doctorum Virorum suffragia affirmant, plura etiam, & graviora sunt, quæ negant: ut videre est apud eundem Kohlium (c); qui tamen pedibus potius, quam mente, ut quidem solet, & ratione in eam sententiam abiisse videtur, quæ statuit „Glagoliticum Alphabetum longe recentioris esse originis, quam ut Hieronymo tri-

A 3

„bua-

(a) Assen. Ibid. pag. 422.

(b) Kohl. Ibid. pag. 80.

(c) Id. Ibid. pag. 68. & seq.

Далмација имало и други ракописни кодекси, бривиари и мисали(a)⁸, напишани со глаголски писмени знаци, а исто така и онаа единствена верзија на Псалтирот кај Рафаел Левакович назначен за охридски старешина, која е најстара од сите ракописи, кои постојат сè до 1222 година, украсена од Николај од Арба (a Nicolao Arbeni) со истите така наречени Хиеронимови писмени знаци. И така, и покрај сите противречности треба да се образложи дека Труберовите Кодекси не биле издадени со букви кои наново биле измислени, туку тие биле обликувани по примерот на постарите букви.

А тоа пак, што го тврдат дека од кирилското, односно од другото словенско писмо, настанало глаголското писмо, тоа се само обични бесмислици и пусти измами на книжниците: „едвај би можел да се убедам (со Кл. Кохл.), па да се согласам со оние, кои упорно тврдат дека глаголското писмо не смее да се разликува од кирилското, или пак, дека од кирилското настанало глаголското писмо: зашто толкава различност се пројавува при споредбата на двата видови графиски знаци, така што нема ниту една, па ни најмала сличност што би можела да се истакне како општа за двата графиски видови, или пак да се добие впечаток дека е можно едните букви да произлегле од другите“(b)⁹

Па дури и самиот Хиероним да бил изнајдувачот на глаголските букви, и истиот тој да бил толкувач на словенските книги (библии), за што потврдуваат најмногу мислењата на учените луѓе, има исто така и многу посериозни тврдења кои го одрекуваат тоа: за тоа треба да се види кај истиот оној Кохлиј(c)¹⁰, а тој сепак се чини дека понекогаш размислува поскоро со нозе одошто со ум, како што е тоа вообичаено, и отстапува од разумноста во оваа негова мисла, со која тој констатира дека: „Глаголското писмо по потекло е од многу поскорешно време, за да му се му се припишува на Хиероним.“(a)¹¹

8 стр.5: (a) Асманус во истото дело стр. 422

9 стр.5: (b) Кохлиј во исто дело стр. 80.

10 стр.5: (c) Истиот во исто дело стр. 68 и понатаму.

11 стр.6: (a) Истиот во исто дело стр. 77.

6
 „ buatur . ” (a) Nullum enim adducit suæ
 sententiæ testem, præter Jo. VIII. ejusque Epi-
 stolam, in qua litteras Sclavonicas a Constantino
 quodam, vel quondam Philosopho inventas
 esse notatum est: quam idem Kohlius pag. 130.
 integram ita transcribit: “ Litteras (Pontifex
 ait) Sclavonicas a Constantino quondam Phi-
 „ losopho repertas, quibus Deo laudes debitæ
 „ resonant, jure laudamus, & ut eadem lingua
 „ Christi Dei Nostri præconia, & opera enar-
 „ rentur jubemus. Neque enim in tribus tan-
 „ tum, sed omnibus linguis Dominum laudare
 „ auctoritate Sancta monemur, quæ præcipit,
 „ dicens: *Laudate Dominum omnes gentes, &
 „ collaudate eum omnes populi: Et Apostoli
 „ repleti Spiritu Sancto locuti sunt omnibus
 „ linguis magnalia Dei. Hinc Paulus cœlesti
 „ quoque tuba intonat monens: omnis lingua
 „ confiteatur, quod Dominus Noster Jesus Chri-
 „ stus in gloria est Dei Patris. De quibus etiam
 „ in prima ad Corinthios Epistola satis & ma-
 „ nifeste nos admonet, quatenus linguis lo-
 „ quentes Ecclesiam Dei ædificemus. Nec fan-
 „ næ fidei, vel doctrinæ aliquid obstat, sive
 „ Missas in eadem Sclavonica lingua canere,
 „ sive Sacrum Evangelium, & lectiones Di-
 „ vinas Veteris, & Novi Testamenti bene
 „ translatas, & interpretatas legere, aut alia
 „ Horarum Officia persolvere. Quoniam qui
 „ fecit tres linguas principales, Hæbr. sc. Græ-
 „ cam, & Latinam, ipse creavit & alias omnes
 „ ad laudem & gloriam suam. ” Sed cum Con-
 „ stantinus iste idem sit cum Cyrillo Alphabeti
 Cy-*

(a) Id. Ibid. pag. 77.

Меѓутоа тој кон ова свое тврдење не приведува ниту еден сведок, освен папата Јован (Ioannes). VIII, повикувајќи се на неговото послание во кое е набележано дека словенските букви се откриени од некој си Константин, или од некој си Филозоф: а дел од тоа послание истиот Кохлиј целосно го препишува на 113 страна вака: „[Првосвештеникот Папата тврди] дека словенските букви се измислени од некојси филозоф Константин за да со нив се искажуваат задолжителните пофални слова кон Бога и правилно да го славиме со пофалби, па да заповедаме со ист јазик да се прикажуваат насекаде објавите и делата на Нашиот Бог Христос. Зашто не само на три, туку со светата власт ни е предскажано дека треба на сите јазици да го славиме Господа, што се претполага и со Светото писмо коешто вели „Фалете го Господа, сите родови, и заедно воспалувајте го Него вие, сите народи: И апостолиите, исполнети со светиот дух на сите јазици ги говорее великодушните божји дела. А овој, апостолот Павел, како со некаква небесна труба громогласно извикуваше напоменувајќи: нека биде признаен секој јазик кој е за славата на нашиот Госод Исус Христос и на Бог Отец. За овие нешта дури и во Првото послание до Коринтјаните доволно јасно и отворено напоменува, „бидејќи со јазиците со кои говориме го градиме Храмот божји“. И ништо да не ѝ се препречува на здравата вера и учење, и проповедите да се пеат на ист словенски јазик, или пак да се чита светото Евангелие и четивата добро преведени и толкувани од Божјиот Стар и од Новиот завет, како и да се исполнуваат и другите дневни должности. Зашто тој што направил три примарни јазици – хебрејски, грчки и латински, самиот тој ги создал и сите други јазици за своја сопствена слава и фалба.“ А доколку Константин би бил оној истиот Кирил, творецот на кирилското писмо, и воедно брат на Методиј, епископот на

7

Cyrillici Auctore, Methodique Moravorum Episcopi fratre, ut docet Cl. Assemanus, (a) nullum inde capere potest presidium Kohlii sententia, quæ Glagoliticum, & non Cyrillicum Alphabetum recentioris Hieronymo originis esse proponit.

Nec obstat vetusti illius Auctoris a Frehero editi, qui circa An. Ch. 878. scripsit testimonium. Is postquam narrasset, Aldavinum Orientalis Pannoniæ Richaldum constituisse Episcopum, hæc adjungit: (b) „Hic multum temporis ibi demoratus est, exercens suum potestative officium, sicut illi injunxit Archiepiscopus suus, usque dum quidam Græcus (c) Methodii nomine noviter inventis (d) latinis litteris, latinam linguam, doctrinamque Romanam, atque linguas (e) auctorabiles latinas Philosophice superdicens (f) vilescere fecit cuncto populo ex parte Missas & Evangelia, Ecclesiasticumque Officium illo-

A 4 „rum

(a) Kal. Tom. 4. pag. 3.

(b) Apud Kohl. p. 109. Item apud Assem. Kal. T. 3. cap. 2.

(c) Methodii. Assemanus legit Methodius.

(d) Latinis. Kohl. scribendum censet Sclavonicis. Assemanus Sclavinis.

(e) Linguas. Assem. „Omnino, inquit, scribandum Litteras.“ Idem & Kohl.

(f) Superdicens. Kohl. & Assem. Superducens. Superdicere tamen Scriptoribus mediæ aevi est criminari. Superducere vero, male habere, vel in jus vocare. Ita Changius in Glossario. Sed aliter hanc vocem interpretatur Kohl. quem vide pag. 110. in Not.

Моравијците, како што нè учи Кл. Ассеманус (Cl. Assemanus)(a)¹², тогаш не би можело да добие никаква потврда тврдењето на Кохлиј, кое истакнува дека глаголското писмо (глаголицата), а не кирилското писмо (кирилицата) потекнува од поново време во однос на Хиеронимовото.

И воопшто не се спротиставува сведоштвото на оној стар автор кое го напишал околу 878 година од летото Господово, а било издадено од Фрехер (a Frehero). Тој откако раскажал дека Алдавин (Aldavinum) Ричалд (Richaldum) го назначил за епископ на Источна Панонија, ова го додал(b)¹³: „Овој се беше задржал таму долго време, извршувајќи ја должноста на своето овластување, така, како што нему му наложил неговниот архиепископ, сè додека некој си Грк(c)¹⁴ по име Методиј кој, иако штотуку беа откриени латинските букви(d)¹⁵, латинскиот јазик и учењето на Рим и угледните јазици на латинските филозофи(e)¹⁶ ги презре(f)¹⁷, и направи, за целиот народ тие да бидат со ниска цена од страната на оние кои мисите, и евангелијата и црковните задолженија и сето ова го слават на латински јазик.“ Значи, јас би рекол дека воопшто

12 стр. 7: (a) Кал. том 4. стр. 3

13 стр. 7: (b) Кај Кохлиј стр. 109. Исто кај Асеман Календар... том 3, гл 2.

14 стр. 7: (c) Методиј Асеманус го чита Методиус.

15 стр. 7: (d) латинските букви: Кохлиј смета дека треба да биде напишано словенските букви (sclavonicis), Асеманус пак склавинските букви (Sclavinis).

16 стр. 7: (e) јазици Асеманус „Воопшто треба да пишува букви (Litteras).“ Истото (го смета) и Кохлиј.

17 стр. 7: (f) ги презре (superdicens). Кохлиус и Асеманус предлагаат ги наведе (superducens). Па сепак глаголот superdicere потекнува од средниот век и значи crimina i (обвинува, наклеветува, презира); Додека superducere навистина значи male habere (измачува) или in jus vocare (повикува на суд). Така ги интерпретира овие зборови Хангиј (Changius) во Речникот (in Glossario). Но поинаку го толкува овој збор Кохлиус за тоа види на стр. 110 in Not.

„rum, qui hoc Latine celebrarunt.“ Non obstat, inquam; siquidem:

“ Nil agit exemplum, litem quod lite re-
„ solvit.”

Cum enim dicta Auctoris Freheriani verba non definiant, quibus litteris noviter inventis, quove Alphabeto Methodius, aut Graecus ille, qui Methodii nomine latinas criminabatur litteras, sit utus, incertum est eas Glagolitici Alphabeti fuisse potius, quam Cyrillici. Quin certe de hoc postremo id esse intelligendum suspicer, quod nec Kohlius quidem ipse inficiatur. Inquit enim. (a) “ Hoc ipsum argumento nobis est, non Dalmaticis, sed Cyrillianis litteris, quas vocant, monumenta sacra quondam conscripta.” Equidem Cyrillianum Alphabetum confirmavit Pontifex (b): litteraeque Cyrillicae, seu Constantinianae Graecam originem, longe melius, quam illae, quas Hieronymianas, & Dalmaticas vocitant, referentes, Graecos homines Cyrillum, & Methodium magis decebant.

Sed inquit pag. 77. “ Quid enim gravius est ipsius Pontificis Jo. VIII. testimonio, qui in Epistola jam pluribus commemoranda, litterarum Sclavonicarum inventum Cyrillo uni adscribit, non Hieronymo, quem tamen utpote magnae apud Pontificios exultimationis Doctorem, si vel minimam veritatis speciem habuisset, haud dubie commemorasset?” Verum enim vero si qua vis huic argumento inef-

(a) Ibid. pag. 110.

(b) Ibid. pag. 113.

не пречи ако некој тоа го каже; зашто: „Примерот што еден спор го решава со друг спор нема никаква вредност (Хоратиј, Сатири, II, 3, 103 заб. на преведувачот.)“

А бидејќи зборовите искажани од Авторот кој го објавил Фрегер не би дале никакво уточнување, односно кои букви се откриени од поново време, и со кое писмо се служел Методиј, или пак оној Грк, кој под името на Методиј го хулел латинското писмо, не е сосема сигурно дека тие биле поскоро од глаголското писмо, одошто од кирилското. Затоа сигурно за ова последново и би се посомневал дека тоа така треба да се подразбере; за тоа ни самиот Кохлиј не е упатен. Зашто, тој имено, вели(a)¹⁸: „Самото ова нам треба да ни послужи како аргумент дека не со далматски, туку со кирилски букви, како што ги викаат некогаш, биле напишани светите споменици.“ Без сомнение кирилското писмо го одобрил Врховниот Свештеник(b)¹⁹: и повеќе доликува кирилските или константинските букви да имаат грчко потекло, одошто оние кои често ги нарекуваат хиеронимови и далматски, а ги посочуваат грчките мажи Кирил и Методиј.

Но, и на страна 77 вели: „Што, имено, може да биде посериозно од сведоштвото на самиот Врховен свештеник Јован VIII кој во посланието, кое е веќе споменато на повеќе места, пронаоѓањето на словенските букви му го припишува единствено на Кирил, а не на Хиероним, когошто, бидејќи имало високо мислење за него кај свештенството како за учен човек, па така, доколку имало и најмал изглед за вистинитост, сепак несомнено би го споменал?“ И навистина, кога би можело да има некакво значење овој аргумент, се чини дека тоа

18 стр.8: (a) во истото дело стр. 110.

19 стр.8: (b) во истото дело стр. 113.

9
in esse potest, ea certe hoc tantum confecisse videtur Cl. Auctor, ut probet quidem Hieronymum non fuisse Cyrillici Alphabeti inventorem; non vero Alphabetum Glagoliticum longe recentioris esse originis, quam ut Hieronymo tribuatur.

Hinc patet, omnino certam non esse Thomæ Archid. Spalatensis traditionem, qui docet „Gothicas litteras a quodam Methodio Heretico fuisse repertas, qui multa contra Catholicæ fidei normam in eadem Sclavonica lingua, guamentiendo conscripsit“ (a). Vel enim litteras illas Gothicas appellat Archidiaconus, quæ Glagoliticum Alphabetum componunt, vel illas, quæ Cyrillicum. Si primum, ejus litteræ,
fi

(a) Hist. Salon. Cap. 16. Heretico. Recte de hac re Cl. Assen. Tom. 3. Cap. 3. pag. 139. Qui accusationis hujus auctorem Wichinum facit. Hunc autem Wichinum Tom. 4. Cap. 3. pag. 194. eum esse Episcopum dicit, quem Colmas Pragensis Wrachen appellat. Allemannum vero fuisse docet Auctor a Frehero editus apud eundem Assen. T. 3. cap. 4. pag. 282. Sed cum Wichinus in Evangelica prædicatione adjutor fuerit Methodij, linguamque Sclavonicam necessario novisse debuerit, credibile est eum, licet Allemannica origine creatum, ex Illyrico cum Methodio in Motaviam adventisse. Nam Wrachienorum familia antiquitate præstantissima, in Urbe Ascrivienſi, atque in a nobilitate hinc constituta, ingenitæ nobilitatis non immixtam totam etiamnum rite representat: Vicusque multa etate prope singulari Serenissimæ Venetæ Republicæ a Consilio Tryphone, merito ac 18-19

секако само го извршил авторот Клеменс, за да докаже (потврди) некако дека Хиероним не бил пронаоѓачот на Кирилското писмо; па така навистина глаголското писмо не било со многу поново потекло, за да би можело да му биде припишано како изум на Хиероним.

Тука е сосема очигледно дека воопшто не е сигурно преданието на Тома Архиепископ Сплитски, кој пак учи дека „Готските букви биле откриени од некој си Методиј Еретик, кој пишувал многу нешта против нормата на католичката вера, искажувајќи лаги на истиот словенски јазик(a)²⁰“. Имено, оние писмени букви кои го сочинуваат глаголското писмо, но и оние кои се составен дел на кирилското писмо Т. Архиепископ ги нарекува готски. А ако, пред сè, допуштите дека неговите писмени знаци биле откриени од Методиј, тогаш тие не може да бидат готски.

20 стр. 9: (a) Историја на Сплит, гл 16 Еретички. Правилно за оваа работа говори Кл. Асеманус во том 3. гл. 3 стр. 139. Тој го наведува Уихинус (Wichinum) како причинител на ова обвинение. Имено во том 4 гл. 3 стр. 194 тој вели дека овој Уихинус е епископ, кого пак Козма Прашки го нарекува Wrachen. Авторот пак, објавен од Фрегер учи дека навистина бил Алеман и тоа е прикажано кај истиот Асеманус во том 3 гл. 4 стр. 282. Но, бидејќи Wichinus според Евангелската проповед бил помошник на Методиј, тој бил должен да го знае словенскиот јазик. И тогаш е сосема веројатно дека тој, па макар да бил по раѓање од алеманско (германско) потекло, дошол од Илирик во Моравија заедно со Методиј. Зашто родот (семејството) на Врахиените (Wrachienorum familia) е со мошне истакната древност, а бил осниван во градот Аскривиски (In urbe Ascrivienſi), меѓу границите на Срблија (Limites Serbliae), со вроденото благородништво поколението (на овој род) последователно дури и сега се претставува со својот обред. Тој род се фали и се слави со одлука по заслуга и врз правна основа и во нашето време од мажот Трифон близу до најсветлата Венетска република.

si demus, fuisse a Methodio repertas, Gothica esse non possunt. Hæ enim ab Ulphila, qui longe ante Methodii hujus tempora, quin ipsa Hieronymi ætate floruit, inventæ, aut forte ex Geticis vetustissimis reformatæ sunt (a); si alterum, quomodo stare potest, ut a Methodio inventæ sint, cum Pontificis oraculo certum sit, eas a Constantino, seu Cyrillo Methodii fratre fuisse repertas?

At forte valde non errat idem Archid. quatenus litteras illas, quibus Sclavi ætate (b) sua in sacris utebantur, Glagoliticæ nempe, Gothicas appellat: Sclavorumque gentes Gothice originis fuisse supponit. Hæc duo antequam ad propositam Glagoliticæ characteris originem ac-

ce-

(a) Mascov. Hist. Germ. lib. 7. §. 4.

(b) Hanc opinionem Thomæ Archid. suasisse potuit usus Gothicorum nominum apud Sclavos Dalmatiæ, vel ipsa sua ætate receptus, cujusmodi est illud Domaldi Ducis Clissij, sub quo Spalatensium varii in captivitatem sunt abducti: „ tunc capti sunt (inquit) de nobilibus & divitibus Civitatis V. Cazzeta Duymus Fermini, Leonardus „ Cavall. Jacobus Duscica, Grisogonus (*nomen hoc „ persone est, non familiæ*) & alii plusquam LX. & „ non sine ignominia in castrum ad Domaldum „ delati sunt“. Sic Ulphus ille Sacerdos advena, qui sub Laurentio Spalatenfi Archiepiscopo Sclavonicum Clerum propter Synodi Spalatensis Statuta, ut nullus de cætero in lingua Sclavonica præsumeret divina Mystera celebrare, ad Schisma concitavit, Gothicum nomen gessit: nec Gothicum modo, verum & vetusti illius Ulphile Gothicarum in Mæxia litterarum inventoris proprium.

Зашто овие пак, се од Улфила кој живеел долго време пред овој Методиј, и кој преуспевал во истото време како и Хиероним, и се откриени или можеби случајно се преобликувани од најстарите гетски писмени знаци(a)²¹; и, ако е поинаку, како може да се утврди дека се измислени од Методиј, кога со одлуката на врховниот свештеник - папата е сосема извесно дека тие (писмени знаци) биле откриени од Константин или од Кирил, братот на Методиј?

И можеби воопшто не грешни оној истиот Архиепископ што се однесува до оние букви, со кои се користеле Словените при светите служби, тогаш, во своето доба(b)²², дека тие, очигледно, иако се глаголски, ги нарекува готски: и претпоставува, значи, дека словенските племиња имале готско потекло. А овие две претпоставки, пред да го прифатиме изложеното потекло на глаголските писмени знаци, треба добро да се испитаат, за да не се чини дека ние непромислено сме понудиле свое мислење кое е во спротивност со општоприфатениот авторитет на писателите, кои писмените знаци на овие еднаш им ги припишуваат на Готите, а другпат само на Германите.

21 стр.10: (a) Масков. Историја на Германија, книга 7. гл. 40. (Mascov. Hist. Germ. Lib.7. § 40)

22 стр.10: (b) За ова мислење на Тома Архиепископ би можело да даде убедување (/поткрепа) обичајот да се употребуваат готските имиња кај Словените на Далмација, или обратната претпоставка од каков и да е вид на оној Домалдус Клисиски Водач (Domaldi Ducis Clissii), под чие водство разните спликани се одведени во ропство: „тогаш беа фатени (вели тој) многумина од благородниците и од богатите луѓе на државата како на пример V. Cazzeta, Duymus Fermini, Leonardus Cavall. Jacobus Duscica, Grisogonus (ова е лично име, а не фамилијарно име, име на родот) и многу други кои беа повеќе од 60, и сите тие со големо обесчестување во тврдината кај Домалдус беа доведени за да им се суди.“ Така оној свештеник дојденец Улфус (Ulphus), кој под власта на сплитскиот архиепископ Лаврентиј словенскиот клер поради (/благодарение на ?) одредбите на Сплитскиот синод, односно одредбата: никој меѓу другото да не смее да го вкусува однапред и да ги слави божествените таинства на словенски јазик, поттикна на раскол (схизма), носеше готско име, и не само готско, туку тоа беше личното име на оној стар Улфила, изумителот на готските писмени знаци во Мезија.

cedamus, examinanda sunt, ne contra communem Scriptorum auctoritatem, qui tum Gothos, tum eorum litteras Germanis tantum adjudicant, sententiam temere protulisse videamur.

Igitur si *Geta*, & *Gothi* eadem gens olim extitit, ut tradit Jornandes (a) certe in ipso *Getarum* nomine Slavonici generis vestigia deprehendimus. *Gete* enim Slavici *Serblis*, & *Diete* Slavici *Bosnensibus* *puerum* vel *Juvenem* sonat: unde *Getza*, & *Dietza* *Juvenes*, & *Juvenutem* significant. Non inficior tamen ob eandem causam posse etiam *Theutones* Germaniæ populos *Getarum* nomine vocari; inquit enim *Guilielmus Leibnitius* in *Præf. ad Annal. Bojor. Adelzleiteri*: „Veterum gentium nomina interdum origine sua nihil aliud significare, quam gentem, hominemve in universum... sic *Theutones*, *Volca*, *Boji*, *Madures*, *Gentes*, *Populos*, *Juvenes*, *Viros* denotabant. *Thiet* in veteri Germanico, & hodierno Saxonico plebejo est *gens* & *plebs*“. Ex quibus patet *Thiet* Germanicum perinde esse ac *Diete* & *Gete* Slavonicum, eandemque fere significationem olim habuisse. Non enim modo quemlibet *populum*, & *plebem*, gentemque & hominem in universum veteres Germanos ita vocasse, sed gentes potius & homines *κατ' ἐξοχήν*, idest *bellicosos juvenes* intellexisse, suspicor: quemadmodum & Slavici nomine *Getich*, & *Dietich* non *juvenes* quoscumque, sed eos maxime quos Germani veteres *Bojos*, Slavicique ipsi simili vocabulo *Vojnikos*, *bellicosos* scilicet *juvenes* intelligunt. Quare „ut ad metam

„ re-

(*) De Reb. Get.

Значи, ако некогаш постоело исто племе на Гети(те) и на Готи(те), како што прикажува Јорнандес(а)²³, секако дека во самото име на Гетите откриваме траги на Словенскиот род. Зашто Гете (Gete) на српските Словени (Sclavis Serblis) и Диете (Diete) на босанските Словени (Sclavis Bosniensibus) означува момче или младич: оттука Геца (Getza) и Диеца (Dietza) означува младичи (juvenes) или младост (juvenutem). Не се заблудувам сепак, дека од истата причина, исто така, може германскиот народ Тевтони (Theutones) да биде наречен со името Гети; Имено Гуилиелмус Леибнитиус во „Предговор кон Аналите на Бојор. од Аделцлајтер“ (Guilielmus Leibnitius in *Præf. ad Annal. Bojor. Adelzleiteri*) вели: „Понекогаш имињата на старите племиња по своето потекло не означуваат ништо друго, туку само племе или човек воопшто... па така Тевтоните (Theutones), Волките (Volcae), Бојите (Boji), Мадурите (Madures) означувале племиња, народи, младичи, мажи. Тхиет (Thiet) на стариот германски јазик и на денешниот народен саксонски е племе (gens) и прост, обичен народ (plebs)“. Од овие нешта очигледно е дека германското Тиет (Thiet), на истиот начин, е исто што и словенското Диете (Diete) и Гете (Gete), и дека некогаш го имало истото значење. Зашто се сомневам дека старите Германи така ги нарекувале којгоде народ, или племе, или (проста) народна толпа, или пак, човек во вселената, туку поскоро тие под ова подразбирале посебно истакнати кат' ἐξοχήν племиња (gentes) и луѓе, то ест воинствена младеж, како што Словените под името Гетих (Getich) и Диетих (Dietich) не ги подразбирале било кои младичи, туку најмногу оние кои старите Германи ги подразбирале како Боји (Bojos) и самите Словените со сличен збор пак ги подразбирале и ги нарекувале Војникос (Vojnikos), односно со други зборови воинствени младичи (bellicosos scilicet ijuvenes inelligunt). Затоа „да се вратам на целта,

„ revertar (verba sunt Georgii Stierhielmi)
 „ & quae mea sit sententia de origine nominis
 „ Gothici sincere aperiam; puto a notione &
 „ nomine *Pueri*, indeque *Juvenis*, & hinc *Mi-*
 „ *litis*, nationi non solum Gothicæ, sed affi-
 „ nibus etiam nomina indita... Eadem pro-
 „ fus ratione nomen *Gete*, *Gote*, *Gut*, idest
 „ *Puer* (a *Gere* gignere, a quo etiam *Gotte*,
 „ tibimetipſi observatum, *Militem* significa-
 „ re) *Juvenis*, atque inde *Miles* transivit in no-
 „ men ipsius nationis & gentis, *Getarum*, *Go-*
 „ *thorum*, *Gutarum*. Quod uti certum, & in-
 „ dubitarum asserere, vererem, nisi viderem, &
 „ mihi compertum esset, idem multis nostræ
 „ affinibus nationibus contigisse... *Thiod* varie
 „ scribitur, & pronunciat: *Thiot*, *Thiod*,
 „ *Thiat*, *Thied*, *Dier*, *Theod*, *Deod*, *Tiud*,
 „ *Tiid* ec. Cambri *Tud*, Terra, Armoris
 „ *Gens*. *Ty* & *Tyaid*, *Domus*, *Familia* servis
 „ constans & ancillis. *Ulphila* *Tit*; *Gens*, ad
 „ quam vocem vide *Fr. Junium*, in *Glossa-*
 „ *rio*, ubi dicit: *ab hoc etiam Thiod factum est*
 „ *Theotisc*, *Gentilis*. Unde *Francis Alemanis*
 „ *omnes gentis suæ homines Theotisci dicebantur*,
 „ & *lingua Francica sive Alemanica nuncupa-*
 „ *tur iis Theotisca, quasi dicas gentilis*, sive
 „ vernacula. Sed unde *Thiod*? a *thiena*, *tiona*
 „ *Anglo sax. Theovian*, *servire*, hinc *Theov* *Ser-*
 „ *vus*, *Theova*, & *Thiva* (unde *Moscoviticum*
 „ *Diesca*, *Svecis Dasa*) *Tio*, *Ancilla*. *Ulphi-*
 „ *la Thiumagus*, *Puer Servilis*, *Thive* *Famul-*
 „ *us*, *Thivi*, *Ancilla*. Et ab hac notione est
 „ *Theod*, *multitudo in iunius Domini servitia*, &
 „ *obsequia consentiens*. *Thiot* *Gens*, *Multitudo*
 „ *servientium, seu parentium subditorum*, *Plebs*
 „ *ser-*

[овие зборови се на Георгиј Стирхиелмиј, и искрено да
 откријам кое е моето мислење за потеклото на Готите;
 мислам од ознаката и од името (називот) *Pueri* – Момче,
 и оттука Младич -*Juvenis*, а и Војник- *Militis*, се дадени
 имињата не само за Готската нација туку исто така и на
 соседните народи (племења?) Потполно во истата
 смисла името (називот) Гете (*Gete*), Готе (*Gote*), Гут (*Gut*),
 то ест Момче (*Puer*) [настанало од Гете, а од кое исто така и
 Готе што и на тебе самиот ти е согледливо, означува Војник]
 Младич (*Juvenis*), и оттука војник (*Miles*)] преминало во
 називот за самиот народ и племе на Гетите, Готите и Гутите.
 И несомнено дека би се колебал да го соопштам ова како
 нешто сигурно (извесно), освен ако не би го согледал и
 ако не ми било лично откриено, дека истото се однесува и
 за многу наши соседни народи Тхиод (*Thiod*) инаку се
 пишува и инаку се изговара: *Thiot*, *Thiod*, *That*, *Thied*, *Dier*,
Theod, *Deod*, *Tiud*, *Tiid* итн. На камбрски (?јазик) Туд (*e*)
 земја (*terra*), на приморски – (Армориски јазик) е племе
 (*gens*). Ти (*Ty*) и Тиайд (*Tyaid*), дом, постојана фамилија со
 робови и слугинки. Во Улфила Тиуд (*Tiud*)- племе, а за овој
 збор види *Fr. Junium* (*Fr. Junium*), во Речникот каде вели:
 од овој (збор) настанат е исто така и зборот *Thiod*, *Theo-*
tisc, - племенски (*gentilis*). Оттука Франките и Алеманите
 сите луѓе од своето племе ги нарекуваа Тхеотиски, а
 франкискиот или алеманскиот јазик се нарекува од нив
 со името Тхеотиска (*Theotisca*), како да велиш племенски
 или домороден говор. Но, од каде потекнува зборот Тхиод
 (*Thiod*)? Од *thiena*, *tiona*, англосаксонски *Theoviam*- да
 робуваш (да слугуваш), а оттука *Theov*- роб (слуга), *Theo-*
va и *Thiva* [од каде и московитското *Diesca* (*Diesca*), а кај
 Свеките (*Svecis*) *Dasa* (*Dasa*)] *Tio*- слугинка. Во Улфила го
 среќаваме зборот *Thiumagus*-момче што е слуга, *Thive* –
 потчинет слуга (*famulus*), *Thivi*- слугинка (*ancilla*). А од ова
 е и значењето *Theod* – мноштво слуги под еден единствен
 Господ(ар), кое се согласува на послушност. *Thiot*-племе
 (*gens*),

13
„ *servilis*, & in genere *populus* universus. Hinc
„ ortus nominis *Theotisci*, *Teutsch* (a).

Accedit, quod vetusta Theutonum lingua
Iet, *Gigas* appellabatur. Ion. in Rep. Dan.
pag. 342. „ Unde etiamnum *En Iet* *Gigas* di-
„ citur „ Gigantes autem, ut Sacra littera te-
„ stantur, erant „ potentes a seculo, *Viri famo-*
„ *si* ” (b). Quæ verba Scriptura forte Geta-
rum, Sclavorumque nomen a gloria, seu fa-
ma derivatum notasse videantur. Nam apud
Sclavos *Dalmatia*, *Dieca*, & apud Sclavos
Serblus Geca, laudem quoque, seu *Gloriam*, a
qua Sclavonicum nomen desumptum est, si-
gnificat. Quare & Photius in *Synopli Theo-*
phylacti Simocatta lib. 3. hac Getici & Sclavo-
nici nominis notatione inductus scribit, quod
Sclavi Getæ antiquitus appellati sunt Γέται τὸ
παλαιὸν ἑκαλοῦντο : quod & idem *Simocatta* con-
firmat, ubi ait : πάντες γὰρ οὗτοι βαρβάρων (Scla-
vis) ἡγεβ' ἑταίρον ἄνεμα. (c) Ergo *Getarum* no-
men tum a *Juventute*, tum a *gloria militari*
juventutis propria ortum esse non dubitamus :
Sclavorumque ipsorum denominationem eidem
synonimam esse cum *Photio*, & *Simocatta*
concludimus.

Denique *Getæ* illi, qui *Daciam veterem* co-
lebant, litteras & leges habuisse dicuntur, quas
pro-

(a) Apud Nicol. Kederum in dissert. cui titu-
lus: *Nomina aliquot diversi ex argento præstantissimi;*
nampe decem Olui Svevi ec. Lipsiæ apud Jo. Fridericum
Gelditsc An. M.DCC.VI.

(b) Gen. Cap. 6. vers. 4.

(c) Apud Assen. Kal. Tom. 2. Part. 2. Cap.
6. pag. 297.

множество на тие што слугуваат, или на потчинетите
претци, робовска (сервилна) народна толпа и целосниот
народ во својот род. Оттука е и изворот на името Тхеотиск
(Theotisci), Теуч (Teutsch)(a)²⁴.

При тоа треба да се додаде дека стариот јазик на
Тевтоните Иет (Iet) се нарекувал Гигас (Gigas) Ion in Rep.
Dan pag. 342: „Оттука дури и сега на Иет (En Iet) се вика
Гигас (Gigas)“, а пак Гигантите, како што сведочи Светото
писмо, кои биле моќни и силни, уште од памтивек биле
Прочуени мажи(b)²⁵. Овие зборови на Светото писмо се
чини дека го означуваат веројатно името на Гетите и на
Словените, а е изведено според зборот слава (gloria) или
прочуеност (fama). Зашто кај Словените на Далмација зборот
диеца (Dieca) и кај српските Словени- геца (Geca), значи
пофалба или слава, од кое е и земено името што ги означува
Славјаните. Затоа и Фотиј во синопсисот на Теофилакт (од
Симоката кн.3, под влијание на ова значење на гетското и
словенското име пишува дека Словените во старо време
биле наречени Гети (Γέται τὸ παλαιὸν ἑκαλοῦντο). Зашто и
самиот Симоката го потврдува тоа, таму каде вели: τοῦτο
γὰρ τοῖς βαρβάροις [Sclavis] πρεσβύτερον ὄνομα (затоа на
варварите [на Словените] името им е постаро)(c)²⁶. Значи
воопшто не треба да се сомневаме дека името на Гетите
потекнува еднаш, според значењето младост, а друг пат
нак, според значењето воена слава што е својствена за
младоста; и, така, доаѓаме до заклучокот дека означувањето
на самите Словени било истозначно на истото кај Фотиј и
кај Симоката.

Најпосле, се прикажува дека и оние Гети кои ја
населувале старата Дакија имале писмо и закони кои на
сопствениот јазик ги

24 стр. 13. (a) кај Никол. Кедер (apud Nicol. Kederum) во дисертацијата со наслов Неколку разнообразни извонредни монети од сребро; имено Десетте Олуиски Свеви (decem Olui Svevi), издадена во Лајпциг кај Jo. Фридрикум Гелдич (Jo. Fridericum Gelditsc) 1706 година.

25 стр. 13: (b) кн. Битие гл.6 ст.4 (Gen. Cap.6.vers.4)

26 стр. 13: (c) Кај Асем. Кал. Том. 2. дел 2. гл.6 стр. 297.

14
 propria lingua *Bellagines* appellabant; inquit enim Jornandes (a) "Phyficam tradens (*Dicens*) naturaliter propriis legibus vivere fecit, quas usque nunc conscriptas *Bellagines* nuncupant: " *Bellagines* vero vox est Sclavonica, siquidem apud Sclavos etiamnum *Vladjanje*, & *Vlagjanje*, *Leges* seu *populos regendi norma* interpretatur. Hinc *Vladi-mirus*, *Rector-populi*, (b) *mir* enim *populus*; & *Vladi-sclavus*, *Rector-Gloriosus*, Sclavonica nomina: item *Vladjeca*, & *Vlageca*, *Rector*. Quid ergo sequitur, nisi ut Theutonos, & Sclavos seu Getas agnatas, vel saltem similis linguæ Gentes aliquando fuisse dicamus; eosque ea de causa Gothos similiter vocari?

Certe *Scandinavia*, seu *Codanovia* antiquissimi incolæ uno nomine *Theutones* vocabantur. Mela: "Ex iis *Codanovia*, quam adhuc *Theutoni* tenent, ut magnitudine alias (scil. *Infulas*), ita fœcunditate antestatur." (c) Gothos autem e *Scandinavia* profectos esse tradit Jornandes: "Ex hac igitur *Scanzia* Infula quasi officina gentium, aut certe vagina nationum, cum Rege suo nomine *Berig Goti* quondam memorantur egressi." (d) *Sclavos* vero esse veterum *Vinidos* idem Jornandes differtis verbis af-

(a) De Reb. Getic.

(b) *Mir*. Hæc vox apud Sclavos, *populos*, *pacem*, urbium denique *manis* significat. Veteri Gallicæ linguæ in nominibus propriis vivorum terminandis frequens fuit, ut notat Gesnerus in *Mithrid*. Hinc *Gelimeres* *Vandalorum* Rex, quasi *Xeli-Mir* *Desiderium populorum*, vel *pacem desiderans*.

(c) Lib. 3. cap. 6.

(d) De Reb. Get. Cap. 2. in principis

нарекувале *Bellagines*); имено *Jornandes* вели(a)²⁷: „Предавајќи ја физиката [*Дикенеј* (*Diceneus*)] природно направил да живеат според сопствени закони, кои и сега запишани ги именуваат *Bellagines*“: А всушност *Bellagines* е словенски збор, зашто Словените дури и сега го толкуваат [со зборот] *Vladjanje* (*Vladjanje*) и *Vlageca* (*Vlagjanje*) – [што значи] *Закони* или *норма* за управување со народот. Оттука [доаѓа] *Vladimir*(*yc*) (*Vladi-mirus*), што значи *Управител на народот* (*Rector-populi*) (b)²⁸, зашто мир имено е народ; и *Vladi-sclavus* (*Vladi-sclavus*) – *Славен управител* (*Rector Gloriusus*), а словенски се, исто, и имињата *Vladjeca* (*Vladjeca*) и *Vlageca* (*Vlageca*) – *Управител* (*rector*). Значи според ова што би следело како заклучок, освен да кажеме дека како и *Тевтоните* и *Словените* или *Гетите* биле сродни (племениња), или дека некогаш племенињата имале мошне сличен јазик; и дека тие од истата причина се нарекуваат слично - со името *Готи*?

Секако, најстарите жители на *Скандинавија* (*Scandinavia*) или на *Кодановија* (*Codanovia*) се нарекувале со едно име *Theutones*. *Mela* (*Mela*) [вели]: „Од нив е *Кодановија* која дотогаш ја држеа *Тевтоните*, која како со големина, така и со плодноста ги надминува другите [односно острови]“ (c)²⁹. *Jornandes* пак раскажува дека *Готите* потекнуваат од *Скандинавија*: „Значи од овој остров *Scanzia* како од фабрика на племенињата, или сигурно како од матка на народите (*vagina nationum*) се спомнува дека некогаш излегле *Готите* со својот крал по име *Berig*/*Berig*“ (d)³⁰. А дека во постаро време *Словените* биле навистина *Vinidos* (*Vinidos*) со поинакви зборови потврдува истиот *Jornandes*.

27 стр. 14: (a) De Reb. Getic.

28 стр. 14: (b) мир- овој збор кај Словените означува народи, мир на градовите и најпосле крепости. На стариот галски јазик овој завршок бил многу чест кај личните машки имиња, како што бележи *Gesner* во *Mithrid* (ut notat *Gesnerus* in *Mithrid*). Оттука (според тоа) и *Gelimeres* (*Gelimeres*) кралот на *Вандалите*, како и името *Xeli-Mir* (*Xeli-Mir*), што значи *Копнеж кон народите* (*Desiderium populorum*) или тој што го посакува мирот (*pacem desiderans*).

29 стр. 14: (c) Кн. 3, гл. 6.

30 стр. 14: (d) За обичаите на *Гетите* гл. 2 на почет. (De Reb. Get. Cap 2 in principis)

affirmat. " Introrsus illi Dacia est ad coronæ
 ,, speciem arduis Alpibus emunita, juxta quo-
 ,, rum sinistrum latus, quod in Aquilonem ver-
 ,, git, & ab ortu Vistulæ fluminis per immensa
 ,, spatia venit, *Vindarum natio populosa confedit.*
 ,, Quorum nomina licet nunc per varias familias,
 ,, & loca mutantur, principaliter tamen *Sclavini,*
 ,, & *Antes* nominantur." (a) Hos idem Jornandes
 alibi *Veneros* vocat; inquit enim: " Nam hi,
 ,, (*Veneti*) ut initio expositionis, vel Catalogo
 ,, gentis dicere cœpimus, ab una stirpe exorti,
 ,, tria nunc nomina reddidere, idest *Veneti,*
 ,, *Antes, Sclavi.*" (b) Et quidem optime; nam
 quod apud Græcos est *αἰνῆτις*, celebres & lauda-
 biles, id apud Sclavos sonat *Sclavi*; & *Slavi.*
 Utrumque enim nomen a laude seu gloria des-
 sumptum est. Quæ sane etiam idem Jornandes
 confirmat, ubi agens de *Venetis* Italiæ populis,
 hæc refert. " Ravenna Urbs inter paludes &
 ,, pelagus, interque Padi fluentia; uni tantum
 ,, patet accessui, cujus dudum (ut tradunt ma-
 ,, jores) possessores *Enezi*, idest *laudabiles* dice-
 ,, bantur." (c) Item Paulus Diaconus de Gest.
 Longobardor. Lib. 2. cap. 1. de *Venetis* Adriati-
 ci agens dicit: " Enezi enim, licet apud La-
 ,, tinos una littera addatur, græce *laudabiles*
 ,, dicuntur." Notæ editionis Muratorii ibidem
 addunt: *laudabilis sive predicabilis, αἰνῆτις, a*
voce primitiva αἰνος, que laudem significat. Sed
 puto quidem, Enetos proprie dici voce ducta
 ab *αἰνος*; Vindos vero, seu Venedos, qui ab
 Ene-

(a) Ibid. Cap. 2.

(b) Ibid. cap. 7. in fin.

(c) Ibid. c. 9.

„Според него Дакија е издигната таму кајшто се гледа
 венецот на стрмните Алпи, покрај нивната лева страна, која
 се протега кон север и доаѓа од изворот на реката Вистула
 (/Висла) преку огромните прост-ранства што ги населува
 многуљудниот народ на Винидите. Макар што сега нивните
 имиња се мешаат преку разни фамилии и места, првобитно
 сепак тие се именуваат како Склавини (*Sclavini*) и Антес (*Antes*)“.
 (a)³¹ Овие, истиот Јорнандес, на друго место, ги вика
 Венети (*Venetos*); имено тој вели: „Зашто овие [Венетите]
 како што на почетокот на излагањето или во Ката-логот на
 племето започнавме да ги нарекуваме, потекнуваат од една
 лоза, а сега се прикажуваат со три имиња, то ест – Венети,
 Анти и Склави (*Veneti, Antes, Sclavi*)“ (b)³² И така е можеби
 најдобро; зашто она што кај Грците е *αἰνῆτις* – славни и
 фалени, тоа кај Словените се изговара Склави (*Sclavi*) и
 Слави (*Slavi*). А и обете имиња се изведени од зборовите
 пофалба (*laus*) или слава (*gloria*). Овие нешта сосема јасно
 дури и истиот Јорнандес ги потврдува, кога расправајќи
 за Венетите, народите на Италија, го соопштува таму ова:
 „Равена (*Ravenna*), градот помеѓу мочуриштата и морето
 и помеѓу водите на реката По (*interque Padi fluentia*), се
 отвора само со еден пристап, чии што сопственици уште
 одамна [како што прикажуваат постарите] биле Енетите
 (*Eneti*), кои се нарекувале достоини за пофалба (*laudabiles*)
 (c)³³. Исто така и Павел Гаконот во делото „За подвижите
 на Лонгобардите“, кн.2.,гл.1, раскажувајќи за јадранските
 Венети, вели: „Зашто Енетите (*Eneti*) иако кај Латините
 за нивното име се додава една буква, на грчки се викаат
 достоини за пофалба (фалени)“. Таму на истото место од
 познатата едиција Мураториум (*Muratorii*) додаваат: *αἰνῆτις*
 пофалителен или достоен за пофалба е од првобитниот
 збор *αἰνος*, што значи пофалба. Сепак мислам дека е
 некако поприкладно да се каже дека Енетите се нарекуват
 според зборот изведен од *αἰνος*; а пак Виндите (*Vindos*) или
 Венедите (*Venedos*), кои воопшто не се

31 стр. 15: (a) Ibid. гл. 2.

32 стр. 15: (b) Ibid. гл. 7 на крајот.

33 стр. 15: (c) Ibid. гл. 9.

Enetis diverſi non ſunt, non ab αἴνος, ſed a φαίνομαι luceo, videor a Græcis fuiſſe appellatos; quæ tamen appellationes idem fere ſignificant, ſuntque Sclavorum denominationi ſynonymæ. Voces enim iſtæ laudabiles, illuſtres, ſpectabiles idem omnino audiunt, ut infra patebit. Convenit & Hunnicum nomen, Fenēs, Fenies, idemque ſignificat, quod Clarus, lucidus, illuſtris. (a) Hinc & veteres Geographi propter nominis, morumque ſimilitudinem Sarmatas Venedos cum Adriatici Venedis confundunt: Electridasque inſulas in ſinu (b) Venedico poſitas, & Melanchlanos in ſinum Adriaticum tranſtulerunt. (c) Quare & Antarum nomen ad eandem ſignificationem erit reducendum, ſi a Græco verbo αἰδέο, quod aliquando pro melareſcere, & celebrari uſurpatur, ortum eſſe putemus: atque ita tria ejuſdem gentis nomina a Jorname memorata, tribusque diverſis vocibus diſtincta, idem omnino audire cognoscuntur; Venedosque, & Antas Græcas tantum eſſe Sclavorum nominis interpretationes. Quod ſi Sclavi, Geræ utique, Thracæque fuerunt, quemadmodum dictum eſt ſupra; certe & Antenoris nomen Regis Thraciæ celeberrimi, urbiſque Patavinae conditoris ad hanc originem, Antarumque

(a) Ita Bælius in Diſſert. de Vetere litteratura Hunno-ſcythica Sect. II. §. 4.

(b) Tacit. de Mor. Germ.

(c) Scylax in Periplo. De Melanchlanis ita Herodot. Lib. 4. "Melanchlanī omnes indumenta, nigra gerunt, unde & cognomen habent, qui ſoli ex his humana carne veſcuntur, inſtituris ſcythicis utentes."

различни од Венетите, не се од зборот αἴνος, туку од φαίνομαι – светам, јасен сум, и така биле наречени од Грците; сепак, овие називи, кои го означуваат речиси истото, се синонимни со значењето на името на Словените. Зашто, како што тоа подолу се ќе се објасни, зборовите пофалителни, славни (сјајни), видни подразбираат исто нешто. Според ова се совпаѓа и хунското име (Hunicum nomen) Фени (Fenes) и Фении (Fenies) што означува исто што и славен, сјаен, светол (clarus, lucidus, illustris) (a)³⁴. Оттука и старите географи, поради сличноста на името и на обичаите сарматските Венеди (Sarmatas Venedos) ги помешуваат со адријатичките (јадранските) Венеди (cum Adriatici Venedis confundunt): Електридските острови (Electridasque insulas) кои се сместени во Венедскиот (b)³⁵ залив (in sinu Venedico positas) ги пренесуваат на Меланхланските (Melanchlanos) во Јадранскиот залив (c)³⁶. Затоа и името на Антите ќе треба да биде сведено кон истото значење, ако помислиме дека потекнува од грчкиот глагол ἀνθεω, кој некогаш се користи во значењето станува славен, се прославува; и така значи, се спомнуваат од Јорнандес три имиња за едно исто племе, кои се разликуваат меѓусебно со три различни збора, а се препознаваат како воопшто да подразбираат исто- Венеди и Анти се само грчки толкувања за името на Словените. Зашто ако Словените како и Гетите биле и Траки, како што е кажано горе, тогаш секако дека и името на најславниот тракиски крал Антенор (nomen Antenoris), оснивачот на градот Пагавина (urbis Patavinae) би можело да се однесува кон ова потекло и кон родот на Антите.

34 стр. 16(a) така мисли и Белиус во Дисертацијата за Древната Хуно-скитска литература (писменост) оддел П§ 4.

35 стр. 16 (b) Такит во делото За обичаите на Германите.

36 стр. 16(c) Скилак во Перипло (Scylax in Periplo). За Меланхлените така и Херодот кн. 4. Сите Меланхлени носат црни наметки, од каде што го имаат и прекарот, и тие единствени од овие се хранат со човечко месо, применувајќи ги скитските традиции.

17

que genus poterit pertinere. Sed hæc de Sclavorum nominibus antiquis satis, ne ea plus iusto persequentes, vera etiam dicendo, nugæ agere videamur.

Porro *Sarmatas Venedos* totum Septentrionalem Maris Germanici tractum, usque ad Vistulam fluvium, ætate sua coluisse testatur Plinius. Inquit enim: "Sevo Mons ibi immensus, nec Rhiphæis jugis minor immanem ad Cimbrorum usque promontorium efficit finem, qui *Codanus* vocatur, refertus Insulis: quarum clarissima *Scandinavia* est, incerta magnitudinis, portionem tantum ejus, quod sit notum, *Hillevionum* gente D. incolente pagis, quæ alterum Orbem Terrarum eam appellat. Nec est minor opinione Eningia. Quidam hæc habitari ad Vistulam usque fluvium a Sarmatis, *Venedis*, *Sciris*, & *Hiris* tradunt." (a) Ubi in *Hillevionum* gente, Scandinaviam Insulam alterum Orbem Terrarum appellante, vel ipsa Plinii ætate, nobile apparet Sclavonicæ linguæ, (b) vestigium. Orbem enim Terrarum Sclavorum lingua *Swich* appellari

(a) Hist. Nat. Lib. 4. cap. 17.

(b) De Sclavonica Lingua ita in Notis ad *Olabi* Hungariam Lib. I. §. 3. "Slavicæ gentes omnes una eademque utuntur lingua, non magna admodum pronunciationis differentia, & minutis quibusdam aliis, quæ dialecti solent venire nomine, diversa. Si quis, uti ego, gente Slavus sit, & levem, exemplo meo, temporis exigui operam cognoscendis linguæ nostræ dialectis reliquis impenderit, non ægre gentem nostram omnem

Но, ова што го кажавме за старите имиња на Словените нека биде доволно, за да не се чини дека претерано ситничариме, проследувајќи по тоа прашање повеќе отколку што е потребно.

Понатаму и Плиниј потврдува дека во негово време Сарматските Венеди (*Sarmatas Venedos*) ја населувале целата северна должина на Германското море, сè до реката Висла (*Vistula*). Тој, имено, вели: „Таму огромната планина Сево (*Sevo, mons ibi immensus*), што не е помала од врвот на Рифаејските планини (*Riphaeis jugis*) создава огромен залив, кој се протега сè до подножјето на Кимбрите и се нарекува Кодански (*Codanus*), исполнет со острови од кои најпрочуен е Скандинавија (*Scandinavia*) кој е со неспоредлива големина, а населен е само еден нејзин дел, што станал познат, откако таму во 500 села се населило племето на Хилевиионите (*gente Hillevionum incolente in D. pagis*), па затоа неа ја нарекуваат посебен (друг) Свет (*alterum Orbem Terrarum*). А ни островот Енингиа (*Eningia*) не е помал по големината. Некои пак прикажуваат дека овие (предели) се населени од Сарматите, Венедите, Скирите и Хирите (*a Sarmatis, Venedis, Sciris & Hiris*) (a)³⁷ „Таму во племето на Хилевиионите кое го нарекува островот Скандинавија- Другиот Свет, дури во времето на самиот се покажува позната трагата(b)³⁸ на

37 стр. 17: (a) во делото Природознание кн.4.гл.13 (Hist. Nat. Lib.4.cap13.).

38 стр.17: (b) За словенскиот јазик така се бележи во Белешките кон Олаховата Унгарија кн. I §.3. "Сите словенски племиња се користат со еден ист јазик, кој се разликува малку во изговорот и во некои други ситници кои обично ги нарекуваат со називот дијалект. А ако некој, како јас е по народност Словен, би требало да вложи лесен напор и многу малку време, како што покажува мојот пример, за да ги сфати дијалектите на нашиот јазик, а доколку би го ползувал, сосема лесно би разбрал дека целото наше племе поеднакво како што говори така и пишува. А, ако тоа би го наложиле околностите и судбината тој самиот, имајќи се себе си како сопствен водач и толкувач, би можел да стигне од Јадранското море, па преку пределите што му се потчинети на Северниот свет, сè до границите на Кинеската Империја (*ad confinia Sinensium Imperii*), а да не ја споменувам речиси извонредната можност што ја обезбедува нашиот говор, која дава поволно да се подражаваат гласовите на туѓите идиоми во што и јас самниот на моја радост сум опитен. За ова би требало да ја изразам благодарноста кон моите Словени, и никогаш да не го љубат својот јазик и племе помалку отколку што е вообичаено поради потсмевањата на некои (племиња) кои исто така ја населуваат Унгарија. Зашто и користењето на водата што е вообичаена и пошироко распространета навика, ретко од другите се презира, освен од оние што се жедни." Колл. (Koll.).

lari periti omnes norunt, unde *Svithia*, *Svevia*, seu *Svevia* nomen (quæ Scandinavia est) ortum esse, luce meridiana clarius apparet. Quare nil moror ea, quæ Cl. Muratorius super huius nominis expositione ex Germanica lingua, longius tamen petita, edidit; inquit enim: „*Svithones*. *Svethones*. *Suvithen*. *Sudatores*, „*laboriosi*. *Svethans*, & *Svethidi* apud *Jornandem*, *Sveones* corrupte, apud *Tacitum*. *Svedi*, *Adamo Bremensi*. *Sveti Saxoni*, unde *Svetia*. Et corrupte *Svecia*, & *Sveci*, sicut ex „*Dania Daciam fecere*. *Svitger*, *laboris amans* in voc. *Al. Svidrich*, *labore pollens*. (a) Itaque quos *Plinius Sarmatas Venedos*, *Scyrros*, & *Hirros* vocat, eosdem *Tacitus* (b) *Plinio* recentior *Sclavonico nomine corrupto Sveones*, seu *Svevos*, idest *Svithones*; *Ptolemeus* (c) *Venedas*

„nem loquentem simul & scribentem intellexerit;
 „& si res fortunaque postulet, ab Adriatico Mari
 „per plagas Orbis Septentrioni subjectas ad confinia
 „Siuensium Imperii se ipse duce & interprete
 „pervenerit: ne commemorem facultatem profus
 „eximiam, quam feliciter imitandis peregrinorum
 „idionatum sonis, quod lætus ipse expertus sum,
 „sermo noster procurat. Hæc adnotare libuit meo-
 „rum Slavorum gratia, ne linguam gentemque
 „suam minus, quam solent, unquam diligant
 „propter cavillationes quorundam, qui iidem Hun-
 „gariam incolunt: nam & aquæ usus, quod vulgari-
 „s est, & latissime patet, raro ab aliis, nisi ab
 „helluonibus contemnitur.” Koll.

(a) Tom. 1. Script. Rer. Ital. pag. 373.

(b) De Mor. Germ.

(c) Geogr. Lib. 3. cap. 5.

Словенскиот јазик. Зашто сите опитни луѓе знаат дека зборот Orbis Terrarum (Свет) на словенски јазик се вика Svith, па оттука произлегува и името на Свитхија (Svithia), Светија (Svetia) или Свевија (Svevia) [што е всушност Скандинавија] што е појасно од пладневната светлина. Затоа веднаш сум подготвен да ги прифатам оние нешта кои Кл. Мураториус ги објави во изложувањето на ова име од германскиот јазик, а кои подолго време беа истражувани; Имено тој вели: „Свитхонес (Svithones), - Светхонес (Svethones), Сувитхен (Suvithen). Судаторес (sudatores), - трудољубиви (laboriosi). Светханс (Svethans) и Светхиди (Svethidi) кај Јорнандес, и по грешка Свеонес (Sveones) кај Такит. Сведи (Svedi) според Адам од Бремен (Adamo Bremensi). Свети Саксони (Sveti Saxoni) од каде и Светија (Svetia). И погрешно Свекија (Svecia) и Свеки (Sveci) како што од Данија (Dania) ја прават Дакија (Dacia). Свитгер (Svitger) е оној кој ја љуби работата во речникот на Ал(еманите) Свидрих (Svidrich) - силен во работењето(a)³⁹. И така оние племиња кои Плиниј ги вика Венедски Сармати (Sarmatas Venedos), Скири (Scyrros) и Хири (Hirros), истите тие Такит (b)⁴⁰ кој е помлад од Плиниј ги именува со погрешно словенско име Свеонес (Sveones) или Свевос (Svevos), то ест Свитхонес (Svithones); Птолемеј(c)⁴¹ ги нарекува Венеди [односно Склави/Словени (Sclavi)] оние што се распрнати низ целиот Венедски залив.

39 стр 18:(a) Tom 1 Script. Rer. Ital. pag. 373.

40 стр 18: (b) (De Mor. Germ.).

41 стр 18: (c) Геогр. Кн.3 гл.5 (Geogr. Lib.3 cap5).

das (scil. *Slavos*) per totum Venedicum finum diffusos, appellat.

Præcipui autem earum gentium erant Theutones, Gothi, Hilleviones, Vandali, Rugi Lemovii, Heruli, Estii, Finni &c. quos videre est apud laudatos Geographos, & apud eundem Tacitum. Eas tamen omnes *Venedica* originis fuisse, non ausim dicere. *Venedis* autem fuisse conjunctos omnes, viasque majores, & nomen penes *Venedos* extitisse, existimo; siquidem ab his *Suevicum*, & *Venedicum* Mare diximus appellatum. Tres autem Venedorum populi in Europa numerantur: in Septentrione, Gallia, Adriatico. Hos vero alii Paphlagonum (a) sive Phrygum, ut Strabo ib. Alii Medorum colonos apud Herodotum Lib. 5. dixere. Venedi ergo isti ex Phrygibus & Medis

B 2

coor-

(a) Paphlagonum Phryges esse docet Bochartius Geogr. Sac. Lib. 3. cap. 10. Hinc forte Poloni *Lachi*, & *Polachi*, quasi *Paflachii* vocantur: Slavique alii, quos *Vlachs*, *Flachs*, & *Valachs* dicimus; & nomine composito *Moro-Vlachs*, idest Nigros Paphlagonum. Hos Lib. 6. Lucius *Nigros Latinos*, & *Nigros Romanos* appellat; apud quem Leonicus "Dacorum, sive Valachorum lingua (inquit) similis est Italicæ linguæ, adeo tamen corrupta, & differens, ut difficultet Itali queant intelligere, quæ istorum verbis pronunciantur; unde autem lingua, moribusque Romanis usi, in istam regionem accesserint, ibique sedes fixerint, a nullo mortalium accepi." Dicuntur autem *Nigri*, quasi *Melanoblani*, idest vestibus *Nigris* utentes ad distinctionem Romanorum, qui *Albis* vestibus utebantur.

Meѓy овие племиња особено истакнати биле Тевтоните (Theutones), Готите (Gothi), Хилевиионите (Hilleviones), Вандалите (Vandali), Ругите (Rugi), Лемовиите (Lemovii), Херулите (Heruli), Ефтиите (Eftii), Фините (Finni) и др., за што може да се види кај фалените географи, а и кај истиот Такит. Сепак, не би се осмелил да кажам дека сите тие племиња биле со венедско потекло. Но сметам дека сите поголеми сили биле поврзани со Венедите и дека името постоело кај Венедите; Па дури би рекле дека од овие и Свевиското море е наречено и Венедско море. А пак, во Европа се вбројуваат три венедски народи: на Север, во Галија и на Јадранот. Навистина за нив едни рекле дека се колонии на Пафлагонците (a)⁴² или на Фригите, како на пр. Страбон во кн.4, други пак, дека се колонии на Медите, како кај Херодот во кн. 5. Значи самите Венеди се чини дека ненадејно се појавиле од Фригите и Медите.

42 стр.19: (a) Бохартиј (Bochartius) поучува дека Пафлагонците биле Фриги Geogr. Sac. Lib.3. cap. 10. Оттука случајно Полоните (Poloni) Лахи (Lachi), и Полахи (Polachi) се нарекуваат некако како Пафлахи (Paflachii): А Словените и другите кои ги викаме Влахи (Vlachi), Флахи (Flachi) и Валахи (Valachi); и со сложено име Моро-Влахи (Moro-Vlachi), то ест Црни Пафлагонци (Nigri paphlagonum). Овие Лукиј во кн. 6 ги нарекува Црни Латини (Nigri Latini) и Црни Римјани (Nigri Romani), кај кого Леоник (Leonicus) вели дека јазикот на Даките или на Валахите е сличен со јазикот на Италиите, но сепак нешто расипан и поинаков, така што Италиите тешко можат да ги разберат оние нешта што се изговараат со нивни зборови; значи дека затоа се користеле со јазикот и римските обичаи, а откаде дошле во тој регион и таму си поставиле живеалишта, тоа не сум го слушнал од ниеден смртник.“ А пак се прикажува дека Нигрите како и Меланхлените се користеле со црни облекувања за да се разликуваат од Римјаните кои пак се користеле со бели облекувања.

20
 coorti fuisse videntur . . . Quare & in Illyrico
 Venetis Adriæ proximo tum Phryges , tum
 Medi apud veteres Geographos ponuntur . Por-
 ro Hilleviones , a quibus Scandinavia *Svithia* ,
 idest *Terrarum Orbis* est appellata , *Venedos* quo-
 que dicere non dubitamus . Item *Vandalos* esse
 Sclavos , seu *Venedos* ex ipso illorum nomine
 demonstramus , Germanice enim , vox ista : *Van-
 dali* , solet interdum *Vagos homines* , *erronesque*
 quosdam denotare . (a) Tales enim *Vandalos*
 olim fuisse ex Tacito cognoscimus . “ Quid
 „ quid inter Peucinos (inquit) Fennosque Syl-
 „ varum ac montium erigitur , (*Venedi* .)
 „ latrociniis pererrant . ” (b) Præterea *Vanda-
 los* ipsos , & Sarmatici generis prius , & Go-
 thorum agnatos fuisse tradit etiam Procopius
 (c) , ubi ait : “ Gothicæ gentes multæ quidem ,
 „ & alia prius fuerunt , quam nunc . Omnium
 „ autem maximæ , ac potissimæ , Gothi , &
 „ Vandali , & Visigothi , & Gepides , jamdu-
 „ dum Sarmatæ , & Melanchlaeni appellati . Sunt
 „ qui *Geticæ* gentes has vocant , qui omnes
 „ nominibus quidem inter se differunt , cate-
 „ ro conveniunt . ” Frustra igitur Cluverius
Vandalos a *Vinidis* origine diversos fuisse con-
 „ jectat , his verbis : “ *Vinidos* , equidem , si-
 „ ve *Venedos* fuisse Sclavos , idest Sarmatas su-
 „ pra satis validis , certisque probatum est mi-
 „ hi argumentis . At *Vandalos* , sive *Vindelos*
 „ fuisse Germanos citra *Vistulam* colentes ,
 „ jam *CCCC* . circiter annis ante *Venedorum* ,
 „ five

(a) Grot. apud Assen. Kal. T. 1. c. 6. p. 282.

(b) De Mor. Germ.

(c) De Bell. Vandal. Lib. 1. cap. 2.

Загоча кај старите географи, час Фригите, час пак, Медите се сместуваа во Илирик, веднаш до Венетите на Адрија. Понатаму воопшто не се сомневаме дека Хилевиионите од кои Скандинавија е наречена Свитхиа (Svithia), то ест Свет (Orbis Terrarum) ги нарекувале Венеди. Исто така од самото нивно име покажуваме дека Вандалите се Словени или Венеди, зашто тој збор Вандали (Vandali) на германски обично означува некакви луѓе кои скитаат и лутаат (Vagos homines, erronesque)(a)⁴³. А дека такви биле некогаш Венедите дознаваме од Такит кој вели „Сè што од шумите и планините се издига помеѓу Певкините и Фените [inter Peucinos Fennosque... errigitur], [Венедите] го пребродувале со разбојнички напади“(b)⁴⁴. Освен тоа дури и Прокопиј раскажува дека самите Вандали кои првобитно биле од родот на Сарматите биле сродни со Готите(c)⁴⁵, каде вели: „Има многу готски племиња и тие порано беа поинакви одошто сега. А пак најмоќни и најголеми од сите се Готите, Вандалите, Визиготите (Visigothi) и Гепидите (Gepides), па уште и оние што се наречени Сармати (Sarmatae) и Меланхлени (Melanchlaeni). А има и такви што овие племиња ги викаат готски, зашто сите меѓу себе се разликуваат по имињата, а во останатото се совпаѓаат. Значи залудно Клувериј (Cluverius) нафрла дека Вандалите по потекло биле различни од Винидите(Vinidi) кога тоа го вели со овие зборови: „Винидите или Венедите навистина биле Словени, то ест Сармати што погоре ми е докажано со доволно валидни и сигурни аргументи. А Вандалите или Ванделите (Vandeli) биле Германи кои го населиле пределот пред реката Висла веќе околу 400 години пред миграцијата (ante transmigrationem) на Венедите или Словените во Германија што го докажале најсјаните

43 стр.20: (a) Грот кај Ассманус Кал. Т. 1. глб. стр.282

44 стр.20: (b) За обичаите на Германите (De Mor. Germ.).

45 стр.20: (c) За војните со Вандалите (De bell. Vandal. Lib.1 cap. 2.).

21

„ five Sclavorum in Germaniam transmigra-
 „ tionem testati sunt luculentissimi Auctores
 „ Plinius & Tacitus , quorum hic etiam tam
 „ vetustam eam indicat jam tum habitam fuisse
 „ se adpellationem , uti unum ex ipsius Dei
 „ Tuisconis filiis eo nomine adpellatum fuisse
 „ quidam crediderint . ” (a) Frustra etiam
 Cl. Assemanus demonstrare nititur, Vandalos
 origine diversa a Venedis Sclavis existisse .
 (b) Ut enim tam Gothos , quam Vandalos ,
 alias prius gentes fuisse , scilicet Sarmaticas ex
 Procopio didicimus : ita hos omnes Thetones
 nempe , *Swithonesque* (Sclavonica nomina) *Venedos*
 fuisse , iisdemque Sclavonicis vocibus tem-
 poribus antiquissimis appellatos , tum ex Pto-
 lemeo , tum ex Plinio jam demonstratum est .
Rugios insuper Sarmaticas , seu Venedicæ origi-
 nis fuisse jam inde patet , quod & hi inter
 Gothos numerentur . Inquit enim Procopius :
 “ *Rugi* , nam & hi Gothica erant ex natio-
 „ ne . ” (c) Hos Helimoldus aequè ac *Vinulos* ,
 seu *Vandalos* , & *Venedos* , Sclavos appellat :
 “ Altera insula longe major est contra *Vilzos*
 „ posita , quam incolunt *Rani* , qui & *Rugia-*
 „ *ni* , gens fortissima *Sclavorum* , qui soli ha-
 „ bent Regem . Hi ergo sunt *Vandalorum* po-
 „ puli diffusi per regiones , & Insulas *Ma-*
 „ *ris* . ” (d) *Pinnos* denique Hunnicam gen-
 tem fuisse , putat Belius : qui & affirmat , se re-

B 3 li-

(a) Germ. Ant. apud Murat. Script. Rer. Ital. Tom. I. pag. 425. in Not.

(b) Kal. Tom. I. part. 2. cap. 5. pag. 277.

(c) De Bell. Goth. Lib. 3. cap. 1.

(d) Chron. Sclavor. Lib. I. cap. 1.

автори Плиниј и Такит, од кои овој вториов посочува дека називот уште тогаш се сметал за толку стар, така што некои веруваат дека еден од синовите на самиот бог Туиско(н) (ex filiis Dei Tuisconis) бил наречен со тоа име“(a)⁴⁶. Значи дури и Кл. Асеманус залудно настојува да покаже дека Вандалите биле со различно потекло од Венедските Словени(b)⁴⁷. А имено научивме од Прокопиј дека како Готите, така и Вандалите порано биле други, инакви племиња, односно сарматски (племиња): така, веќе е докажано како од Птоlemeј, така и од Плиниј дека сите овие Тевтони и Свитхони [што се словенски имиња] несомнено биле Венеди и уште во најстаро време со исти словенски зборови биле наречени. Оттука јасно е дека и гореспоменатите Руги (Rugi) биле од сарматско или венедско потекло, зашто и овие се вбројуваат меѓу Готите. Имено Прокопиј вели: „Ругите навистина и овие биле од готска националност (Gothica natione)“(c)⁴⁸. Хелимолдус (Helimoldus) овие племиња подеднакво како и Винулите (Vinuli), или Виндалите и Венедите ги нарекува Словени: „Другиот остров кој е многу поголем е поставен наспроти Вилзите (contra Vilzos) и него го населуваат Раните (Rani), кои задено со Ругианите(Rugiani) се најсилното племе на Словените и тие единствено имаат крал. Значи овие народи на Вандалите се распрнати по регионите и морските острови“(d)⁴⁹. А најпосле и Белиус (Belius) смета дека Фин(ц)ите (Finni) биле хунско племе: тој и потврдува дека и самиот ги забележил

46 стр. 21: (a) Germ. Ant. Apud Murat. Script. Rer. Ital Tom I, pag.425 in Not.

47 стр. 21: (b) Календар. Том 1. дел 7. гл. 5. стр 277 (Kal. Tom. I part.7(?) cap. 5 pag.277).

48 стр. 21: (c) За војните со Готите (De Bell. Goth. Lib 3 cap. I.).

49 стр. 21: (d) Летопис на Словените Кн. 1, гл.1 (Chron. Sclavor. Lib I cap.I.).

Iniquas linguæ Hunno-Scythicæ in Finnico idiomate deprehendisse. (a) Sed de his postea.

Cum ergo populi isti Venedi, seu Sclavi, inter Germanos degerent, Germanicis moribus & lingua, mores patrios, linguamque suam primigeniam commutarunt. Hinc Tacitus, ubi de Svevis agit, eos quidem Germaniæ populis accenset; Venedos vero alios Transvitulanos, qui Sarmatiam tenebant, Germanos omnino appellare reformidat. (b) Illi enim Venedi Germanis utique erant propinqui, sed mores patrios, & linguam puriorem, quam Svevi servabant, qui Germanorum ritus imitabantur. Denique quando Gothi e Scandinavia sunt egressi, tunc & propriæ stirpis populos, & multos alios imperio suo subdiderunt, illosque maxime propter imperii, armorumque societatem Gothos vocarunt. Ita enim Jornandes; „Unde mox promoventes ad sedem Ulmerugorum, qui tunc Oceani ripas incolebant, castramentati sunt (Gothi) eosque commisso prælio propriis sedibus expulerunt, eorumque vicinos *Vandalos*, jam tunc subjugantes, suis appellavere victoriis. (c) Atque ita factum est, ut floridis Gothorum rebus pene universa fileat Sclavorum, Venedorumque Historia; inque Geticos & Sarmaticos *Gloriosa*, & *Populosa* stirpis labores, *Germania* sociata intraverit.

Germanos autem appello veteres quosdam po-

(a) De Verust. Litterat. Hunno-Scythica Sect. 2.

§. 5.

(b) De Mor. Germ.

(c) De Reb. Get. cap. 2.

остатоците од хунско-скитскиот јазик во финскиот идиом(а)⁵⁰. Но, за овие нешта подоцна.

Значи, кога овие народи Венеди или Словени почнале да се населуваат меѓу Германите, тие ги измешале обичаите на претците и својот јазик со германските обичаи и јазик. Затоа Такит, кога раскажува за Свевите, нив ги вбројува меѓу народите на Германија; Тој воопшто се грози Венедите, другите Трансвисланци (alios Transvitulianos), кои ја држеа Сарматија, да ги нарече Германи(б)⁵¹. Зашто тие Венеди биле особено слични на Германите, но сепак го зачуваа почист јазикот и обичаите на претците одошто Свевите, кои пак ги подражаваа обичаите на Германите. И, најпосле, кога Готите излегле од Скандинавија, тогаш и народите од посебна лоза, а и многу други, ги потчиниле под својата власт, и нив, поради сојузот во власта и оружјето, ги нарекле Готи. Така имено Јорнандес вели: „Оттаму, само што се придвижија напред до седиштето на Улмеругите (ad sedem Ulmerigorum), кои тогаш ги населуваа бреговите на Океанот, Готите си поставија логори и, откако започнаа битка, нив ги изгонија од сопствените домови и нивните соседи Вандалите, кои тогаш веќе беа потчинети, ги поттикнаа со своите победи(с)⁵². И така се случи во времето кога подвизите на Готите беа во расцвет, да замолчи речиси целосно историјата на Словените и на Венедите; И во неа влезе Германија која си ги приклучи гетските и сарматските подвизи на славна и позната лоза.

Германи пак, ги нарекувам некои стари народи, кои

50 стр. 22: (a) За древната хунско-скитска писменост оддел.2§.5.

51 стр. 22: (b) За обичаите на Германите (De Mor. Germ.).

52 стр. 22: (c) За обичаите на Гетите (De Reb. Get. Cap. 2.).

populos, qui Germanicam hodiernam linguam condiderunt: *Mannumque* habent Auctorem. Hos ex *Lydorum* genere fuisse suspicor, eorum nempe, quos Herodotus Lib. 1. *Meon* antea vocatos esse tradit. Nam & Veterum Germanorum Auctor ab eodem Tacito *Mannus* fuisse dicitur. De Mor. Genn. His *Phryges* commixti *Mybs* condiderunt; *Myfi* enim sermone *Lydio*. *Phrygioque* permixto utebantur, ut tradit *Strabo* Lib. 12. pag. 383. Ceterum libertas est, eos etiam ex *Aegyptō* advenisse suspicari cum *Bohartio*, & aliis, qui *Tuisconis*, & *Manni* nonina ab *Aegyptiis* *Thoth* & *Menes* derivare contendunt. *Geogr. Sacr.* cap. 23. pag. 462. Nam & *Herodotus* Lib. 1. & 2. *Cares* *Lydorum* germanos *Aegyptiorum* hospites facit. Et *Justinus* Lib. 1. *Scythas* antiquissimis temporibus in *Aegyptum* excurrisse memorat.

Populi autem illi, qui proprie *Germani* dicti sunt, a *Myfis* diversi fuisse videntur. *Tacitus* enim hoc nomen *Gallis* recens additum scribit propter *Tungrorum* adventum, qui prius *Germani* vocabantur. "Ceterum *Germaniæ* vocabulum ⁷ recens & nuper additum: quoniam
 „qui primum *Rhenum* transgressi *Gallos* expullerint, ⁸ nunc *Tungri*, nunc *Germani*
 „vocati sint; ita nationis nomen, non gentis
 „coaluisset paulatim, ut omnes primum a vi-
 „lore ob metum, mox a se ipsis invento no-
 „mine *Germani* vocarentur." In quem locum *Lipsius* n. 7. "Quod ait nuper, non her-
 „cles ita nuper: quippe cum ab ævo *Julii*
 „*Cæsaris*, quo constat *Germanos* *Galliam* ir-
 „rupisse. Et n. 8. Valde amplector *Bamber-*
 „*gensem* *Scripturam*, quam & *Pichena* repre-

B 4

„rit

го оснивале денешниот германски јазик. И нивниот зачетник е *Манн(ус)* (*Mannus*). За овие се сомневам дека се од родот на *Лидите* (ex *Lydorum* genere), оние народи за кои *Херодот* претходно во кн. 1. раскажува дека се наречени *Меон* (*Meon*). Зашто и за родоначалникот на старите *Германи* во делото „За обичаите на *Германите*“ од истиот *Такит* се кажува дека бил *Маннус*. Со нив, откако се смешале *Фригите* (*Phryges*), ги создале *Мизите* (*Mysi*); а *Мизите* употребуваа *лидски* говор помешан со *фригискиот* како што раскажува *Страбон* во кн. 12 стр.382. Впрочем ни се дава слобода да се посомневаме со *Бохартиј* и со другите, дека тие дошле дури од *Египет*, зашто тие имињата на *Туискон* и на *Манн* настојуваат да ги изведат од *египетските* имиња *Тхотх* (*Thoth*) и *Менес* (*Menes*) *Geogr. Sacr.* Cap. 23 pag. 462. Зашто и *Херодот* во кн. 1 и 2 *Карите* (*Cares*) ги прави сродници на *Лидите* и *тугинци* за *Египетјаните*. И *Јустин* во кн. 1 спомнува дека *Скитите* во најстаро време се прошириле кон *Египет*.

А пак, оние народи кои посебно се наречени *Германи*, се чини дека се разликувале од *Мизите*. Зашто и *Такит* пишува дека ова име им е од неодамна додадено на *Галите* поради доаѓањето на *Тунгрите* (propter *Tungrorum* adventum), кои претходно се викаа *Германи*. „Впрочем зборчето *Германија* е ново и од неодамна додадено: зашто тие кои најпрвин ја преминаа реката *Рајна* ги изгонија *Галите*, па еднаш *Тунгри*, а друг пат се нарекувани *Германи*; така постепено сраснало името на нацијата, а не на племето, така што сите најпрвин поради страв од победникот, а потоа сами по себе се нарекуваа себе си со новоизмисленото име *Германи*. „На тоа место од книгата *Липсиус* (*Lipsius*) додава бел. 7. „Она што го вели некогаш, жими *Херкула*, не било баш така некогаш: зашто несомнено е дека *Германите* се нафрлиле на *Галија*.“ И во бел. 8 тој додава дека „Многу повеќе го прифаќам *Бамбергското* писание (amplector *Brambergusem* *Scripturam*) кое го посочува и *Пикена* (*Pichena*) во старото *Болоњско* издание (in veteri editione *Bononiensi*): „и сега се викаат *Тунгри*, а тогаш се викаа *Германи*.“

24
 „ rit in veteri editione Bononiensi: ac nunc Tun-
 „ gri, tunc Germani. ” Porro Paullus Diaconus,
 sive Miscellae Auctor, *Tungros, & Turcilingos*,
 eandem fuisse gentem testatur; inquit enim
 Lib. 15. “ Præterea Heruli, *Turcilingi*, sive
 „ *Tungri* (Murat. Rugi) cum propriis Regulis,
 „ aliæque &c. ” Ubi Muratorius legit *Turci*
Lingi, quasi gentem ex *Turcis & Lingis* con-
 tam; vel *Turci* illi, qui proprie *Lingi* voca-
 bantur. De *Turcorum* origine infra dicemus.
 Interea *Lingos* seu *Lingones* esse *Venedos* seu
Slavos Poloniae, suadet Thomas Archid. Spa-
 lat. Hist. Salon. cap. 7. “ Venerunt, inquit de
 „ partibus *Poloniae*, qui *Lingones* appellantur,
 „ cum Torila septem, vel octo tribus *Nebi-*
 „ *lium*. Hi videntes terram *Croatia* aptam
 „ sibi fore ad habitandum, petierunt, & obi-
 „ nuerunt eam a Duce suo. ” *Helimoldus* te-
 ro cap. 2. *Chron. Sclavor.* (a) *Linguones* *Sclavos*
ultra Vilzos Rugianis, seu *Rugis* proxi-
 mos in *Germania* collocat. *Hungari* quoque
hodierni Polonos etiamnum *Lengel* appellant
apud Cromerum, qui & a *Lecho* sic dictos as-
 piciunt. De *Rub. Pol.* Lib. 1. cap. 16. ibi
 ait: “ Nec multum ab hac diversa esse vie-
 „ tur ratio nominis *Hungarici*, qui *Polonos*
 „ *Lengel* quasi *Lechel*, ut videtur, hoc est
 „ a *Lecho* conditos appellant. Quæ si vra
 „ sunt, & antiquior, quam vulgo creditur, est
 „ hujus conditoris epocha; & *Germanorum*,
 „ seu *Tungrorum* nomen ad *Slavos Polonos*,
 „ seu *Venedos Sarmatas* videtur pertinere.

Sd

(a) Eginhardus ad an. 808. *Hiliones* vocat;
 forsitan *Hilleuiones* Plinii.

Понатаму и Павел Ѓаконот (Paulus Diaconus), или авторот на Мисцела (sive Miscellae Auctor), потврдува дека Тунгрите (*Tungri*) и Туркилингите (*Turcilingi*) биле едно исто племе; имено тој во кн. 15 вели: „Освен ова Херулите, Туркилингите или Тунгрите [Murat. Ругите] биле со свои сопствени закони, и други нешта. „Таму каде што во Мураториум се чита Турки Линги (*Turci Lingi*), како да се работи за племе кое ненадејно се појавува од Турките и од Лингите; или пак оние Турки кои се нарекуваа на сопствен јазик Линги. За потеклото на Турките ќе кажеме подолу. Меѓутоа дека Лингите или Лингоните (*Lingones*) биле Венеди или Словени од Полонија не убедува Тома Архифакон Сплитски во делото Историјата на Сплит Гл. 7: „Дојдоа, вели тој, од деловите на Полонија оние кои се нарекуваат Лингони заедно со Тотила седум или осум триби на благородници. Овие, откако видоа дека земјата на Кроатија ќе им биде погодна за да ја населат, се упатија кон неа и ја добија од својот водач.“ Хелмолд (*Helimoldus*) навистина во гл. 2 во делото „Хроника на Словените“(a)⁵³ Словените Лингони (*Lingones Sclavos*) ги сместува од онаа страна преку Вилзите Ругиани (*ultra Vilzos Rugianis*), или најблиску до Ругите во Германија. А и денешните Хунгри дури и сега ги нарекуваат Полоните Ленгел (*Lengel*) кај Кромер (*apud Cromerum*), кој поостро прецизира дека така се наречени од Лехус (*Lechus*). Во делото „De Rub. Pol Lib 1 cap.16“ тој таму вели: „Се чини дека значењето на името кај Унгарите не е многу поразлично од ова, зашто и тие Полоните ги нарекуваат Ленгел (*Lengel*) како Лехел (*Lechel*), што изгледа дека значи основани од Лехус (*A Lecho conditos*). А ако овие нешта се точни, тогаш епохата на нивниот оснивател е постара од онаа за која се верува меѓу народот; и името на Германите или на Тунгрите се чини дека се однесува на словенските Полони или на сарматските Венеди.

53 Стр24: (a) Егинхардус (*Eginhardus*) во 808 год. (ги нарекува) Хилинонес (*Hiliones*); можеби тоа се оние Хилевиони (*Hilleuiones*) кај Плиниј.

Sed quamvis Gothi, seu Theutones, & Getæ eadem gens cum Venedis, seu Sclavis olim extiterit; tamen Getas illos Ovidii, de quibus Kohlius, a Gothis *Jornandis* toto cælo diverfos fuisse, credibile est. Illi enim veteres Getæ sagittandi erant peritissimi:

„ Littus Euxinum, ū quis mihi diceret,
„ ibis,

„ Et metuas arcu ne feriare Getæ; (a)
Gothi vero contra, Belifario apud Procopium teste. (b) Interrogatus enim, quibusnam argumentis ex ea die, qua hostes fuerat, in spem bonam venisset, omnino se Gothos debellaturum, respondit: „ In eo differre exercitus ipfos quam maxime, quia Romani omnes fere, & Hunni his focii ex equis arcus insinuare, sagittasque in hostes immittere quam optime norint; *Gothorum vero nemini unquam id facti, aut cura fuisset: Sed equites satis consistere telis dumtaxat, & gladiis uti consuevissent.*” Idem confirmat Jornandes; inquit enim: „ Nam ibi admirandum reor, fuisse spectaculum, ubi cernere erat cunctis pugnantem *Gothum ense furentem, Gepidam in vulnere suorum cuncta tela frangentem, Sævum pede, Hunnum sagittam præsumere, Alanum gravi, Herulum levi armatura aciem instruere.*” (c) Quia Getas ipfos Ovidii, Sarmatica potius & Hunnicæ, quam Germanicæ consuetudinis extitisse judico: quidquid ibidem in contrarium sentiat

Ко-

(a) Apud Kohl. pag. 83.

(b) De Bell. Goth. Lib. 1. cap. 22. pag. 379.

(c) De Reb. Get. cap. 16.

Но, и доколку Готите или Тевтоните и Гетите некогаш биле едно племе исто со Венедите или Словените, сепак сосема е веројатно дека оние Гети на Овидиј, за кои спомнува и Кохлиј, се разидувале временски за цел еден век од Готите на Јорнандес. Зашто тие старите Гети биле мошне вешти во стрелањето:

„на брегои на Црнојо Море, ако некој ми каже, дека ќе одиш,
ти треба и да се плашиш да не ти досијашнай Гетите со лакош(a)⁵⁴;

А пак, Готите се нешто спротивно според сведоштвото на Белифариј(Belifarius) кај Прокопиј(b)⁵⁵. Зашто кога имено бил запрашан од кои причини (аргументи) би бил благонадежен во оној ден кога би го прогонил непријателот, ако воопшто тој некогаш ги победел Готите, тој одговорил: „Во толку многу се разликуваат самите војски, зашто речиси сите Римјани и Хуните во сојуз со овие од коњите најдобро ги затегнуваат лаковите и најдобро знаат да пуштаат стрели врз непријателот; додека за ова никогаш никому од Готите не му било грижа или склоност, туку коњаниците се навикнати само да стојат во место со копја и да се служат со меч.“ Истото го потврдува и Јорнандес кој имено вели: „Таму мислам дека има призор достоен за восхит, каде што можеше да се види разликата меѓу сите: Готот разбеснет со меч, Гепидот (Gepida) скршен и ранет како ги зема сите свои копја, Свеот со пешадија, Хунот пак, ги зема стрелите, Аланот (Alanus) со тешко, а Херулот (Herulus) со лесно вооружување го постројува бојниот ред“(c)⁵⁶ Дури ценам и дека самите Гети на Овидиј биле повеќе со сарматска и хунска нарав, отколку со германска. Наспроти ова, нешто поинаку мисли

54 стр. 25: (a) Кај Кохлиј стр. 83.

55 стр. 25: (b) За Војните со Готите кн. 1, гл. 22. стр. 379.

56 стр. 25: (c) За подвизите на Гетите, глава 16 (De reb. Get. Cap.16).

Kohlius. Hanc enim inter Sarmaticas, & Germanicas gentes diversitatem ponit Tacitus. "Quod Germani, & *Domas figant*, & scuta gestant, & pedum usu, ac pernicitate gaudent, quæ omnia diversa Sarmatis sunt, in Plaustro, *Equoque* viventibus." (a) Sarmatas autem, Getasque in *Equis* vixisse ex eodem Ovidio colligimus:

„Sauromaticæ major, Geticæque frequentia gentis
Per medias in equis itque, reditque
vias. (b)

Hinc Gothos inter Getas advenas gentes fuisse recte coniecisse videtur Cl. Germanicarum rerum Scriptor Mascovius, ex vetusta Grutteriana Inscriptione: (c) idque in causa fuisse suspicor, ut Jornandes, aliique Scriptores Getas Ovidiani ævi cum Gothis, ejusdem quidem originis, sed consuetudinis diversæ populis, confunderent.

At Sclavi, sive Venedi Sarmatiæ, cum pars eorum Gothis esset contermina, pars vero Hunnorum, seu Turcarum essent focii, alii Gothicos pugnandi, vivendique servabant ritus, alii contra Hunnorum mores sequebantur, ut videre est apud Leonem Augustum. Inquit enim: „Sclavonica natio simili vita cultu, & moribus ac Galli utebantur. Libertatis amans, sub jici, aut Imperio parere noluit, quando trans
„ Da-

(a) De Mor. Germ.

(b) Apud Kohl. p. 66.

(c) Lib. 5. §. 6. n. 2.

Кохлиј. Зашто оваа разлика меѓу сарматските и германските племиња ја истакнува Такит. "Зашто Германите си градат домови, носат штитови, ја сакаат брзинага, а сите овие нешта се различни кај Сарматите кои живеат во бојни коли на коњ".(a)⁵⁷ А пак, дека Сарматите и Гетите живееле на коњи читаме од истиот Овидиј:

„Огромна е многуљудноста
на сауроматскојто и на гетскојто племе
кое оди и се враќа на коњи
по срединаста на пашинијата".(b)⁵⁸

Според тоа се чини дека Кл. Масковиски, писателот на германската историја (Cl. Germanicarum rerum Scriptor Mascovius) според стариот Грутериански запис (ex vetusta Grutteriana inscriptione) ги ставил на едно место Готите помеѓу Гетите, сметајќи ги дека биле придојдени племиња(c)⁵⁹. Така и јас се сомевам дека тоа било причината, како и Јорнандес, дека другите писатели ги помешале Гетите од времето на Овидиј со Готите, кои биле народи со некое исто потекло, но со различен начин на живеење.

А Словените, или Венедите на Сарматија, бидејќи еден дел од нив бил населен на граничен предел со Гетите, а дел пак со Хуните, или биле сојузници на Турките, па едните го одржувале готскиот начин на војување и на живеење, други пак ги следеле обичаите што се противни на обичаите на Хуните, како што може да се види кај Леон Августус (Leo Augustus). Зашто тој имено вели: „Словенскиот народ (natio) се служел со сличен начин на живеење и обичаи како и Галите. Љубејќи ја слободата, тој не сакал да биде потчинет или пак, да се потчинува на Империјата кога живеел во

57 стр. 26:(a) За обичаите на Германите (De Mor. Germ.)

58 стр. 26: (b) Кај Кохлиј стр. 66.

59 стр. 26: (c) Кн.5 § 6 бел. 2.

27
 „Danubium sua in regione habitavit” (a).
 Gothi enim, sive Venedi Germaniæ, Galli et-
 iam appellabantur, ut apud Salustium: „Per
 „idem tempus adversus Gallos a Ducibus no-
 „stris Q. Capione, & M. Manlio male pu-
 „gnatum est” (b). Hos autem Cimbrus, &
 Theutones sinus Venedici in Germania populos
 fuisse certum est. Venedos insuper maxima ex
 parte olim Gallias coluisse, eosdemque porro
 in Adriaticum colonias deduxisse testatur Stra-
 bo: „Hos ego (inquit) Venetos opinor, a qui-
 „bus Veneti sinum colentes Adriaticum in Co-
 „loniam deducti sunt”. (c) Hi Veneti *Aremori-
 cam* Galliarum Provinciam tenebant ad mare posi-
 tam: quod sane nomen ex Slavonica lingua
 interpretatum *maritimam* sonat *regionem*. *Varb*
 enim Slavice est *supra*, ut mare ipsi *More* ap-
 pellant. Quare in fine Itinerarii Antonini edi-
 tionis Bertianæ legitur: „*Aremorici* Ante-ma-
 „re. *Are* Ante: *Mare* dicunt mare, & ideo
 „*Morini* marini”. Sed & vicinis *Normannis*
 posterioribus temporibus Slavonicam linguam
 in usu fuisse, patet ex verbis Rollonis *Norman-
 norum* Ducis in Chron. a Pipino utque ad
 Ludovicum VII. apud Du-Chesneum Hist. Franc.
 Tom. III. p. 359. „Hic Carolus (stul-
 „tus) dedit Normanniam Rolloni cum filia
 „sua Gisle. Hic non est dignatus pedum Ca-
 „rolli osculari, nisi ad os suum levaret. Cum-
 „que sui Comites illum admonerent, ut pe-
 „dem Regis in acceptione tanti muneris oscu-
 „laretur, lingua Anglica respondit: *Ne se*
 „*Bi-*

(a) In *Tactica*.

(b) De Bello Jugurt. (c) Geogr. Lib. 4.

војата област преку Дунав“.(a)⁶⁰ А пак, Готите или Венедите на Германија исто така се нарекувале Гали, како кај Салустиј: „Во текот на истото тоа време се водеше тешка борба(b)⁶¹ против Галите од страна на нашите водачи Квинт Кепнион (Q. Сасерио) и М. Манилиус (M. Manilius). А пак за овие Кимбри и Тевтони е извесно дека тие биле народи во Германија од Венедскиот залив. И дека освен тоа Венедите некогаш ја населувале Галија во најголемиот нејзин дел, и дека истите оснивале колонии дури и на Јадранот, сведочи Страбон: „Јас [вели тој] сум на мислење дека овие Венети се оние од кои што се Венетите кои го населуваат Јадранот, а се доведени во колонијата“.(c)⁶² Овие Венети ја држеа Арморика провинцијата на Галија која се наоѓала покрај морето: што е јасно од името кое, толкувано на словенски јазик, значи морски предел. Зашто кај Словените зборот Варх (Varch) значи врз, над, како што самите зборот море го нарекуваат Море. Затоа на крајот од Бертијанското издание на Антониновиот Итинерариј (in fine Itinerarii Antonini editionis Bertianæ) се чита: *Aremorici* – Пред море (Ante-mare). *Are* е пред (ante): Море овој збор значи Море (mare) и затоа „*Morini* (Morini) се Морски (луѓе) (Marini)“. Но, и соседните Нормани во подоцнежните времиња се служеле со словенскиот јазик, што е јасно од зборовите на Ролон, водачот на Норманите (Rollonis Normanorum ducis) во Хрон(иката) која го опфаќа периодот од Пипин, па сè до Лудвиг (Луј) VII а се читаат кај Ду-Хесниеум, Историја на Франките том III стр. 359 (apud Du-Chesneum Hist. Franc. Tom III p.359). „Овој Карол [глупавиот] му ја дал Норманија на Ролон заедно со својата ќерка Гисла. Тој не е достоин да ја бакне ногата на Карол, ниту пак, да ја подигне кон својата уста. И кога неговите воени другари го опоменале, дека при добивањето на таков почесен дар се бакнува ногата на кралот, тој на Англиски јазик им оговорил: „Не се Бигот (Ne se Bigot)“, што

60 стр. 27: (a) Во *Tactica* (In *Tactica*)

61 стр. 27: (b) За војната со Југурта (De Bello Jugurt. (c) Географија кн.4 (Geogr. Lib.4)

62 стр. 27: (b) За војната со Југурта (De Bello Jugurt. (c) Географија кн.4 (Geogr. Lib.4)

„Bigot, quod interpretabatur, non per Deum.“
 Ubi ne se Bigot verba sunt Sclavonica, quæ
 Dalmata ne za Boga pronunciarer, idest non
 per Deum. Hinc patet etiam Sclavonicæ lin-
 guæ cum Anglica, seu Britannica, convenien-
 tia, de qua Doctiss. Anglus *Edwardus Bernbar-
 dus* in Libro, quem *V. E. Loescherius* in *Littera-
 tore Celta* pag. 29. passim citat, Kohlio teste
 Introd. cap. 1. §. 2. in Not. Accedit, Britannos
 veteres Gallica fuisse origine, ut notat *Conra-
 dus Gesnerus* in *Mithridate*; eorumque lin-
 guam Saxones corripuisse. Inquit enim: „ Bri-
 „ tannica lingua vetus ea est, quæ *Vallica* ho-
 „ die apud Anglos vocatur, in tota, ut conj-
 „ cimus Insula usitata, antequam Saxones ea
 „ devicta, linguam quoque suam intulissent,
 „ quæ in maxima parte nunc obtinet, Britan-
 „ nica veteri in regionem non magnam con-
 „ tracta. *Vallos* (vulgo *Walchen*) Germani vo-
 „ cant, quasi *Gallos* peregrino & incognito
 „ eis sermones loquentes homines, ut Græci,
 „ ac Latini *barbaros*: hinc & Anglo-Saxoni-
 „ bus etiam *Walliam* regionem, & ejus inco-
 „ las *Wallos* appellatos puto. Eandem esse
 „ puto Britonum in Gallia, quos *Tonantes* co-
 „ gnominant, a pronunciationis absurditate,
 „ quam scilicet Britanni, *Armorica* parte Gal-
 „ liæ occupata, cum Saxonum irruptioni ces-
 „ sissent, secum invexerunt.“ Ubi notandum
 est, *Wallos* eos proprie Gallorum fuisse, qui
Eneri aivni, idest *laudabiles* Græca interpreta-
 tione vocabantur. *Huala* enim Sclavis lau-
 dem significat. Sic *Hualimimirus* nomen pro-
 prium *Laus-Populi* Sclavonice interpretatur.
Celtas quoque a *celebritate* denominatos fuis-
 se

се толкува „Не, жими Бога“. Каде „Ne se Bigot“ се словенски зборови, кои Далматинецот ги изговара „ne za boga“, то ест „Не, жими Бога“. Оттука јасно прилегува совпаѓањето на словенскиот јазик дури и со англискиот или британскиот, за кој мошне учениот Англичанец Едуард Бернбард (*Edwardus Bernbardus*) во книгата, која што В.Е. Лоешериј (*V. E. Loescherius*) во Келтскиот Литератор (*In Litteratore Celta*) стр. 29 насекаде ја цитира, според сведоштвото на Кохлиј во „Увод гл. 1 & 2. во Бел. (Introd. cap. I & 2. in Not.)“. Притоа уште се додава дека Британите биле од старо галско потекло, како што бележи Конрадус Геснерус во Митридат (*Conradus Gesnerus in Mithridate*); а нивниот јазик го расипале Саксоните. зашто тој вели: „Британскиот јазик е стар јазик, кој денес кај Англите се нарекува валика (*Vallica* /валски јазик), и бил употребуван на целиот остров, пред да го поразат островот Саксоните, и да им наметнат дури и свој јазик кој овде преовладува во најголем дел, а стариот британски е потиснат во не многу голем регион. Вали (*Vallos*) а [на народен говор *Walchen*] ги викаат (нив) Германите како да Галите се луѓе кои говорат на јазици што ним им се туѓи и непознати, како што Грците и Латините ги нарекувале барбари - така и за Англо-Саксоните мислам дека дури и областа им ја нарекле Валиа (*Wallia*), а нејзиното население го нарекле Вали (*Walli*). Мислам дека истото тоа е и за Бритоните во Галија, кои со прекар ги викаат Тонантес (*Tonantes*), според некој глупав (неразбирлив) изговор, кој што се разбира Британците, откако бил окупиран (завземен) делот на Галија Арморика, откако на инвазијата на Саксоните се повлекле (се предале), со себе ги припоиле. Таму треба да биде забележано дека Вали биле посебно од оние од Галите, кои се Енети, то ест *aivetoj*, то ест достоини и пофалба (*laudabiles*) се нарекуваат во грчки превод. Зашто зборот хвала (*Huala*) на Словените им значи пофалба. Па така Хвалимимир(ус) (*Hualimimirus*) е лично име кое на словенски се толкува Пофалба на народот (*Laus Populi*), а и дека Келтите биле наречени според зборот кој значи слава,

se docet Strabo lib. 4. pag. 205. qui postquam de Gallis, qui Narbonensem provinciam incolebant, egisset, subiungit: „Hæc diximus de Gallis, qui Narbonensem provinciam incolunt, qui quondam Celtæ appellabantur. Et arbitror ab his esse a Græcis nomen Celtarum universis Gallis inditum *διὰ τὴν ἐγγύτητα* ab gentis claritatem: vel Massiliensibus ob vicinitatem ad id momenti aliquid conferentibus”. Sclavi igitur ut *Veneti*, & *Antes*, ita etiam *Celtæ* Græca proprii nominis interpretatione vocabantur. (a) Denique Senones Gallia populos Svevicæ, idest *Gothicæ* originis fuisse docet idem Strabo, ubi Svevorum nationem amplissimam *Senones* appellat. (b) Hinc Gallicam, & non Germanicam gentem *Gothinos* fuisse tradit vel ipse Tacitus: „*Gothinos* Gallica, *Ofos* Pannonica lingua coarguit non esse Germanos.” (c)

Contra vero de Sclavis Bulgaris idem Augustus Scriptor hæc tradit: „Solæ autem *Bulgarorum*, & *Turcarum* nationes similiter: acies suas in bello instrunt . . . multum operæ collocant in studio sagittarum ex equis jaciendarum . . . Hi *Turcarum* mores hoc solo a *Bulgarorum* distant, quod hi Christianorum amplexi fidem, Romanorum moribus assueti, morum asperitatem, & agrestem vitam simul cum infidelitate abjiciunt.” (d) Hinc duas veterum Gerarum fedes agnoscit Jordan-

(a) Geogr. Lib. 4.

(b) Ibid. Lib. 7.

(c) De Mor. Germ.

(d) In Tacitica.

поучува Страбон во книга 4 стр.205, кој раскажувајќи за Галите кои ја населувале Нарбоненската провинција (Narbonensis provincia), додава: „Ова го кажавме за Галите кои ја населуваат Нарбоненската провинција, а кои некогаш се нарекуваа Келти. И сметам (судам) дека од овие (Гали) од страна на Грците им било наденато името Келти на сите Гали *διὰ τὴν ἐγγύτητα* поради јасноста (сјајот) на племето: што се однесувало на Масилиенсите (Massilienses) поради близокоста во соседството во тој момент.„Значи Словените како Венети и Анти, па дури и Келти според толкувањето на грчки со посебно име се нарекувале(a)⁶³. Најпосле истиот Страбон поучува дека Сеноните (Senones) на Галија биле народи со свевиско, то ест со готско потекло, каде народот на Свевите со наједноставно име го нарекува Сенони (b)⁶⁴. Притоа, дури и самиот Такит прикажува дека Готините (Gothini) биле галско, а не германско племе: „Готините кои се користат со галски, а Осите (Osi) со панонски не се германско племе, аргументирано тврди тој“.(c)⁶⁵ А наспроти ова за Бугарските Словени (de slavibus Bulgaris) истиот Писател Аугуст прикажува: „А пак само народите на Бугарите и на Турките се слични: своите чети ги обучуваат на вештина со коцје..... многу труд посветуваат во проучувањето на фрлање стрели од коњи..... Овие обичаи на Турките само по ова се разликуваат од обичаите на Бугарите, што овие, откако ја прифатиле верата на христијаните, се привикнале на обичаите на Римјаните, а суровите обичаи и дивјачкиот живот заедно со неверието ги отфрлиле (d)⁶⁶. Понатаму, овие две седишта на старите Гети ги потврдува и Јорнадес, и едното од нив го

63 стр. 29: (a) Географија кн. 4.

64 стр. 29: (b) во истото дело кн. 7.

65 стр. 29: (c) За обичаите на Германите.

66 стр. 29: (d) Во Тактика.

mandes, alteram quarum in *Dacia*, *Thracia* & *Moesia* collocat, alteram vero in *Scythia*, & *Sarmatia* supra *Mare Ponticum*, & *Meotin*. (a)
 „Quorum mansionem primam esse in *Scythia*
 „solo juxta paludem *Meotidem*; secundo in
 „*Moesia*, *Thracia*, & *Dacia*, tertio supra
 „*Mare Ponticum*, rursus in *Scythia* legimus ha-
 „bitasse.” *Getæ* igitur primi generis fuere
Sclavi illi, qui *Daciam*, *Moesium*, & *Thraciam*
 colentes, *Gothis*, seu *Sclavis Venedis* Germaniæ,
 quos *Suevos*, & *Gallos* insuper diximus fuisse
 appellatos, persimiles erant, atque contermini;
 inquit enim *Strabo*: (b) „*Svevorum* na-
 tio, ut superius dixi, partim intra, partim
 „extra *Sylvam* (scil. *Herciniam*) habitant,
 „*Getarum* contermina genti”. Hi autem *Ge-
 tæ* olim *Zarabi* vocabantur: ita *Jornand*. Pri-
 mum *Zarabos Tereos*, deinde vocatos *Pileatos*”
 (c), a quo nomine postea *Sorabi*, & *Serbi* dic-
 ti sunt. *Zaraba* enim, vel *Zarapa* *Sclavonica*
 vox est, & calceamenti ex filo facti genus
 designat. Hinc *Constantinus Porphyrogenitus*
 „*Serbula* vulgo fervorum calceamenta, *Serbu-
 lianique* ita viliter, ac pauperum in modum
 „calceati” (d).
Getæ vero alii sunt *Sclavi* illi, quos idem
Jornandes *Bulgaros*, & *Sarmatas* appellat: quos-
 que in *Scythia* & *Sarmatia* supra *mare Pon-
 ticum*, & *Meotin* collocat. Ac sicuti priores illi
Getæ *Gallis* conterminis erant persimiles, ita
 & isti

(a) De Reb. Get. cap. 2.

(b) Geogr. Lib. 7.

(c) De Reb. Get. cap. 3.

(d) De Admin. Imp. cap. 2.

сместува во Дакија, Тракија и Мезија, а пак другото во Скитија и Сарматија над Црното море (*Mare Ponticum*) и Меотин (*Meotin*)(a)⁶⁷. „Нивното прво место на пребивање е на почвата на Скитија покрај мочуриштето Меотида (juxta paludem *Meotidem*); втор пат читаме дека се населиле во Мезија, Тракија и Дакија, трет пат над Понтското море (supra *Mare Ponticum*), и повторно назад во Скитија. „Значи првите Гети со словенски род биле оние кои ја населувале Дакија, Мезија и Тракија и биле слични и граничеле со Готите или со Венедските Словени на Германија, за кои што погоре рековме дека биле наречени Сведи и Гали; така имено вели и *Страбон* (b)⁶⁸: „Народот на Сведите, како што кажав погоре беа населени делумно внатре, а делумно од другата страна во *Silva* (*Sylva*) [односно *Херкинија*] (scil. *Herciniam*), на граница со племето на Гетите. „А пак овие, Гетите, некогаш се нарекуваа *Зараби* (*Zarabi*): така *Јорнандес* вели дека најпрвин *Зарабите* се викале *Тереи* (*Terei*), а потоа *Пилеати* (*Pileati*)” (c)⁶⁹, од кое што име подоцна се наречени *Сораби* (*Sorabi*) и *Серби* (*Serbi*). Зашто *Зараба* (*Zaraba*) или *Зарапа* (*Zarapa*) е словенски збор и означува вид на обувка направена од конец. Затоа и *Константин Порфирогенит* обично обувките на робовите ги вика *Сербула* (*Serbula*), а пак *Сербулиани* (*Serbuliani*) зашто си носеле обувки така по селски и како сиромашни луѓе (d)⁷⁰.”

А пак, Гетите се оние други Словени кои истиот *Јорнандес* ги нарекува *Бугари* (*Bulgari*) и *Сармати* (*Sarmatae*) – тоа се сите оние кои тој ги сместува во Сарматија и Скитија над Понтското море и Меотин. И како што оние претходните Гети биле слични со Галите со кои се граничеле, така и тие другите се служеле со хунските обичаи.

67 стр. 30: (a) За историјата на Гетите гл. 2 (De Reb. Geth. Cap. 2.)

68 стр. 30: (b) Географија кн. 7.

69 стр. 30: (c) За подвизите на Гетите гл.3 (De Reb. Get. Cap.3.)

70 стр.30: (d) За управувањето на Империјата гл.2.(De Admin. Imp. Cap.2.)

31

& isti alii Hunnicas servabant consuetudines .
 Quin Hunni ipsi, seu Turcae Geticae seu Thra-
 cicae erant originis; hos enim vocatos esse *Mas-*
sagetas tradit Procopius: „(a) Aegan Massa-
 „ geta erat, quos nunc Hunnos vocant.“ Hinc
 Herodotus lib. 5. Thracum gentem secundum
 Indos omnium maximam appellat. Linguam
 tamen & mores, propter longinquas per Orien-
 tem expeditiones mutaverant & ipsi, quemad-
 modum Sclavi illi alii, seu Gothi, quos Ger-
 manicas expeditiones suscepisse diximus. Tra-
 dit enim Herodotus, Scythas Asiae ultimos a
 Meoticis Scythiis duxisse originem: „Super hos
 „ (scil. Iyrcae, seu ut alii legunt Turcae)
 „ qua vergit ad Auroram incolunt alii Scythae,
 „ qui a Regibus Scythiis deficientes ita in hunc
 „ locum pervenerunt“. (b) Hos *Turcae* Orien-
 tales vocat Porphyrogenitus; inquit enim: „
 „ Ad *Turcos* vero *Orientem* versus in *Perfidis*
 „ partibus habitantes, quorum supra mentio-
 „ nem fecimus, negotiatores suos mittunt et-
 „ iamnum ii, qui Occidentem incolunt prae-
 „ dii *Turci*, invisuntque illos, & responsa saepe
 „ ab ipsis per hos accipiunt (c).

Ad hos etiam pertinent illa alia Porphyro-
 geniti verba de Administr. Imp. Cap. 38. „Tur-
 „ corum gens olim prope Chazariam habita-
 „ bat, in loco, cui cognomen *Lebedias*, Λε-
 „ βεδία, a primo ipsorum Βοεβόδω, Boebodo;
 „ qui nomine *Lebedias* appellabatur; dignita-
 „ te vero quemadmodum reliqui eius successo-

„ res,

(a) De Bell. Vandal. Lib. 1. cap. 2.

(b) Lib. 4.

(c) De Administr. Imp. cap. 38.

Иначи самите Хуни биле со турко гетско или со тракиско потекло; За овие имено Прокопиј раскажува дека биле наречени Масагети (Massagetae)(a)⁷¹: „Аеган (Еган-Аеган) беше Масагет, а нив сега ги викаат Хуни.“ Па така и Херодот во книга 5 племето на Траките го нарекува најголемо од сите, после племето Индите. А сепак, и самите го измениле јазикот и обичаите поради далечните и долготрајните походи низ Ориентот, како што тоа го направиле оние други Словени или Готи за коишто кажавме дека се зафатиле со походите на Германите. Зашто и Херодот раскажува дека најоддалечените Скити на Азија водат потекло од Меотските Скити: „Над овие [односно Лирки (Lyrcae), или како што другите ги читаат Турки (Turcae)], по линијата која се протега на исток, се населуваат други Скити, кои одделувајќи се од пределите на Скитија пристигнале на ова место“. (b)⁷² Овие Порфирогенит ги вика Ориентални Турки (Turcae Orientales); зашто тој вели: „Кај Турките пак, кои го населувале делот кон Персиските краеве на Исток, за кои што погоре спомнавме, ги испраќаат своите трговци дури и сега оние, претходно споменати Турки кои го населуваат Западот, и тие ги посетуваат нив, и често од самите, преку овие, добиваат одговори(c)⁷³.

Кон овие исто така се однесуваат и оние други зборови на Порфирогенит во делото „За управувањето со Империјата“ гл.38: „Племето на Турките некогаш било населено близу Хазарија, на местото со прекар Лебедиаз (Lebedias) Λεβεδία, даден најпрвин на самите Βοεβόδω Boebodo, кои и самите се нарекуваа по името на Лебедиа; и некако понатаму, со оглед на достоинството, (пре) останатите негови наследници се нарекуваа Боебодус (Boebodus)“. Тука треба да се искористи фактот дека

71 стр. 31 (a) За војните са Вандалите Кн. II, гл.2.

72 стр. 31 (b) Кн. 4.

73 стр. 31(c) За управувањето на Империјата гл. 38.

32
 „res, Boebodus vocabatur”. Ubi utandum est
 vocem Βοεβόδης Boebodo plane Slavonicam esse.
 Slaviv enim Voevoda Belli-Ducem sonat, ut no-
 tat Bandurius. Quare Turcae isti Slavonica lin-
 gua utebantur, licet & aliam, scil. Hunnicam
 in usu haberent: quod & confirmare videtur
 idem Porphyrogenitus, de Administr. Imp. Cap.
 39. Ubi ait: „qui victi (Chabari, sive Aba-
 „ri ex Chazarorum gente) pars occisi sunt,
 „pars fugientes ad Turcos in Patzinacitarum
 „terram se contulerunt, ibique fedes posue-
 „runt; contractaque mutua amicitia, Chaba-
 „ri appellati sunt; unde & Chazarorum lin-
 „guam ipsos Turcos docuerunt, habentque et-
 „iam hodie eandem dialectum; aliaque item
 „Turcorum lingua utuntur”. Minus igitur recte
 Turcica lingua Hungaricae similis, & propin-
 qua esse creditur, cum Turcica lingua vetus
 Slavonica fuerit, Hungarica vero, & Turcica
 hodierna ad Chazarorum sermonem magis ac-
 cedant.

Ex his conficitur, Gothos, & Getas, quam-
 vis eadem gens Venedica, seu Sclava ab ini-
 tio extiterit, tractu tamen temporis alios qui-
 dem eorum in Germaniam, & Galliam migran-
 tes, Germanicos mores, & linguam didicisse,
 Gothosque, Sveones, seu Svitbones, & Gallos
 condidisse: alios in Orientem profectos orienta-
 libus moribus, & linguis proprios mores & lin-
 guam patriam commutantes, Hunnos vocatos es-
 se & Massagetas. Alios denique tum in Dacia,
 & Masia, tum in Scythia, & Sarmatia sedi-
 bus patris manentes, vetusta nomina, mores,
 & linguam, nisi quatenus vitii aliquid ex vi-
 cinis populis contraxerint, ceteris melius reti-
 nuif-

зборот Βοεβόδης Боебодо (Boebodo) е чисто словенски
 збор. Зашто, како што бележи Бандуриј (Bandurius), кај
 Словените зборот Воевода се изговара да значи Водач
 на војната (Voevoda- Belli Ducem sonat). Затоа тие Турки
 се користеле и со словенскиот јазик, макар што имале во
 употреба и друг јазик, односно јазикот на Хуните; овој
 факт се чини дека го потврдува истиот Порфирогенит во
 делото „За управувањето на Империјата“ гл. 39 каде вели:
 „Тие [Хабари (Chabari) или Абари (Abari) од племето на
 Хазарите (ex hazarorum gente)] пргом беа поразени, еден
 дел од нив беа убиени, додека другиот дел, пребегнувајќи
 кај Турките се собраа во земјата на Пазинакитите (in Patzi-
 nacitarum terram), каде што си подигнаа населби; а откако
 племно потпишаа спогодба за пријателство, беа наречени
 Хабари; оттука и самите Турки ги научиле на јазикот на
 Хазарите, па така и денденес имаат ист говор; а другите
 исто така се служат со јазикот на Турките.“ Значи помалку
 е исправно да се верува дека турскиот јазик бил сличен и
 близок на унгарскиот, бидејќи стариот турскиот јазик бил
 словенски јазик, а пак унгарскиот и денешниот турски
 повеќе приближуваат кон говорот на Хазарите.

Од овие нешта се заклучува дека Готите и Гетите,
 иако од почетокот постоеле како едно исто племе Венедско
 или Словенско, сепак со текот на времето едните од нив,
 преселувајќи се во Германија или во Галија ги научиле
 германските обичаи и јазик и ги оснивале Готите, Свеоните
 или Свитхоните и Галите; другите пак, кои тргнале на
 Исток (на Ориентот), помешувајќи ги сопствените јазици
 и обичаи со ориенталните јазици и обичаи биле наречени
 Хуни и Масагети. И најпосле третите од нив, пребивајќи,
 ту во Дакија, ту во Скитија и Сарматија во населбите на
 своите предци, ги задржале подобро од другите старите
 имиња, обичаи, доколку не привлекле некој недостаток од
 соседните народи, и тие се наречени час Скити, час пак
 Сармати.

33

misse: eosque modo *Scythas*, modo *Sarmatas*
 esse appellatos. Migrationem autem Getarum
 veterum ex *Ponticis*, *Meoticisque* regionibus
 primis patriis sedibus, in Septentrionem, & Gal-
 liam, atque ultima Europae antiquissimis tem-
 poribus factam refert Plutarchus: (a) „Gal-
 „li (b) Celtica Gens, quum *Parva* (c) ale-
 „re praevalente multitudine omnes non valeret,
 „ad novas quaerendas sedes feruntur profecti.
 „Multa millia *Juvenum* (d) *bellicosorum* erant,
 „quos longe major sequebatur *Puerorum* (e)
 „mulierumque caterva. Horum pars *Rhiphaeis*
 „(f) superatis montibus, Septentrionales oras
 „invasisse dicuntur, atque ultima infedisse Eu-
 „ropae: pars inter Pyrenaeum montem, & Al-
 „pes sedibus positis juxta *Senones*, & *Celto-*
 „nes diu habitasse: post vino, quod tum pri-
 „mum ex Italia allatum fuit, ita fuisse potus
 „nova voluptate captos, & insanisse omnes,
 „ut illico versus Alpes contenderent, regionem-
 „ que

- (a) Apud Cluver. Germ. Ant. Lib. 1. cap. 2.
 (b) Galli. Hos Gothicam, & Venedicam gen-
 tem fuisse, dictum est supra.
 (c) Scythia videlicet circa *Pontum*, & *Meotia*
 posita.
 (d) *Juvenum bellicosorum*. Has Sclavonica lin-
 gua *Getichi*, vel *Dietichi* dixeris.
 (e) *Puerorum*. Hi Sclavonice *Getza*, & *Dietza*
 vocantur.
 (f) *Rhiphaeos Scythiae Montes* intelligit Plutar-
 chus. Nequicquam ergo torquetur Cluverius, ubi
 haec de *Gallis* in Italiam posterioribus temporibus
 profectis, deque *Alpibus Italiae* montibus intelligen-
 da esse statuit.

А пак, миграцијата на старите Гети, кои од првобитните
 праделовски населби во понтските и во меотикиските
 предели (ex Ponticis Meoticisque regionibus) се движеле кон
 Север и Галија и до крајните делови на Европа, уште од
 најстаро време ја спомнува Плутарх (a)⁷⁴: „Се прикажува
 дека келтското племе Гали(b)⁷⁵, бидејќи родната земја(c)⁷⁶
 поради постојаното зголемување на населението не можела
 да ги прехрани сите, тргнаа да си побараат нови живеалишта.
 Тоа беа многу илјади воинствени младичи(d)⁷⁷ кои ги
 следеше уште поголема толпа од жени и од момчиња(e)⁷⁸.
 Се зборува дека дел од овие откако ги поминале Рифејските
 планини(f)⁷⁹, навалиле на северните делови и го запоседнале
 најоддалечениот дел на Европа; еден дел од нив, откако си
 подигнале населби помеѓу Пиренската планина и Алпите
 (inter Pyrenaeum montem Alpesque), престојувале долго
 време покрај Сеноните (Senones) и Келгоните (Celtones):
 потоа ги заробиле со вино, што тогаш за прв пат било
 донесено од Италија, и од новата наслада што им ја давал
 инјалокот толку го изгубиле разумот, што веднаш се упатиле
 кон Алпите за да го побараат оној регион кој би можел да ги
 дава толку познатите плодови.“

74 стр. 33: (a) Кај Клувериј во делото „Древна Германија“ кн. 1. гл. 2.
 (Apud Cluver. Germ. Ant. Lib. I. cap. 2.).

75 стр. 33 (b) Гали за нив е погоре речено дека биле Готско и Венедско
 племе.

76 стр. 33: (c) Скитија се подразбира областа позиционирана околу Понт
 и Меотии.

77 стр. 33: (d) воинствени младичи (Juvenum bellicosorum). Ова на
 словенски јазик ќе го изговорим Гетичи (Getichi) или Диетичи (Dietichi).

78 стр. 33: (e) од момчиња (puerorum). Ова на словенски се вика Гетца
 (Getza) и Диетза (Dietza).

79 стр. 33: (f) Под ова Плутарх ги подразбира Рифејските планини на
 Скитија. Значи неосновано испитува Клувериј, кадешто констатира дека овие
 нешта се однесуваат на Галиите од подоцнежното време кои тргнале во Италија,
 и дека тука треба да се подразбираат Алпите, планините на Италија.

33

uisse: eosque modo *Scythas*, modo *Sarmatas* esse appellatos. Migrationem autem Getarum veterum ex *Ponicis*, *Meoticisque* regionibus primis patriis sedibus, in Septentrionem, & Galliam, atque ultima Europa antiquissimis temporibus factam refert Plutarchus: (a) „*Galli* (b) *Celtica Gens*, quum *Patria* (c) alere, re praegravante multitudinis omnes non valerent, ad novas quarendas sedes profecti. „*Multa millia Juvenum* (d) *bellicosorum* erant, quos longe major sequebatur *Puerorum* (e) mulierumque caterva. Horum pars *Rhiphaeis* (f) superatis montibus, Septentrionales oras invasisse dicuntur, atque ultima insedis Europa: pars inter Pyrenaeum montem, & Alpes sedibus positis juxta Senones, & Celtones diu habitasse: post vino, quod tum primum ex Italia allatum fuit, ita fuisse potus nova voluptate captos, & insanisse omnes, ut illico versus Alpes contenderent, regionem

C „ que

(a) Apud Cluver. Germ. Ant. Lib. 1. cap. 2.

(b) *Galli*. Hos Gothicam, & Venedicam gentem fuisse, dictum est supra.

(c) *Scythia* videlicet circa *Pontum*, & *Meotia* posita.

(d) *Juvenum bellicosorum*. Hos Slavonica lingua *Getichi*, vel *Dietichi* dixeris.

(e) *Puerorum*. Hi Slavonice *Gatza*, & *Dietza* vocantur.

(f) *Rhiphaeos Scythiae* Montes intelligit Plutarchus. Nequicquam ergo torqueretur Cluverius, ubi haec de *Gallis* in Italia posterioribus temporibus profectis, deque *Alpibus* Italia montibus intelligenda esse statuit.

Понатаму и Страбон: „Старите грчки писатели [вели] сите северни племиња ги именувале со називот Скити и Келто-Скити, тие навистина пред нив така ги делеле оние кои живееле над Еуксинум Иструм (*Euxinum Istrum*) и Јадранското море (*Adriaticum mare*), Хиперборејци (*Hyperborei*) ги нарекувале Сарматите и Аримаспите (*Arimaspi*); а пак оние кои биле преку Каспиското море ги нарекувале со називот Саки (*Sacae*) и Масагети (*Massagetae*).“ Книга 2 Географија. Слично на ова цитирано место се изразува и Клувериј во делото Древна Германија книга 1, гл. 2 „Зборовите на Страбон најмногу се однесуваат кон Илирите, каде што фразата *τοὺς ὑπὲρ τοῦ Ἀδρίου κατοικοῦντες* потпаднале под името на Хиперборејците, сведочат најстарите од смртните луѓе.“ Па дури и Хомер кој ги предава најстарите преданија од сите овие нешта во *Νόσφιν ἐφ' ἰπλόλλων Θρηκῶν καθωρόμενος αἶαν Μισσῶν τ' ἀγχεμάχων, καὶ ἀγαυῶν Ἰπλημολγῶν γλακτοφάγων, ἀβίων τε* итн.

То ест:

Онаа далечна земја на Трацијџе, коњици вешиџи,

Мисџиџе, борци од близу, и кон Хиџемолзиџе славни,

Кон Млекојаџиџиџе баџи

(Ил. 13,4-6 Препев на македонски М. Д. Петрушевски)

А пак, овие стихови на Хомер кај авторите различно се толкуваат: Страбон изразот *ἀγαυῶν Ἰπλημολγῶν* го сфаќа како Славни молазчи на коњите (Географија кн. 7). Еден стар схолијаст

7. Vetus vero Homeri Interpres Scytharum gentes aliquas *Agavos* idest *Claros*, & *Illustres* appellatos esse suspicatur. Inquit enim: Ἀγαῶν Λαμπρῶν, καὶ ἐνδοξῶν ἢ ὄνομα εἶδει. ἔτω καλαμῖνον Ἀγαῶν. „*Agavorum*, *Illustrium* (scilicet) & *Gloriosorum*, vel nomen gentis ita „appellata (a) *Agavorum*.” Quæ si vera sunt, hæc duo ex illo Homeri loco colligi possunt: Alterum quidem, quod Poeta Scythas univeros in *Thracas*, *Myfos*, & *Agavos* distinxerit; Alterum vero, quod horum primi fuerint *Equarum Mulfores*, *Bulgarorum*, & *Hunnorum* instar, quos equestres fuisse, *Thracasque* in Orientem vagatos, notatum est: Secundi vero fuerint *Galactophagi*, idest *Getæ* illi, quos in Germaniam, & Galliam, a lacte Hieronymo in Com. Epist. Paul. ad Galatas appellatam, profectos fuisse ex Plutarcho didicimus: & qui, cum *Lydis* se conjunxissent, *Myfi* vocati sunt & *cominus pugnantes*, quales *Gothorum* populos fuisse dictum est. Ultimi denique fuerint *Getæ*, seu *Sclavi* illi, quos Plutarchus, *Rhipheis* superatis montibus Septentrionales oras invasisse dicit, *Finni* scilicet, & *Venedi* superiora Baltici maris, atque ultima Septentrionis littora colentes: & qui ex illis in *Thracia*, *Dacia*, & *Scythia* patriis sedibus remansere. Quare & hos Poeta a proprio *Sclavorum* nomine, *Agavos*, idest *Illustres*, & *Gloriosos* videtur appellasse. Dicit etiam *longavos*, quales utique *Hyperboreorum* populos extitisse ex Plinio cognoscimus; inquit enim Plinius Lib. 4. Cap. 12. „Pone eos
C 2 „ mon-

(a) Sic *Agaves* Cadmi filiae nomen proprium *Illustrum* & *Gloriosam* significat.

на Хомер пак, се сомнева дека (можеби?) племињата на Скитите биле наречени некои Агави, то ест Славни (*Clari*) и Светли (*Illustres*). Имено тој вели: Ἀγαῶν, λαμπρῶν καὶ ἐνδοξῶν, ἢ ὄνομα ἔθνους οὕτω καλουμένων Ἀγαῶν. „На Агавите – на Светлите (*Illustrium*) [односно] на Славните (*Gloriosorum*), или тоа е име за племето Агави кое е така наречено“.(a)⁸⁰ А ако овие нешта се вистинити, тогаш од истото место кај Хомер може да се заклучат овие две нешта: едното е дека тоа што Поетот Скитите во целост ги истакнува меѓу Траките, Мизите и Аварите; а другото пак, тоа што први од овие биле Молзачите на коњи и тие биле сеема како Бугарите и Хуните и забележано е дека тие и Траките биле коњаници кои скитале на Истокот. Вторите пак, биле Галактофаги (*Galactophagi*), то ест тоа се оние Гети кои тргнале во Германија и Галија, наречена според зборот лакте (*lacte*- млеко) во Хиеронимовиот Коментар кон Посланието на апостолот Павле до Галатите, како што тоа го научивме од Плутарх: „И тие, откако се сврзаа со Лидите, биле наречени Миси и оние кои се борат одблизу (рака со рака)“, а такви народи беше кажано дека биле Готите. И, најпосле, последните биле Гетите или оние Словени, за кои Плутарх кажува дека штом ги поминале Рифајските планини, ги запоседнале, односно тоа се Фините и Венедите кои ги населувале погорните предели на Балтичкото море и крајните брегови на Северот: и тие што останале од оние родни (татковски) населби во Тракија, Дакија и Скитија. Затоа се чини дека нив Поетот ги нарекол со името Агави, според значењето на нивното сопствено име - Словени, то ест, светли и славни. Ги нарекува исто така и *longavos* (долговечни), а такви народи, како што дознаваме од Плиниј биле Хиперборејците; Зашто Плиниј имено во Кн 4 пл. 12 вели: „Близу тие планини,

⁸⁰ стр. 35: (a) Така личното име Агавес (*Agaves*), ќерката на Кадмос, означува Светла (*Illustris*) или Славна (*Gloriosa*).

35
 „ montes, utraque Aquilonem, gens felix (si-
 „ credimus) quos *Hyperboreos* appellavere an-
 „ tiso: deit eos, tabulosis celebrata miraculis.
 „ Patet igitur excusandum fuisse Thomam Ar-
 „ chid. Spalatensem, qui Gothos cum Sclavonica
 „ gente confundit. Nam ita de eo scribit Lucius
 „ (*) : „ Hic Auctor, *Sclavos Gothos* fuisse pu-
 „ tat; id autem a Diocleate sumpsisse videtur,
 „ eisdemque Gothos praesumens Christianos,
 „ sed Arianos fuisse; verum tollerabilis est
 „ error, *Gothos Sclavos* fuisse existimare”. Qui-
 „ bus Cl. Assémanus suam adjungit sententiam;
 „ inquit enim: „ Nam id etiam ante Thomam
 „ dixerat Theophilactus Simocatta, & Pho-
 „ tius, non quod una eademque gens essent
 „ *Gothi & Sclavi*, sed quia *Gothi e Sclavonia* in
 „ Romanum Imperium irruerant. At in Tho-
 „ ma quod argui debet, est hoc: nimirum,
 „ quod affirmat a *Gothis* Dalmatiae Urbes fuis-
 „ se everfas” (b). Verum Dalmatici Scripto-
 „ res cum Photio, & Simocatta non ideo *Gothos*
 „ *Sclavos* esse dixere, quod ex *Sclavorum* terris
 „ venerint, sed quod utique *Gothi Sclavonicae* ori-
 „ ginis, & domicilio tantum *Germani* essent po-
 „ pulli; *Sclavisque* *Bulgari* conjuncti Dalmatiam
 „ possederint. Ac primum quidem haecenus jam
 „ demonstratum est; alterum vero ex ipsa Dio-
 „ cleatis constabit historia.

Incipit enim narrationem suam Diocletanus
 Presbyter a *Sfalado*, vel *Senulado* Totilæ, O-
 „ storii, & Brusii patre, ejusque ætatem cum
 In-

(*) Apud Assém. Tom. I. part. 2. cap. 7. pag.
 308.
 (b) Ibid.

отале Аквилона, пребива среќно(то) племе [ако е за
 верување] со долгогодишен живот, кое го нарекуваат
 Хиперборејци, племе прославно по баснословни чудеса.“

Оттука значи е јасно дека треба да му се прости
 на Тома Архиепископ Сплитски кој ги меша Готите со
 Словенското племе. Зашто така за него пишува Лукиј(а)⁸¹:
 „Овој автор смета дека Словените биле Готи, а пак тоа се
 чини го зел од Диоклеат (a Diocleate sumpsisse), сметајќи
 го најпосле оние Готи за христијани, а тие биле аријани;
 навистина би можело да се допушти грешката да се мисли
 дека Готите биле Словени“. Кон овие изјави Кл. Асеманус
 ги додава своје мислење. Имено тој вели: „Зашто тоа,
 уште пред Тома го кажале Теофилакт Симоката и Фотиј,
 дека Готите и Словените не биле едно исто племе, туку
 дека Готите од Славонија (*Gothi e Sclavonia*) продреле во
 Римската империја. А кај Тома, што би требало да се докаже,
 е токму ова: Несомнено е, како што тврди, дека градовите
 во Далматиа биле срушени од Готите“(b)⁸². И навистина
 римските писатели заедно со Фотиј и Симоката велеле
 дека не биле Готите Словени, затоа што дошле од пределите
 на Словените, туку затоа што како Готи со словенско
 потекло, само поради местоживееалиштето биле Германски
 народи; и откако се поврзале со бугарските Словени ја
 врателе Далмација. И најпрвин ова до сега е покажано; а како
 второ навистина тоа ќе стане јасно од самата историја на
 Диоклеат.

Зашто Диоклетан Пресвитер (*Diocletanus Presby-
 ter*) го започнува своето раскажување од Сфиолад (a Sfi-
 „ lado) или од Сенулад (a Senulado), таткото на Тотила (То-
 „ tilas), на Остроил (*Ostorili*) или на Брусиј (*Brusii*), и својот
 век го поврзува со времето на владеењето на Анастасиј и
 понтификатот (папството)

81 стр. 36: (a) Кај Асем. том 1 дел 2 гл. 7 стр. 308.
 82 стр. 36:(b) ibidem.

Imperio Anastasii, & Gelasii Pontificum con-
 ponit. Concedi igitur mihi postulo, *Svioladum*
 hunc, esse *Feletheum*, vel *Fevam* illum *Rugo-*
rum; seu *Sclavorum* Germanie Regem, qui an-
 Ch. 482. idest paulo ante Anastasii, & Gela-
 sii auspicio ab Odoacre oppressus; captusque
 est; & plana fient omnia. De *Feletheo* enim
 tradit Paulus Diaconus eum Transdanubiana
 loca supra *Noricum*, idest eam quae postea *Mo-*
ravia dicta est, regionem tenuisse. (a) „His
 „ temporibus inter Odoachar, qui in Italia per
 „ aliquot annos iam regnabat, & *Feletheum*,
 „ qui & *Feva* dictus est, *Rugorum* Regem, ma-
 „ gnarum inimicitiarum fomes evasit. Qui *Fe-*
 „ *letheus* illis diebus ulteriorem Danubii ripam
 „ incolebat, quam a Norici finibus idem *Da-*
 „ *nubius* separat”. *Rugis* propinqui erant *Sclavi*
 alii, seu *Sarmatae* illi, quorum auxilium
 adversus *Gothos* Dalmatiae venerunt *Buga*, &
Babai (*Sclavonica* nomina) *Reges* *Sarmatiae* ex
 Trans Danubianis regionibus evocati. Inquit
 enim *Jornandes*: „*Sauromatae* vero, quos *Sar-*

C 3 „ ma-

(a) Apud *Assem. Kalend. Tom. I. cap. 3. pag.*
245. Itaque Svioladus, quasi Svevladus, apud Sclavos,
omni regens, interpretatur. Idem Longobardus
sonante Alboin apud Murat. Script. Ital. Tom.
1. pag. 373. Videtur ergo ex Svevladi nomine
propter soni affinitatem Felethei & Fevae nomen
prodisse. Hoc regni nomen & corrupte admodum
prolatum fuisse monet Cl. Assem. loco citato. In
antiquissimo papyraceo monumento Revennatensi Ju-
stiniani Imperatoris An. VI. f. 7. septimo conscripto,
& a Cl. Zanettio nuper edito Vir sublimis Feletini
quae jugalis Runilionis sublimis feminae nominatur.

на Геласиј. Молам да ми биде допуштено да кажам дека овој
 Сфиолад бил Фелетхеус (Feletheus) или Фева (Feva), оној
 познат крал на Ругите или на Словените на Германија, кој
 во летото господово 482, или нешто малку пред врховната
 власт на Анастасиј и на Геласиј, бил потиснат од Одоакер
 (ab Odoacre oppressus), и бил заробен; и така сè би станало
 јасно. За Фелетеј имено раскажува Павел Ѓаконот дека тој
 ги држел Перекудунавските места над Норик (Transdanu-
 biana loca supra Noricum), односно оној регион кој подоцна
 бил наречен Моравија(a)⁸³: „Во ова време помеѓу Одоахар
 (inter Odoachar), кој во Италија владеел веќе неколку години
 и Фелетеј, кој е наречен Фева, кралот на Ругите, се прошири
 пламен на големи непријателства. Тој Фелетеј во тоа време
 го населувал подалечниот брег од другата страна на Дунав,
 кој го одделувал самиот Дунав од пределите на Норик“. Најблиску до Ругите биле други(те) Словени или оние
 Сармати, од кои, против Готите на Далмација на помош
 им дошле Буга (Buga) и Бабаи (Babai) [словенски имиња],
 кралеви на Сарматија, повикани од преку-дунавските
 предели. Зашто Јорнандес вели: „Навистина Сауроматите,
 кои ги нарекувавме и Сармати и Кемандри(те) (Semandri)
 некои други од Хуните на страната на Илирик кај

83 стр. 37: (a) Кај Ассем. Календ Том1, гл.3 стр. 245: И така името
 Свиоладус (Svioladus) кај Словените се толкува како Свевладус (Svevladus)-
 оној кој управува со сè. Истото ова кај Лонгобардите се изговара Албоин (Al-
 boin) кај Murat. Script. Ital. Том 1, стр. 372. Значи од името Свевлад се гледа
 дека поради сличноста во изговорувањето произлегло и името на Фелетиј и
 Фева. Но, ова сепак некако на различен начин и погрешно почнало да се
 проширува, опоменува Кл. Ассеманус на цитираното место. Во најстариот
 писмен споменик на папирус на Императорот Јустунијан од Ревена (Justinianus
 Revennatensis), напишан во дваесет и седмата година и неодамна објавен од
 страна на Кл. Занетио (Cl. Zanettio) се именува Фелетин како истакнат маж кој
 стапил во брак со истакната жена од Рунилионите (Vir sublimis Feletinum jugalis
 Runilionis sublimes feminae nominatur.).

„ matas diximus, & Constanti, & quidam ex
 „ Hunnis in parte Illyrici ad Castrum Martena
 „ (a) sedes sibi datas coluerunt. Et mox:
 „ Quorum exitium Svevorum Rex Hunni-
 „ mundus, & Alaricus venit, in quibus ar-
 „ ma moverunt, freti auxilio Suevorum, qui
 „ cum Buga, & Babai Regibus, auxiliariis
 „ eorum, devenissent, ipsique Suevorum re-
 „ liquias, quasi ad ultionem suam armis pu-
 „ gnaturas accersentes cum Istria, & Padoe-
 „ rum primatibus: habuerunt simul tecum,
 „ tam Gepidas, quam ex gente Karorum non
 „ parva solatia (b). Sclavi autem isti a Ger-
 „ manide Sarmata, ab Auctore vero Miscellae Bul-
 „ gari vocantur (c). „ Bisam quoque inquit is
 „ postremus) Bulgarorum Regem in una simul
 „ cum suis agminibus cade prostravit. Ex his
 „ igitur locis venientes in Pannoniam Sclavi, il-
 „ los Istriae, & Dalmatiae Reges, seu Principes
 „ videntur oppressisse, de quibus eisdem Dio-
 „ cleatis Historia. „ Totila vero, & Ostroilus,
 „ ut sibi magnum nomen facerent, consilio,
 „ & voluntate primogeniti fratris conatantes
 „ exercitum magnum valde, & fortem exierunt
 „ de terra sua, & venientes debellaverunt Pan-
 „ noniam provinciam, & bellando obtinuerunt
 „ eam: post hac cum valida multitudine per-
 „ venerunt in Templana. Tum Rex Dalma-

„ 114

(a) De Reb. Get. cap. 17. Martenam Baudranus in Stiria, seu Norico ponit, quae sane regio propinqua erat Ragonum regioni.

(b) Ibid. cap. 18.

(c) Apud Murat. Tom. I. Rer. Ital. Part. I. p. 100.

тврдината Мартена (a)⁸⁴ ги населувале населбите кои ним
 им биле дадени.“ И веденаш потоа додава: „Кралевите
 Хунимунд(ус) (Hunnimundus) и Аларик(ус) (Alaricus),
 страхувајќи од гибелта на овие Свеви, го покренaa оружјето
 против Готите, надевајќи се на помошга од Сарматите,
 кои со своите кралеви Буга и Бабаи им дојдоа како нивни
 помошници, собирајќи ги самите остатоци од Скирите за
 да се борат заедно уште пожестоко, како за своја лична
 одмазда на чело со нивните првенци (кнезови) Едика
 (Edica) и Улф (Ulphus). А истовремено на своја страна со
 себе ги имаа како Гепидите, така и огромната поддршка од
 племето на Ругите.“(b)⁸⁵ А пак тие Словени од Јорнандес
 се нарекуваа Сармати, а од самиот автор на Мисцела (ab
 Auctore vero Miscellae) - Бугари (Bulgari)(c)⁸⁶. „Буса, вели
 овој подоцнежниов, кралот на Бугарите, направи голем
 колеж при своите походи.“ Значи Словените, доаѓајќи од
 овие места во Панонија, се чини дека ги потиснале оние
 кнезови на Истриа и на Далмација, или принцови за кои се
 раскажува во историјата на истиот Диоклеат. „Токму Тотила
 и Остроилус(т) (Ostroilus(t)) за да си создадат големо име со
 голема слава, по совет и по влијние на првородениот брат,
 собирајќи мошне голема и силна војска излегоа од својата
 земја, завојуваа против провинцијата Панонија и војувајќи
 ја добија, а после овие настани, со силна толпа луѓе, дојдоа
 во Темплуна (in Templuna). Тогаш кралот на Далматите, кој
 престојуваше во големиот Град, чудесната Салона, испрати
 пратеници со писма до

84 стр. 38: (a) Во делото “De Reb. Get.” Cap.17, Баудранус (Baudranus) Мартена (Martena) ја сместува во Стирија (Stiria) или во Норик, кој пак јасно беше најблиска провинција до регионот на Ругите.

85 стр. 38: (b) Ibidem cap.18.

86 стр. 38: (c) Kaj Murat. Tom I rer. Ital. Part. I p.100.

39

„ *tiarum*, qui in Civitate magna, & admira-
 „ bili *Salona* manebat, misit nuncios, & lit-
 „ teras ad Regem *Istriae* Provinciae, ut congre-
 „ garet exercitum, quatenus simul exirent eis
 „ obviam, & defenderent se” (a). Reges au-
 „ tem isti *Istriae*, & *Dalmatiae*, ex *Gothica* stirpe,
 „ dicta loca tunc obtinente, videntur fuisse. *Go-*
 „ *thi* enim *Salonis* potiebantur, antequam *Mun-*
 „ *dus* in *Dalmatiam* missus fuisset, nono videli-
 „ cet Imperii *Justiniani* anno, ut tradit *Proco-*
 „ *prius*. (b) „ Imperator ubi jam didicisset, que-
 „ madmodum cum *Amalafunta* actum fuisset,
 „ confestim se ad bellum parabat annos nove-
 „ nos potitus Imperio. *Mundum* itaque *Illyrio-*
 „ *rum* Praefectum in *Dalmatiam* misit, *Gothis*
 „ tunc subditam, iussitque *Salonas* urbem ut
 „ pertentaret, & in potestatem redigeret”. Se-
 „ quitur igitur, ut *Totila*, & *Ostroilus* *Rugo-*
 „ *rum*, *Sarmatarum*que principes, antequam *Mun-*
 „ *dus* in *Dalmatiam* adversus *Gothos* movisset,
 „ cum iisdem *Gothis* *Dalmatiam*, & *Istriam* ob-
 „ tinentibus conflixerint: paceque inter se firma-
 „ ta, *Totila* in *Italiam* migrando, *Gothis* *Italiae*,
 „ *Ostroilus* in *Dalmatia* manendo *Gothis* *Dalma-*
 „ *tiae* adversus *Romanos* se adjunxerint. Deinde
 „ *Totila* *Italiae* Rege creato, ad *Scavos*, & *Go-*
 „ *thos* *Dalmatiae* *Slavi* alii *Trans-Danubiani*, su-
 „ peratis *Illyricis* montibus, accesserunt: unde
 „ postea, *Totila* Auctore, tripartito exercitu *Euro-*
 „ *pam* malis insanabilibus affecerunt. „ *Slavini*
 „ vero (inquit *Procopius*) qui Imperii ante-
 „ hac terras invaserant, & gentis ejus alii sub-
 „ se-

(a) Cap. 2.

(b) De Bell. Goth. Lib. I. cap. 4.

кралот на провинцијата Истрија, за да собере војска, на
 истовремено да им се спротистават и да се одбранат“(a)⁸⁷.
 А пак тие кралеви на Истрија и на Далмација се чини дека
 биле од готска лоза која тогаш ги држела споменатите места.
 Готите, имено, владееле со Салона, пред Мундус да биде
 испратен во Далмација, односно во деветтата година од
 Империјата на Јустинјан, како што раскажува Пропокиј(b)⁸⁸:
 „Штом Императорот дозна, како се постапило со Амаласунта
 (cum Amalafunta), веднаш започна да се подготвува за
 војна, откако веќе девет години ја беше презел Империјата.
 И, така, го испрати во Далмација Мундус, префектот на
 провинцијата Илирик, која пак тогаш ѝ беше потчинета на
 Готите, и заповеда штом ќе навлезат во Салона повторно да
 ја преземат власта. Значи според ова следи дека Тотила и
 Остроилус, кнезовите на Ругите и на Сарматите, уште пред
 Мундус да тргне во поход против Готите во Далмација,
 влегле во судир со истите Готи кои ја држеле под своја
 власт Далмација и Истра, и откако била склучена меѓусебна
 спогодба за мир, Тотила, мигрирајќи во Италија, со Готите на
 Италија, а Остроилус, останувајќи во Далмација со Готите
 на Далмација се здружиле против Римјаните. Потоа, откако
 Тотила бил назначен за крал на Италија, кон Словените и
 Готите на Далмација се приклучиле и други Словени од
 пределите преку Дунав, откако ги поминале планините
 на Илирик: оттука потоа по иницијатива на Тотила со
 троделната војска ѝ нанесоа на Европа неизлечиви рани.
 „Словените (Slavini) навистина [вели Прокопиј] веќе од
 претходно ги беа нападнале териториите на Империјата, по
 нив следеа и други од истото племе,

87 стр. 39 (a) гл.2.

88 стр. 39 (b) За војните со Готите кн. I гл. 4.

40
secuti, Nitro transmissio, cum suis statim se
iungunt, qui eam regionem paulo ante & li-
centius incurstant; nonnullis existimantibus,
Totilam ipsum, barbaros hos pecunia non
paucis corruptos, atque adeo persuasos, id-
circo in eam Romanorum provinciam immi-
sisse, ut Imperio adversus Gothos nulla de
caetero foret ex aequo bellum administrandi
facultas, cum in expugnandis barbaris vires
intenderet suas. Sive igitur ut Totile grati-
ficaturi, sive de se nec vocari quidem *Sclavini* se eo contulerint, nil habeo, quod pro
certo affirmare fat queam. Quum in tres ita-
que partes *Slavini* partiti copias essent, di-
versim vagati, Europam malis insanabilibus
affecere" (a). Ex quibus patet *Presbyterus*
Diocleatem ex veterum traditione *Sclavorum* hi-
storiam *Gothicam* appellasse, tum quod de *Sclavis*
Rugis agebat, qui antiquitus in Germania
degentes ad *Gothos* pertinebant, tum quod *Sarmatae*,
seu *Bulgari Rugis* consanguineis conjun-
cti, & in *Dalmatia*, & in *Italia* societatem
cum *Gothis* inierint.

Itaque *Sclavonica* illae litterae, quae Hierony-
mo tribuuntur, forte non immerito *Gothicae* ab
Archidiacono appellantur. Quia si illas accu-
rate consideremus, *Gothicis*, seu *Runicis* illis,
quarum frequens vestigium in Septentrione (b)
atque adeo in *Italia* ipsa occurrit, ut doctissi-
mum viri eas interdum cum *Hebraeis* antiquis
con-

(a) De Bell. Goth. Lib. 3.

(b) Olaus Verm. in Fast. Dan. Lib. 3. cap. 2.
Item Sched. De Diis Germ. & alii &c.

и тие, откако го преминаа Хиструм, веднаш се поврзаа со своите, кои пак нешто малку пред тоа послободно беа навалиле на тој предел; Некои пак сметаат дека самиот Тотила овие варвари ги подмитил со не малку пари, и така, ги натерал да се упатат во таа римска провинција, така што на Империјата понатаму не ѝ преостанувала нидена друга можност истовремено да ја управуваат и војната против Готите, бидејќи своите сили ги насочиле кон истерувањето на варварите. Значи немам никаков доказ за да би можел да потврдам сигурно дали Словените (*Sclavini*) за да му се заблагодарат на Тотила, или пак, сами од себе, без да бидат повикани, се собрале на тоа место. А штом Словените биле така поделени на три бојни чети и скитале на разни страни ја погодиле Европа со неизлечиви зла“(a)⁸⁹. Од овие нешта јасно е дека Презвитерот Диоклеат, по традиција, историјата на старите Словени ја нарекол готска (историја), или заради фактот што наместо Словените ги претставил Ругите, кои уште од најстаро време, престојувајќи во Германија, биле во допир со Готите, или пак, понекогаш поради фактот што Сарматите или Бугарите биле сврзани роднински со Ругите, а во Далмација и во Италија склучиле сојуз со Готите.

И, затоа, оние словенски букви, кои му се припишуваат на Хиероним, случајно или со целосна заслуга се нарекуваа готски од страна на Архиепископот. Зашто ако тоа писмо внимателно го споредиме со готицата или со оние знаци-руни од кои што често наоѓаме траги на Север (b)⁹⁰, и исто така се појавуваат и во самата Италија, такашто дури и учените мажи нив понекогаш ги мешаат

89 стр. 40 (a) За војната со Готите кн.3

90 стр 40: (b) Олаус Ферм. во Фаст. Дан. Либ 3. кап. 2 (Olaus. Verm. In Fast.Dan. lib.3 cap.2.; а исто така и Шед. во За германските и другите богови и др. (Item Sched. De Diis. Germ. & alii & c.).

41

confunderent (a), magna ex parte similes esse comperiuntur. Hæ tamen *Gothorum* litteræ, si pro *Geticis* illis *Dicenei*, de quibus *Jornandes* (b) accipiantur, *Ulphilianis* sunt valde antiquiores; siquidem *Runicas* litteras easdem cum *Ulphilianis* esse non constat (c).

Tabulam igitur ornâvimus tribus litterarum columnis distinctam, quarum prior exhibet litteras Alphabeti *Glagolitici* ordine proprio dispositas, formis earum tum ex aliis, cum ex *Frischii* Tabula desumptis. *Secunda* exhibet litteras *Runicas* prioribus e regione respondentes, quarum paucas ex *Schedio*, & aliis; reliquas omnes ex (d) *Tractatu Diplomatico* hausimus, *Gallica* Lingua conscripto, cui Titulus: „Nouveau Traité de Diplomatique, où l'on examine les Fondemens de cet Art: on établit des Regles sur le discernement des Titres, & l'on expose Historiquement les Caractères des Bulles Pontificales & des Diplomes donnés en chaque siècle &c. Par deux Religieux Bénédicteins de la Congregation de S. Maur à Paris MDCCL.” *Tertia* denique columna exhibet Litteras *Græcas* prædictis respondentes. His ita dispositis, veterum *Runicarum* litterarum

(a) Vide Cl. Zanetti differt. *Italicam*, cui Titulus: *Nuova Trasfigurazione delle Lettere Etrusche*: qui & in hac nostra, quam ei inspicendam nuper tradidimus, ad antiquitates veterum *Italicæ* populorum illustrandas, novas segetes (ut *Iperamus*) facile reperiet.

(b) De Reb. Get. cap. 4.

(c) *Mascov. Histor. Germ. lib. 7. in fin.*

(d) *Tom. I. Tab. 14. pag. 712.*

со античкото етрурско писмо(a)⁹¹ и откриваат дека во голем дел се слични. Сепак, ако се прифатат овие писмени знаци на Готите наместо оние гетските на Дикенеј (pro *Gethicis* illis *Dicenei*), за коишто говори *Jornandes*(b)⁹², тие се многу постари од Улфилијанските писмени знаци; а секако дека не е сигурно дека Рунските писмени знаци се исти со оние на Улфила(c)⁹³.

Значи уредивме една табела на која се разликуваат три колони со писмени знаци (букви), и од кои најпрвин се изложени писмените знаци на глаголскиот алфавет, распоредени по својот редослед и со своите форми кои се преземени како од другите, така и од табелата на Фришиј (*Ex Frischii Tabula desumptis*). Втората колона ги прикажува рунските писмени знаци кои соодветствуваат на претходните од регионот, а само малку од нив се преземени од Шедиј (*ex Schedio*) и од другите; а сите други ги екскрипиривме од (d)⁹⁴ *Дипломатскиот трактат* (e *Tractatu diplomatico*) напишан на галски (т.е. француски) јазик со наслов: „Nouveau Traité de Diplomatique, où l'on examine les Fondemens de cet Art: on établit des Regles sur le discernement des Titres & l'on expose Historiquement les Caracteres des Bulles Pontificales & des Diplomes donnés en chaque siècle & c. Par deux religieux Bénédicteins de la Congregation de S. Maur à Paris MDCCL“. И, најпосле, третата колона ги прикажува грчките писмени знаци (букви) кои им соодветствуваа најмногу на спомнатите. При вака распоредените писмени знаци секому веднаш му паѓа во очи блискоста на старите рунски писмени знаци (букви) со глаголските.

91 стр. 41: (a) Види Кл. Занети во Италијанската дисертација со наслов: *Nuova Trasfigurazione delle lettere Etrusche*: кој што во ова нашево што нему неодамна му го дадовме за разгледување, за да ги расветли древностите на старите народи на Италија, лесно [како барем што се надеваме] ќе открие нова почва за истражување.

92 стр. 41: (b) De Reb. Get. Cap.4 (За обичаите на Гетите гл. 4).

93 стр. 41: (c) Масков. Ист. на Германија кн. 7 на крајот. (*Mascov. Hist. Germ. Lib.7 in fin.*)

94 стр. 41: (d) *Tom I. Tab14.pag.712.*

42
rum cum Glagoliticis affinitas unicuique est in oculis.

Prima enim *Gothorum*, seu *Runorum* littera A parum, aut nihil differt a primo elemento Sclavonico *Glagolitici* Alphabeti mss. *Az*. Utraque enim nota duas lineas in *crucis* formam compositas representat, tantumque differunt, quod hæc lineâ transversâ, comisque longioribus infra terminata; illa vero nec transversâ, nec terminata, sed inclinata lineâ secetur.

Item *Glagoliticum* *Buk* simile est *Runico* F. Macedonum veterum ritu, qui Φ in B mutare solebant. Hinc *Phryges* Thraciæ populi antiquissimi, *Getarumque* nostrorum Auctores, aut certe affines, & consanguinei, teste Herodoto: „tamdiu vocati sunt *Bryges*, quamdiu Europæi fuerunt Macedonum accolæ: transgressique in Asiam una cum loco nomen immutavere in *Phryges*“ (a). Et extant etiamnum rei vetustæ apud Sclavos vestigia in voce *Brat*, quæ cum latino nomini, *Frater*, respondeat; tamen per B potius, quam per F proferri solet. Habet tamen & litteram Φ *Glagoliticum* Alphabetum Græca forma depictum; sed hoc ad soni differentiam exprimendam posterius additum, ut infra patebit.

Porro *Glagoliticum* *Vid* positione tantum differt a *Runico* B Græcorum ritu, qui V. consonantem per B efferre solent.

Item *Glagoliticum* *Glagole*, unde Alphabeto nomen, idem pene est ac *Runicum* G, quod

Go-

(a) Lib. 7.

Значи првата буква на Готите или на Руните, буквата А, сосема малку, или воопшто не се разликува од првиот словенски елемент на ракописот на глаголскиот алфавет - буквата Аз (Az). Зашто и двата знаци претставуваат две линии во форма на крст, а се разликуваат само во толку што овие со трансверзална (попречна) линија и со подолги лакови завршуваат подолу; а онаа пак (рунската), не се прави ниту со попречна линија, ниту со завршна линија, туку само со наслонета.

Исто така глаголската буква Бук (*Glagoliticum* Buk) е слична на рунската Φ (F), според обичајот на древните Македонци кои обично Φ го менувале во Б (B). Според ова е и називот за Фригите, најстарите народи на Тракија, кои се зачетници на нашите Гети, или сродници, или луѓе од иста крв, бидејќи и Херодот сведочи: „Толку многу долго време се викани Бриги (*Bryges*), колку што долго биле европски соседи на Македонците: откако преминале во Азија заедно со местото го промениле и името во Фриги“ (Phryges) (a)⁹⁵ И има останато дури и денес кај Словените некои траги од старите нешта во зборот брат (*Brat*), кој соодветсува со латинското име Фратер (*Frater*), така што било вообичаено поскоро да се изговара гласот Б(B) одошто гласот Φ (F). Сепак, глаголското писмо го има и знакот Φ (F) препишан од грчката форма; но, ова е подоцна додадено заради изразување на различноста на бојата на гласот како што ќе биде објаснето подолу.

Понатаму Глаголскиот знак Вид (*Vid*) само по позицијата се разликува од рунското Б(B) според традицијата на Грците, кои обично го продуцирале консонанто V (B) со знакот В (B).

Исто така глаголскиот писмен знак Глаголе (*Glagoliticum* Glagole) како што му е називот во алфаветот (писмото), е речиси ист како и рунското Г(G), којшто Готите го нарекуваа Халг

ALPHABETUM

Glagoliticum. Runicum. Graecum.

slz rh tt & ex Frisch. †	† X †	A	1
цѣ & ex Frisch. †	ѣ	Ф	2
и	B	B	3
ѡ Ѣ	Ѥ	Г	4
Ѧ	ДѢ	Δ	5
Ѣ	Е	E	6
Ѧ	* *	X	7
Ѧ & ex Orbis. †	† & ex Sched. †	Z	
Ѧ	h	S	8
Ѧ Ѧ	XH	H	
Ѧ Ѧ	IIIH	I	9
†† ex Frisch.			
Ѧ	Ѧ	K	9
Ѧ Ѧ	Λ	Λ	10
М	M	M	11
Ѧ Ѧ Ѧ	Ѧ Ѧ Ѧ	N	12
Ѧ ex Frisch. & ex Orbis. †	† ex Sched.	O	13
Ѧ	ПБ	Π	14
Ѧ	R ex Sched.	P	15
Ѧ & ex Orbis. †	†	S	16
Ѧ	†	T	17
Ѧ	U	ΥV	18

ALPHABETUM

Glagoliticum. Runicum. Graecum.

slz rh tt & ex Frisch. †	† X †	A	1
цѣ & ex Frisch. †	ѣ	Ф	2
и	B	B	3
ѡ Ѣ	Ѥ	Г	4
Ѧ	ДѢ	Δ	5
Ѣ	Е	E	6
Ѧ	* *	X	7
Ѧ & ex Orbis. †	† & ex Sched. †	Z	
Ѧ	h	S	8
Ѧ Ѧ	XH	H	
Ѧ Ѧ	IIIH	I	9
†† ex Frisch.			
Ѧ	Ѧ	K	9
Ѧ Ѧ	Λ	Λ	10
М	M	M	11
Ѧ Ѧ Ѧ	Ѧ Ѧ Ѧ	N	12
Ѧ ex Frisch. & ex Orbis. †	† ex Sched.	O	13
Ѧ	ПБ	Π	14
Ѧ	R ex Sched.	P	15
Ѧ & ex Orbis. †	†	S	16
Ѧ	†	T	17
Ѧ	U	ΥV	18

Gothi *Halg*, vel *Galg* Sclavonico fere litteræ nomine appellabant (a).

Rurfus *Glagoliticum Dobro* parvum abludit a *Runico* D. quod modo simplex, modo duplicatum, ut apud Sclavos, ita & apud *Runos*, *Gothosque* pingebatur.

Jest quoque *Glagoliticum*, *Runicum* E repræsentat, in sinistram partem conversum: quod argumento esse potest, *Sclavos* quoque veteres, si litteras eos habuisse dicamus, a dextera in sinistram scribere consuevisse.

Sic *Glagoliticum Xivito*, *Zielo*, *Zemglie*, *Runicis* X, Z, & S. simillima sunt. Sed *Xivito Thau* Hebræorum: *Zemglie* vero *Thita* Græcorum vetus imitatur.

Denique *Glagoliticum Ixe*, I, Ie, *Runicis* formis litteræ I. plane respondent: & sic de reliquis.

Ac quamvis in multis eadem omnino similitudo non deprehendatur, formæque, & moduli variant; nihilominus non immerito suspicari possumus *Gothicum*, seu *Runicum* Alphabetum esse *Glagoliticum* Alphabeti fontem, quemadmodum & *Græcum* Cyrillici. Quid enim mirum, si in *miss. litterarum* fiat mutatio intra longum tempus, mixtasque, & barbaras nationes? „Neque enim credendum est (verba sunt Cl. Bianconii) gentem tam antiquam, quæ in tanto imperio tamdiu fuit, in quam tot populi migrarunt, unis, iidemque semper literis, nihil admodum immutatis scripsit-“
„ se

(a) Kederus in *Dissert. Superius citata*.

(Halg), или Галг (Galg) со речиси истиот словенски назив за таа буква (a)⁹⁶.

Од друга страна глаголскиот знак Добро (Dobro) малку се разликува од рунскиот знак Д (D) кој се црташе, ту како едноделен, ту пак како удвоен знак, како кај Словените, така и кај Руните (sic!) и Готите.

А пак, глаголскиот писмен знак Јест (Jest) го претставува Рунското Е завртено на лева страна, што пак може да биде аргумент дека старите Словени, ако претпоставиме дека ги имале тие писмени знаци, имале обичај да пишуваат од десно кон лево.

Така и глаголските Живито (Xivito), Село (Zielo), Земље (Zemglie) се мошне слични на рунските X, Z и C (X, Z, S). Но Живито (Xivito) е Тхау (Thau) на Хебреите; а Земглие (Zemglie), пак ја подражава старата буква Тхита (Thita) на Грците.

Најпосле глаголските писмени знаци Иже, И, и Ие (Ixe, I, Ie) јасно соодветствуваат со формите на рунските писмени знаци, и така за останатите.

Па доколку во многу букви и воопшто да не се доловува прилика споредба, формите и размерите варираат. Па така, сосема оправдано и заслужено, треба да се помислиме дека готскиот или рунскиот алфавет воопшто, биле извор за глаголското писмо, како што грчкото писмо е извор за кирилското. И, најпосле, што би било чудно ако во манускриптите настане промена на писмените знаци во рамките на еден толку долг временски интервал и меѓу така измешани и ваврварски народи? И дали пак, треба да се верува дека [ова се зборови на Кл. Бианкони (Verba sunt Cl. Bianconii)] едно толку старо племе, кое било толку долго време во толкаво царство, во период во кој толку народи се преселувале,

96 стр. 43 (a) Кедерус во Дисертацијата која се споменува (цитира) погоре.

44
„le“ (a)? Tamen quicquid sit de hac re statuen-
dum, modo ad historiam *Glagolitici* Alphabeti
inquirendam properemus. Ut autem id assequa-
mur, notandum est.

Primo. Numerum Litterarum Alphabeto *Gla-
golitico* comprehensarum non esse constantem.
(b) In Alphabeto enim, quod Operi suo Mau-
rus Orbini inseruit, 32. tantum elementa con-
tinentur; in illo vero, quod Romæ Decreto S.
Congregationis de Propaganda Fide prodit, 40.

Secundo. Ordinem litterarum, quo Alphabe-
tum *Glagoliticum* procedit, non esse ubique cer-
tum: nam in citato Alphabeto ab Orbino edi-
to post litteram respondentem litteræ latinæ I.
sequitur littera alia respondens litteræ G; in
Frischiano vero littera *Ie*: quarum altera in Ro-
mano Alphabeto deest; altera circa finem Al-
phabeti rejecta reperitur.

Tertio. Seriem litterarum, & numerum Al-
phabeti *Glagolitici*, a serie & numero *Cyillia-
ni* aliquatenus recedere. In Alphabeto enim
Glagolitico Orbini post memoratam litteram I.
sequitur, ut dictum est, littera G; in *Cyil-
liano* non item. Rursus in *Cyilliano* post *Hi*
sequitur littera *Psi*, & *Omega*, quæ in *Glagoliti-
co* non reperiuntur; quin & reliquæ, quæ se-
quuntur, perturbato ordine consistunt. Denique
litteræ in *Glagolitico* Alphabeto sunt 32. in *Cy-
illico* 31. In Romano vero utroque Alphabeto
par litterarum Ordo, & numerus.

Quarto. Nomina litterarum utriusque Alpha-
beti

(a) Dissert. de Antiquis Litteris Hebræorum,
pag. 63.

(b) Regno de' Sclavi pag. 46.

дека секогаш пишувало со едни и исти букви, кои ни малку
се немаат изменето(a)⁹⁷? Сепак, како и да е, за оваа работа
треба да се констатира дека само сме се насочиле кон
истражувањето на историјата на глаголското писмо. За да
го постигнеме тоа, пак, треба да биде забележано ова:

Прво: Бројот на буквите опфатени во глаголското писмо
(глаголскиот алфавет) не е постојан(b)⁹⁸. Она што го
вметнал Мавро Орбини во своето дело се состои од само 32
елементи; а во него навистина според она што се појавува во
Римскиот Декрет на Светата конгрегација за пропагирање
на верата се 40 елементи.

Второ: Редоследот на буквите кој го покажува
глаголското писмо, не е насекаде сигурен: зашто при
цитирањето на писмото (алфаветот) издадено од Орбини
после буквата која соодветствува на латинската буква I
следи друга буква која соодветствува на буквата G; во
Фришијевиот (in Frischiano) пак, буквата Ie: едната од овие
букви ја нема во римскиот алфавет (латинското писмо);
другата буква пак, се појавува префрлена кон крајот на
алфаветот.

Трето: Низата и бројот на буквите од глаголското
писмо, донекаде отстапува од низата и бројот на буквите на
кирилското писмо. Имено, во глаголското писмо на Орбини
после споменатата буква I следи, како што е кажано,
буквата G; во кирилското писмо пак, не е така. Од друга
страна, во кирилското писмо, после буквата Хир (Hir) следи
буквата Пси (Psi) и Омега (Omega), кои не се појавуваат во
глаголското писмо; па така и останатите букви кои следуваат
се поставени со измешан распоред. Најпосле бројот на
буквите во глаголското писмо изнесува 32, а во кирилското
31. А пак, во обете римски писма редот и бројот на буквите
е еднаков.

Четврто. Имињата на буквите и на обете писма се
некако

97 стр. 44: (a) Дисертација за старите хебрејски букви стр. 68.

98 стр. 44: (b) Кралството на Словените стр. 46 (Regno de' Sclavi pg.46).

beti esse quidem similia, sed non eodem modo pronunciari apud Sclavorum nationes. Sclavi enim *Septentrionales* ita litteras pronunciant: „As, Boga, Vidil, Glagol, Dobro, Iest, „Schivjete, Selo, Semla, Ische, I, Ie, Ka- „ko, Ludi, Misliti, Nasch, On, Pokoi, „Rtzi, Slovo, Twerto, Iik, Fert, Chier, „Ot“ (a). *Serblorum* vero Dialecto ita pronunciantur: „As, Buk, Vjede, Glagoglie, „Dobro, Ies, Scivjeti, Sielo, Semglie, Ie, „I, Ie, Kako, Ludi, Misliti, Nas, On, „Pokoi, Arzi, Slovo, Tverd, Uk, Fi, „Hier, Pfi, O, Od, Zi, Ciarv, Chier, „Scaj, Staj &c.“ (b). Denique *Dalmata* in docendo illas efferunt hoc modo: „Az, Buk, „Vid, Glagoglie, Dobro, Iest, Xivit-o, Zelo, „Zemglie, Ixe, I, Kako, Gliudi, Misliti, „Nas, On, Pokoi, Rzi, Slovo, Tverdo, „Uk, Fert, Chier, Ot. His pranotatis, concludo.

Primo. Nomina litterarum Alphabeti utriusque a Dalmatis, & Serblis minus corrupte, quam ab aliis Sclavis pronunciari.

Hoc ut demonstremus, sciendum est Septentrionalium Sclavorum *Frischianam* Alphabeti pronunciationem id nobis non prestare, quod ex *Dalmatarum, & Serblorum* illud efferendi usu didicimus. *Dalmatica* enim, & *Serbliana* pronunciatione id affecuti sumus, ut litterarum nomina inanes non esse voces, casuque, ut fit, positas, sed de industria inventas, dispositasque a suo inventore, certo sciamus. Ita enim pronun-

(a) Vid. Frisch. pag. 15.

(b) Vid. Orbin. pag. 46.

слични, но не се изговараат на ист начин кај словенските народи. Зашто Северните Словени вака ги изговараат (именуваат) буквите: „Ac(As), Boga (Boga), Vidil (Vidil), Glagol (Glagol), Dobro (Dobro), Iest (Iest) Шивјете (Schivjete), Selo (Selo), Semla (Semla), Ishe (Ische), И (I), Ie (Ie), Како (Kako), Луди (Ludi), Мислити (Misliti), Наш (Nasch), Он (On), Покој (Pokoi), Рци (Rtzi), Слово (Slovo), Тверто (Twerto), Иик (Iik), Ферг (Fert), Хиер (Chier), От (Ot)“(a)⁹⁹. А пак, на дијалектот на Србите вака се именуваат: „Ac (As), Бук (Buk), Вједе (Vjede), Глаголие (Glagolie), Добро (Dobro), Иес (Ies), Сцивјети (Scivjeti), Сиело (Sielo), Семље (Semglie), Исе (Ise), И (I), Ie (Ie), Како (Kako), Луди (Ludi), Мислити (Misliti), Нас (Nas), Он (On), Покој (Pokoi), Арзи (arzi), Слово (Slovo), Тверд (Tverd), Ук (Uk), Фи (Fi), Хиер (Hier), Пси (Psi), О (O), Од (Od), Зи (Zi), Циарв (Ciavv), Чиерв (Chierv), Сцај (Scaj), Стај (Staj) и др. (b)¹⁰⁰.

Најпосле, Далматите, при учењето на овие букви вака ги произнесуваат: „Az (Az), Бук (Buk), Вид (Vid), Глаголие (Glagolie), Добро (Dobro), Иест (Iest), Живит-о (Xivit-o), Зело (Zelo), Земглие (Zemglie), Иже (Ixe), И (I), Како (Kako), Глинди (Glindi), Мислити (Misliti), Нас (Nas), Он (On), Покој (Pokoi), Рзи (Rzi), Слово (slovo), Твердо (Tverdo), Ук (Uk), Ферг (Fert), Хиер (Chier), От (Ot). Од овие претходни белешки заклучувам:

Прво. Имињата на буквите и на обата алфabetи (писма) од Далматите и од Србите се изговараат помалку неправилно, отколку од другите Словени.

За да го покажеме ова треба да се знае дека тоа нам не ни го гарантира Фришиевият изговор на алфabetот на северните Словени, така што тоа го научивме од начинот на изнесувањето (изговарањето) на буквите на Далматите и на Србите. Имено според далматскиот и срблскиот изговор (*Dalmatica & Serbliana* pronunciatione) дојдовме до тоа сознание дека имињата на буквите

99 стр. 45: (a) Вид. Frisch. стр. 15.
100 стр. 45: (b) Види Орбин. стр. 46.

nunciantur, ut prima XXI. Elementa decimo expuncto, orbes verborum, integrasque absolvant sententias; quod in *Frischiano* Alphabeto propter corrupta, & turbata elementorum nomina non ita facile potest contingere. *Decimi* autem elementi nomen expungendum esse putavimus, tum quia sententiam turbat, tum quia ejus figuram ab *undecimi* elementi figura parum differre cognovimus: unde & *noviter inventum* putamus; quod & melius apparet ex hac interpretatione:

I.	Az.	<i>Ego.</i>
II.	Buk.	<i>Deus.</i>
III.	Vid.	<i>Vitus.</i>
IV.	Glagoglie.	<i>Loquor.</i>
V.	Dobro.	<i>Bonum.</i>
VI.	Iest.	<i>Est.</i>
VII.	Xivit-o.	<i>Vivere-de.</i>
VIII.	Zelo.	<i>Rure.</i>
IX.	Zemglie.	<i>Terra.</i>
X.	Ixe.	
XI.	I.	<i>Et.</i>
XII.	Kako.	<i>Sicut.</i>
XIII.	Gliudi.	<i>Viri.</i>
XIV.	Misliti.	<i>Cogitare.</i>
XV.	Nass.	<i>Nostra.</i>
XVI.	On.	<i>Illud.</i>
XVII.	Pokoj.	<i>Requies.</i>
XVIII.	Riz.	<i>Dic.</i>
XIX.	Slovo.	<i>Litteram.</i>
XX.	Tverdo.	<i>Fortiter.</i>
XXI.	Uk.	<i>V.</i>

Reliqua, quæ sequuntur litterarum nomina,
ni

не се празни гласови, поставени како годе, туку се изнајдени со трудољубивост и распоредени од својот изумител, за да знаеме со сигурност како се случува тоа. Имено, тие се изговараат по таков редослед, што првите 21 елементи, ако се отстрани десетиот, оформуваат заокружени реченици и целосни мисли; што пак во *Фришиев*иот алфавет, заради оштетените и разместените имиња на елементите, тоа не може така лесно да се постигне. Сметавме дека името на десетиот елемент морало да биде отстрането, или затоа што ја расипувал реченичната мисла, или пак, бидејќи неговата фигура малку се разликува од фигурата на единаесеттиот елемент: и, оттука, сметаме дека тој елемент е измислен во поново време; што подобро се покажува преку следнава интерпретација:

I.	Az.	<i>Ego</i> (Јас)
II.	Buk.	<i>Deus</i> (Бог)
III.	Vid.	<i>Vitus</i> (Витус)
IV.	Glagolie.	<i>Loquor</i> (зборувам)
V.	Dobro.	<i>Bonum</i> (добро)
VI.	Iest.	<i>Iest</i> (е)
VII.	Xivit-o.	<i>Vivere-de</i> (да се живее од)
VIII.	Zelo.	<i>Rure</i> (на село)
IX.	Zemglie.	<i>Terra.</i> (на земјата)
X.	Ixe.	
XI.	I.	<i>Et</i> (и)
XII.	Kako.	<i>Sicut</i> (како)
XIII.	Gliudi.	<i>Viri</i> (мажи, луѓе)
XIV.	Misliti.	<i>Cogitare</i> (да мислиш)
XV.	Nass.	<i>Nostra</i> (наша)
XVI.	On.	<i>Illud</i> (она 3.л. ед. ср.род М.Ч.)
XVII.	Pokoj.	<i>requies</i> (спокој)
XVIII.	Riz.	<i>Dic</i> (речи!)
XIX.	Slovo.	<i>Litteram</i> (писмо, буква)
XX.	Tverdo.	<i>Fortiter</i> (силно)
XXI.	Uk.	<i>V.</i>

nihil prorsus significant, sed sunt monosyllaba quædam, litterarum duplicium, & finalium, Siglorumque pronunciationem indicantia. Cum igitur aliæ litterarum Alphabeti Glagolitici pronunciationes id nobis præstare non possint, sequitur profecto *Dalmaticam* hanc, & *Serblianam* reliquis omnibus esse præferendam. *Glagolitici* autem Alphabeti, & non *Cyrillici* hanc litterarum nomenclaturam esse propriam, jam inde patet, quod illud *Chiurliza* a *Cyrillo* inventore; hoc vero *Buk-vitza* a secundo & tertio Alphabeti ejusdem elemento, & *Glagolitico* a quarto sit appellatum.

Secundo. Vetusta Alphabeti hujus Elementa ex Dalmatica, & Serbliana litterarum pronunciatione esse cognoscenda, atque a noviter inventis distinguenda.

Cum enim litterarum hujus Alphabeti Auctor ea industria litteras composuerit, ut earum nomina sibi invicem succedentia morales quasdam sententias absolvant, orbisque verborum perfecte claudant; facile intelligitur, ea litterarum nomina, quæ in serie caterarum redundant, aut otiosa sunt, nihilque omnino significant, inserta, & de novo inventa fuisse.

Tertio. Vetustas hujus Alphabeti litteras Alphabetum exhibere, tum quoad litterarum ordinem, tum quoad earundem numerum, vetusto Græcorum Alphabeto simillimum.

Et primo quidem quoad numerum vetusti Græci Alphabeti elementorum, constat ex Plinio ea decem & octo modo fuisse. „Aristoteles,“ (inquit Plinius) X. & VIII. prisca fuisse. A. B. Γ. Δ. E. Z. I. K. Λ. M. N. O. Π. P. Σ. T.

Останатите имиња на буквите кои следат речиси ништо не означуваат, туку тоа се некои еднословни изрази кои искажуваат изговор на двојни букви, крајни букви и на лигатури. И, значи, штом изговарањата на другите букви од глаголскиот алфабет не може тоа нам да ни го долови, тогаш несомнено следи заклучокот дека овој далматски и српски изговор на буквите требало да биде поистакнат од сите останати изговори. А пак, и дека оваа номенклатура на буквите на глаголскиот алфабет, не била својствена ниту пак за кирилскиот, веќе е сосема јасно од таму што, онаа била наречена Чиурлица- (*Chiurliza*), според изумителот Кирил; оваа пак, според вториот и третиот нејзин елемент - Бук-вица (*Buk-vitza*), а се вика Глаголица (Глаголско писмо) според четвртиот елемент од писмото.

Второ. Старите елементи (писмени знаци) на овој алфабет треба да се распознаваат според далматскиот и српскиот изговор, и да се разликуваат од оние измислените во поново време.

Зашто авторот на овој алфабет со таква трудољубивост ги составил буквите, што нивните имиња сами по себе следејќи наизменично едни по други искажуваат некакви морални мисли и совршено затвораат заокружена реченична целина; и лесно се сфаќа дека имињата на буквите кои следат во низата со останатите, а се бесполезни, и ништо воопшто не значат, тие се вметнати и биле измислени во поново време.

Трето. Староста на овој алфабет ја пројавуваат буквите на алфабетот, зашто како поради редоследот на буквите, така и според нивниот број тие се најмногу слични на грчкиот алфабет.

И ова пред сè е познато од Плиниј дека бројот на елементите (писмените знаци) на грчкиот алфабет, изнесувал само

Σ. Τ. Τ. Φ. (*) Sed totidem quoque in vetusto Glagolitico Alphabero ex Dalmatica, & Serbiana pronunciatione restituto, eas fuisse certum est. Dicitur enim superius XX. tantum elementorum nomina esse in Alphabero Glagolitico, quæ naturali progressionis ordine, sententias absolvant. His si detrahatur *octavum*, & *nonum* elementum, quæ tum potestate, tum figura ad *septimum* reduci possunt, facile concedemus, decem & octo, non amplius, præscas Slavorum litteras, Græcarum instar fuisse.

Quod vero ad ordinem seu dispositionem litterarum pertinet, patet profecto eandem fere esse in Glagolitico vetusto, ac in præscis Græcorum Alphabero elementorum seriem. Unicam tantum litteram alio loco positam in Glagolitico reperimus; litteram nempe Φ, quæ Græcis *ultima*; Slavica vero *secunda* fuit; quæ tamen res, sua forte non caret ratione. Nam primum Alphabeti Glagolitici elementum *Az* (Ego) Ægyptiorum, & Samaritanorum *Tau*, sive *Crucis* signo simillimum est. Alterum vero, quod loco Φ ultima præscis Græcorum Alphabeti littera ponitur, nomine suo, *Buk*, *Deum*, significat. Nec abs re erit ipsum *D. O. M.* nomen Slavonicum notare. Slavici enim Deum *Buk*, & *Bub* vocant, voce ducta a verbo *Bit*, quod duplicem habet significationem, alteram nempe *occidendi*, vel *percutiendi*, alteram *existendi*. Quare, ut a prima significatione nomen *Boj*, *Bellum*, seu *pugna*, ita ex altera nomen *Bog*, seu quod idem est *Buk* & *Bub*, quod *D. O. M.* signi-

(*) Lib. 7. cap. 56. pag. 342.

осумнаесет: „Аристотел, вели Плиниј, вели дека старите букви биле 18 А.В.Г.Д.Е.З.И.К.Л.М.Н.О.П.Р.С.Т.У.Ф.“. (а)¹⁰¹Но сигурно е и дека исто толку биле и тие букви (елементи) како и во стариот глаголски алфавет од далматскиот и српскиот востановен изговор. Зашто погоре веќе е кажано дека во глаголскиот алфавет имало само 20 (XX) имиња на елементите (писмените знаци), кои според природниот прогресивен редослед, заокружувале реченици. Ако од овие (елементи) го извлечеш (изоставиш) осмиот или деветиот елемент, кои, или по особеноста, или по фигурата, можат да се сведат кон седмиот елемент, лесно би се согласиле дека старите букви на Словените, како и на Грците биле осумнаест, а не повеќе.

А пак, што се однесува до редот или до распоредот на буквите, несомнено е јасно дека низата на елементите како во стариот глаголски, така и во древниот алфавет на Грците била речиси иста. И сепак само една единствена буква во глаголицата ја наоѓаме дека е поставена на друго место.- очигледно тоа е буквата Φ, која кај Грците е последна; кај Словените пак таа била втора; сепак овој факт, можеби сам по себе не е без причина. Имено, првиот елемент на глаголскиот алфавет – *Az* (јас *Az* /Ego), а *Tau* (Tau) на Египетјаните (Ægyptiorum) и на Самаританите (Samaritanorum), е или поради тоа што е најмногу сличен на знакот на крстот. А како второ, тоа што буквата Φ се става на последно место од стариот грчки алфавет, по своето име (буквата) *Buk* означува Бог. И не ќе биде без основа самиот *D. O. M.* (*D. O. M.*) да одбележува словенско име. Зашто Словените зборот *Deus* (Бог) го викаат *Buk* (*Buk*) и *Buh* (*Buh*), со збор изведен од глаголот *Bit* (*Bit*), што пак има двојно значење: едното е очигледно значењето убивање, или тепање, а другото значење е бивствување (постоење). Затоа, како што од првото значење името *Boj*, - *Војна* или *Битка*, така и од второто значење името *Bog*, или исто она што е *Buk* и *Buh*, се чини дека се прелеале значењата во она што означува *D. O. M.*

49
significat, videtur fluxisse. Etymon autem hu-
jus vocis idem esse ac illud *Jehovah*, jam inde
paret, quod Deus ipse ineffabile nomen suum
Moyli per illa verba: „Ego sum, qui sum”
interpretatus sit (a); quæ plane in primis duo-
bus Alphabeti nostri Elementis continentur,
liquidem *Az*, *Ego*, & *Buk* qui sum, sonat.
Tradunt etiam Ægyptios præ foribus templi
cujusdam eorum regionis: *Ego sum* scrip-
sisse (b). Tritum est denique apud Eradiros, in
Phœniciorum sanctuariis *Thou*, & *Bohu* maxi-
mam venerationem obtinuisse (c): quæ etiam
cum primis duabus Alphabeti Glogolitici lit-
teris *Az* (Ego) quod per signum *Tan* pi-
ngitur, & *Buk* (Deus) videntur consentire. Ita-
que ubi hoc Alphabetum a Græco vetusto re-
cedit, Ægyptiorum, Phœniciorumque vetustio-
rem Litterarum ordinem imitatur.

Quin & in reliquis, quæ sequuntur, litteris,
vetustissimas Hebræorum traditiones videtur æ-
mulari. Deum enim O. M. *Viti* nomine ab
actione *Videndi* appellat: ac forsân ideo, quod
ille rerum universitatem a se creatam per sex
repetitas vices *viderit*, visamque bonam proba-
verit, juxta illos versus Geneleos (d): *Vidit*
Deus quod esset bonum: & viditque Deus cum-
cta, quæ fecerat, & erant valde bona. Et illud
Paul. ad Hebr. cap. 4. *Omnia multa & aperta*
sunt oculis ejus. Quare & Mosaicum stylum sa-
piunt

(a) Exod. cap. 3. vers. 14.

(b) Calmer. Lex. Bibl. in voce *Jehovah*.

(c) Euseb. Hist. Eccl. lib. 1. cap. 2. Apud Sched.
pag. 158.

(d) Cap. 1.

А пак етимонот на овој збор се чини дека е ист како
и оној на Јеховах (*Jehovah*), и веќе оттука е јасно дека на
самиот Бог неговото внатрешно (иманентно) име Мојсеј,
преку овие зборови, би го протолкувал: „Јас сум, кој сум
(вечен)(а)¹⁰²“; а ова пак јасно се содржи во првите два
елемента на нашиот алфавет (нашето писмо), и звучи како
Аз- Его и Бук- кој сум (Јас кој сум Бог). А прикажуваат
дека дури и Египетјаните пред портите на некој храм од
некој нивен регион напишале: „Јас сум“.(b)¹⁰³ И, најпосле,
третиот елемент се спомнува кај образованите луѓе, дека
бил во светилиштата на Феничаните а го носел името
на божеството Тхоу (*Thou*) и Боху (*Bohu*) кон кое имале
најголема почит (c)¹⁰⁴ – па дури и тие (имиња) се чини
дека се совпаѓаат (се усогласуваат) со првите две букви од
глаголскиот алфавет со буквите Аз (*Ego*), што се црта преку
знакот за Тав и со буквата Бук (*Deus*). И, така, онаму каде
што овој алфавет отстапува од стариот грчки алфавет го
подражава постариот редослед на египетските и феничките
букви.

Значи изгледа дека најстарите традиции на Хебреите
се истакнуваат дури и кај останатите букви кои следат во
низата. Имено зборот Бог О.М. го нарекуваат со името Вит
(*Viti* nomine) според дејството гледање. И можеби затоа
што тој сиот Универзум создаден од него го видел преку
шест наизменични промени и ја потврдил промената дека
е добра, според оние стихови од Постанокот (d)¹⁰⁵: „И Бог
виде дека е добро“, како и (стихот): „И виде Господ сè што
беше направил, и тоа беше мошне добро“. Како и оној стих
на апостолот Павле во посланието до Евреите гл. 4 „Сè
е голо и откриено во неговите очи“. Затоа така се (под)
разбираат

102 стр. 49: (a) кн. Исход гл/3 ст. 14.

103 стр. 49: (b) Калмет Библиски лексикон под зборот Јехова.

104 стр. 49: (c) Евсебиј Црковна историја кн. 1. гл.2 Кај Схед стр. 158.

105 стр. 49: (d) Гл. 1.

piunt omnino ista priores Glagolitici Alphabetti littera: *Ego, Deus, Vitus, Loquor, Bonum, Est* &c. quasi dicant: *Ego, qui sum* (Jehovah) *Videns loquor: bonum est* &c. Hinc idem *Jehovah*, quem Poeta Jovem dixerunt propter ipsam eminentem actionem *videndi*, idest sciendi *εὐρύωλ. latum habens oculum* ab Homero, & *εὐρύωλος inspector* a Callimacho, & *παντόπτη. Omnia videns* a Sophocle appellatur. Hesiodus quoque Poetarum antiquissimus *πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμὸς cuncta videns oculus Jovis* dixit (a). Hoc autem ineffabile nomen tractu temporis ad Reges quoque magnique nominis Principes (b) tanquam Dei Ministros, *Joves* dictos, poetico stylo translatum est primum; deinde vanis etiam superstitionibus & fabulosis commentis profanatum est. Apud Sclavos tamen vera D. O. M. idea tardius videtur fuisse corrupta. Inquit enim Procopius de Bell. Gott. lib. 3. „His praeterea „ barbaris lege cautum est, & a suis majoribus „ proditum inter Deos aliquem unum, qui fulminis sit fabricator, rerum omnium Dominum ac solum esse ut credant, illique boves „ & hostias caeteras mactent”. Sed cultus ejus superstitionibus innumeris refertus fuit, ut infra docebimus. Nam apud Hebraeos tantum debitam venerationem Dei nomen obtinebat, puramque religionem: quem & *videntem κατ' εὐρύωλ. Sclavorum & Poetarum veterum instar credidere, ad distinctionem Idolorum Gentium, qui oculos habent & non vident*. Tamen Hebraei quoque ipsi *Prophetas* suos verique Dei ministros, sine

(a) Natal. Com. Mith. lib. 2. cap. 1.

(b) Id. Ibid.

тие први букви на глаголскиот алфавет во Мојсеевиот стил: *Ego* (Јас), *Deus* (Бог), *Vitus* (Витус), *Loquor* (Зборувам), *Bonum* (Добро), *Est* (Е) и др. како да кажуваат: Јас којшто сум [Јеховах] гледајќи зборувам добро е и др.: Оттука истиот Јехова, кого поетите го нарекле Јовем (*Jovem*)*¹⁰⁶ заради истакнување на дејствието за гледање, то ест за знаење, па од Хомера се нарекува со изразот *εὐρύωλ* - кој има широк поглед, и од Калимах со *ἐνόπλιος* - надгледувач (набљудувач), а од Софокле пак - *παντόπτην*, кој гледа сè. А и Хесиод, најстариот од поетите го нарекол (a)¹⁰⁷ *πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμὸς* окоото на Јупитер (на Јовис) кое гледа сè. А пак ова иманентно (*inessabile*) име со текот на времето најпрвин било пренесено во поетски стил на кралевите и на кнезовите со голем углед (b)¹⁰⁸ како на Божји слуги, и тие биле наречени Јовес (*Joves*); потоа тоа било осквернаено поради празното суеверие и со баснословни измислици. Сепак, се чини дека кај Словените подоцна исчезнала вистинската идеја Д.О.М. (D.O.M.). Зашто и Прокопиј во своето дело за Готските војни кн.3 вели „Меѓу другото од овие варвари било заштитено со закон и од нивните предци назначено дека меѓу Боговите има некој единствен Бог, кој бил создавач на громот, и да веруваат дека единствено тој бог е Господар на сите нешта и нему да му колат говеда и други жртви“. Но, неговиот култ, како што ќе образложиме подолу, бил исполнет со безброј празноверија. Зашто кај Евреите должнојта почит и чистата вера ја одржува самото име за Бога: кој *κατ' εὐρύωλ* (превосходно) гледа (сè?), како што верувале и Словените и древните поети, за разлика од Идолите на паганите кои имаат очи и не гледаат. Сепак и самите Евреи имале обичај своите Пророци и слуги на вистинскиот Бог, да ги нарекуваат Гледачи (оние кои што

106 * На латински јазик формата *Jovem* (*Jvovm*) е всушност акузатив од името на врховниот бог во римската митологија *Juppiter*.

107 стр. 50: (a) Natal. Com. Mith. lib. 2. cap 1

108 стр. 50: (b) Истиот во истото дело (Id. Ibid.).

51
sine ulla religionis iactura, *Videntes* appellare
consueverunt (a).

Est & alia exigua licet differentia inter vetu-
stos Græcorum, & Sclavorum characteres ex-
plicanda. In Alphabeto enim *prisco* Græcorum
ab Aristotele tradito deest littera *Ita*: in Scla-
vonicis vero præfata *Jota* potius deest, quam *Ita*.
Jota enim, figura Sclavis *Jer* dicta, inter mo-
nosyllaba nihil significantia circa finem Alpha-
beti Frischiani ponitur. Sed sciendum est apud
Sclavos Serblos litteram Græcorum *Ita* non sim-
plex esse elementum, sed diphthongum potius ex
Jota & *Epsylon* conflatum; apud Dalmatas vero
Ita & *Jota* eodem sono esse, ut *Vied*; & *Vid*.

Cæterum, si Glagoliticæ litteræ ad originem
Runicam sunt reducendæ, facile innotescit, eas
vetustis Græcorum characteribus esse simillimas
ex iis, quæ Cl. Freretius in Tractatu diploma-
tico Gallico superius laudato notasse traditur;
appellat enim *Runicas* litteras: „*Assez sembla-
bles au premier Alphabet Grec, par le nom-
bre, par l'ordre, & par la valeur*”.

Quarto. Auctorem Alphabeti Glagoliticæ Thra-
cio seu Phrygio genere extitisse: aut certe Phrygiam
linguam perfecte calluisse.

Hoc ut demonstremus, satis est vel secundam
Alphabeti litteram inspicere, quæ juxta superius
dicta figuram *Runici* F etiamnum magna ex par-
te retinet; potestatem vero litteræ *B* tantum
conservat: quod & apud *Phryges* gentem Thra-
cicam obtinuisse ex Herodoto probavimus. Pri-
scos autem *Phryges* Sclavonicæ linguæ fuisse po-
pulos non exigui momenti iudiciis probari pos-
se

D 2 fe

(*) Calmet. in Lex. V. Prophet.

гледаат)(a)¹⁰⁹, без тоа да го поврзуваат некако со религијата.

Има и друга незначителна разлика помеѓу
исцртувањето на писмените знаци помеѓу старите Грци и
Словените која треба да биде објаснета. Имено во стариот
алфабет на Грците, предаден од Аристотел недостасува
буквата Ита (*Ita*); а пак, во словенскиот понапред спомнат
алфабет поскоро недостасува буквата Јота (*Jota*) одошто
буквата Ита. Имено буквата јота од Словените е изразена
со формата на буквата Јер (*Jer*) и е поставена при крајот
на Фришиевит Алфабет (*Alphabeti Frischiani*), помеѓу
едносложните букви кои не означуваат ништо. Но треба
да се знае дека кај српските Словени грчката буква Ита не
е прост елемент од еден знак, туку тоа е поскоро дифтонг
соединет од Јота и Епсилон. А пак кај Далматите Ита и Јота
се со иста гласовна вредност, како што се со иста гласовна
вредност и буквите Виед и Вид.

Впрочем, ако буквите на глаголицата треба да бидат
сведени кон рунско потекло, лесно би се забележало дека
тие се најмногу слични со исцртувањето на старите букви
на Грците од сите оние букви, кои се прикажува дека ги
нотирал Кл. Фреретиј (Cl. Freretius) во погоре пофалениот
Галски дипломатски трактат (*In Tractatu Diplomatico Gal-
lico*); Зашто тој имено ги нарекува рунските букви: „*As-
sez semblables au premier Alphabet Grec, par le nombre, par
l'ordre, & par la valeur*” (Мошне слични на првобитниот
грчки алфабет според бројот, според редоследот и според
вредноста).

Четврто. Авторот на грчкиот Алфабет бил од
тракиски или фригиски род: или секако совршено го владеел
фригискиот јазик.

За да го докажеме ова доволно е внимателно да
ја погледаме втората буква на Алфабетот, која според
она што е кажано погоре дури и сега во најголем дел
ја задржува формата на рунската (буква) F; Но сепак ја
запазува и вредноста на буквата Б: што пак, според Херодот
потврдиме дека се запазило кај тракиското племе Фриги
(*Phruges/Briges*). А пак, дека и старите Фриги биле народ со

109 стр. 51: (a) Calmet во Лексикон под зборот Пророк (Calmet in Lex. V. Prophet.).

52
 se putamus. Veterum enim scripta percurren-
 tes, dictiones quaedam offendimus, in quibus
 veterum Phrygum linguam degustare, eamque
 cum modo notis linguis componere potuimus.
 Hi enim Βαγαίων (a) Scythæ vero παταίων (b)
 Jovem vocabant. Sed Scythæ veteres, & Phry-
 ges eadem gens censenda est. Nam quos Justi-
 nus Scythas (c), eisdem Herodotus (d) Phry-
 ges appellat, atque insuper tanti nominis eos
 fuisse prædicat, ut cum Ægyptiis de generis
 antiquitate contenderint. Panem quoque Βι-
 κων, & aquam Βιβ Phryges appellabant. Olera
 denique Ζιζκία, Ignem Πύρ, Canem Κύνα δι-
 cere solebant: necnon & multa alia apud Cle-
 mentem Alexandrinum, aliosque (e).

Collatis ergo antiquissimis hæc Phrygum ve-
 terum cum hodiernis Europeanum linguarum
 vocabulis, nullam profecto linguarum viven-
 tium inveniemus, sonum, significationemque
 prisca Phrygiarum locutionum ita affectam,
 vetustasque & proprias earum formas ita custo-
 dire, ut Illyricam, seu Slavonicam, quam vo-
 cant, linguam. Sclavi enim pro veteri πα-
 τερ habent Babo, Pater; & pro Βαγαίων Bogh,
 Deus. Vocem quoque Begovaz, Illyrii Sclavi
 interdum pro Pane usurpant. Item apud omnes
 fere Sclavos Aqua, quam Phryges (f) Βιβ
 αρ-

- (a) Herod. lib. 4.
 (b) Vid. Samuel Boch. de Adv. Æneæ in Ital.
 (c) Lib. 2. cap. 1.
 (d) Lib. 2.
 (e) Vid. Bochart. Ibid.
 (f) Sed apud Clem. Alex. Strom. lib. 5. cap.
 243.

словенски јазик сметаме дека може да се потврди со докази кои не се за потценување. Имено, препрочитувајќи ги записите на древните луѓе, наидуваме на некои изрази, според кои би можеле да го насетиме јазикот на старите Фриги, и него (тој јазик) да го споредиме со познатите јазици. Зашто овие (Фригите) Βαγαίων (Вагаион или Багаион)(a)¹¹⁰ а пак, Скитите παταίων (Патаио)(b)¹¹¹ го нарекуваа богот Јупитер. Но треба да се смета дека старите Скити и Фриги биле едно исто племе. Зашто оние кои Јустин ги нарекува Скити(c)¹¹², истите тие Херодот ги нарекува Фриги(d)¹¹³, и згора на тоа тој соопштува дека тие биле со такво славно име, што се натпреварувале со Египетјаните за древноста на родот. И лебот Фригите го викале Βέκον (бекон или векон), а водата Βέδ (вед). Најпосле зелка обично викале Ζέλκία (зелкиа), оган – Πύρ (пир), куче - Κύνα (кина), а има и голем број други зборови кои ги наоѓаме кај Клеменс Александриски, а и кај други автори(e)¹¹⁴.

Значи, ако ги споредиме овие најстари зборови на древните Фриги со денешните зборови на европските јазици, очигледно ќе откриеме дека ниеден јазик од живите јазици не успеал така јасно да ја следи гласовната вредност и значењето на старите зборови на Фригите и така да ги зачува нивните сопствени стари форми, како што тоа го постигнал илирскиот, или јазикот кој уште го викаат и словенски. Зашто Словените за древниот збор παταίων (папајо) го имаат зборот Бабо- Татко, а за Βαγαίων (Багаио) – Богх (Bogh) што значи бог. И зборот Беговаз (Begovaz), илирските Словени понекогаш го користат за зборот леб. Исто така кај сите Словени зборот aqua, што Фригите (f)¹¹⁵ го викаа Βέδν (Веду), се изговара

- 110 стр. 52: (a) Херодот кн. 4.
 111 стр. 52: (b) види. Samuel Boch de adv Aeneae in Italia.
 112 стр. 52: (c) Кн. 2 гл. 1.
 113 стр. 52 (d) Кн. 2 (можно е и кн. 1).
 114 стр. 52 (e) види Bochartius ibid.
 115 стр. 52. (f) но кај Клем. Александриски во делото Строматеис кн. 5 гл.
 243

57
appellabant, *Voda*, dicitur; ut & *Zeglia* (*Phrygius* olim *Zexia*) *Olera* apud eosdem audit. Tandem *Purriti*, & *Parriti*, quæ τὰ πυρὸς æctio est, apud Slavos idem est, ac ustulare. Et sicuti canem *κύων* Phryges, ita catellum Illyrici Slavi *Schenne* propria lingua vocant; unde postea Græci vocem *Schenne* sunt mutuati. Prædictæ igitur voces universæ tum ad Slavonicum, tum ad *Phrygium* priscum, seu *Scythium* proprium pertinent sermonem, quod nemo peritus negaverit.

Accedit & ipsa Phrygii nominis notatio, quam patet ad Slavonicam Linguam potius, quam ad alias pertinere. Respondet siquidem Slavonico vocabulo *Vruchi*, quod calore ferventes, & æstuentes audire certum est. Solent namque Slavi litteram F in V consonantem commutare, quæ eadem tere est, ac apud Græcos B. Hungari tamen hodierni, loco *Vruch* Forro pronunciant, quod item fervidum calore, æstuantemque significat. Itali vero frequentius utuntur littera B, dicuntque *Bruggiato*, & *Bruciato*, quæ quidem vox ab eodem quoque orta est themate.

Equidem hæc Phrygii nominis etymologia, a locis in quibus Phryges agebant, sumpta est, convenitque cum iis, quæ super hoc argumento apud Strabonem inveniuntur, & quæ postea

D 3 Cl.

243. Neanthes Cyzicenus scribit, „Sacerdotes Mæcedonum in precibus invocare Βέδω Bedy ut sit eis propitius & filiis: quod quidem interpretantur *aerem*“. Ego tamen, pro *aere*, Jovem intellexisse suspicor: quem Slavi *Vid*, & *Viedi*, scilicet *Videntem* in Alphabeto *Glagolitico* appellant.

Вода (Voda); како што и Зеглиа (Zeglia) [кај Фригите некогаш Ζέλκια Зелкиа] – се слушаше кај истите за зборот *olera* (зелка). Исто така зборовите *purriti* и *parriti* кои го означуваат дејството тој πυρός (ту пирос = на огнот), исто и кај Словените значат да разгоруваш (*ustulare*). И како што Фригите куче викаат κύων (кион), така и илирските Словени за зборот кутре го употребуваат зборот Шене (*Schenne*) на својот сопствен јазик, а отука подоцна Грците го помешале со зборот Σκίμνος (Скимнос). Гореспоменатите зборови се универзални и се однесуваат како на словенскиот, така и на стариот фригиски или скитски говор, а тоа не би го одрекол ниеден опитен човек.

Кон ова може да се додаде и самото значење на името на Фригите за кое е јасно дека се однесува поскоро на јазикот на Словените, отколку на другите јазици. Тоа име некако соодветствува на словенскиот збор *врочи* (*Vruchi*), за кој е сосема сигурно дека го подразбира значењето - оние кои вријат во жештина, горат во оган. Зашто Словените обично согласката Ф ја менуваат со согласката В, која е речиси иста како и В (вита М.Ч.) кај Грците. Денешните Унгари наместо зборот *Врuch* изговараат *Форро* (*Forro*) што исто така означува: зовриен од жештина, кој е разгорен во оган. Италиите пак, почесто ја употребуваат буквата Б (*B*) и велат *Bruggiato* и *Bruciato*, кој што пак глас произлегува од истата основа.

Оваа етимологија на името на Фригите несомнено е земена од местата во кои пребивале Фригите и се совпаѓа со оние аргументи, кои се наоѓаат погоре и кај Страбон, меѓу кои подоцна и Неантес од Кизик (*Neanthes Cyzicenus*) пишува: „Македонските свештеници во молитвите го повикувале (богот) Βέδω Bedy (Беду или Веду) да им биде благонаклонет ним и на синовите. А тој збор пак, го толкуваат како воздух (*aerem*)“. Јас сепак се сомневам дека наместо воздух (*aerem*) би требало да се подразбере зборот Јупитер (Јовем), кого што пак Словените во глаголскиот алфабет го нарекуваат *Vid* и *Viedi*, односно *Videntem* (оној кој што гледа).

54
Cl. Bochartius in eandem rem congeffit anti-
quum nomen *Gomer*, quo in Sacris Scripturis
Phrygia designatur, exponens; ubi: „Tam
„ Phrygiæ (inquit), quam *Gomer* nomen, cum
„ olim fuisset proprium regionis *κατακαυμένη*
„ *μη* (exusta) tamen universæ genti fuisse com-
„ municatum, adeoque *Gomer* Hebræis idem
„ esse, quod Græcis *Phrygiam*”. Geogr. Sac.
Lib. 3. cap. 8.

Sed quod nos ad veritatem melius etiam de-
ducere possit, est nomen nobilis fluvii lacique
in regione *Ascania* positi, quæ ad Phrygiam A-
siaticam pertinebat, & quæ olim *Gomer* Hebræa
lingua appellabatur. Vox enim *Ascania* ex Scla-
vonica lingua interpretata, idem omnino quod
Phrygia, & *Gomer* significat. Apud Sclavos enim
Usgan, & *Osgan* incensum exustumque sonat.

Ac sententiam quidem hanc nostram confir-
mat Livius, qui de Illyrici superioris regionibus,
paludi Lychnidi (quod nomen Græce faces
accensas significat) propinquis verba faciens
urbis *Uscana* meminit; Inquit enim: „Lucius
„ Cælius Legatus Romanus præerat Illyrico:
„ qui moveri non ausus quum in iis locis Rex
„ esset, post profectioem demum eius conatus
„ in Penestis *Uscanam* recipere, a præsidio quod
„ illic Macedonicum erat, cum multis vulne-
„ ribus repullus Lychnidum copias reduxit”.
Lib. 43. Cap. 19. & 20. Certum est autem vicina
Uscana loca olim a Phrygibus fuisse culta,
quemadmodum & illa *Asia*, juxta quæ *Ascania*
sita erat. Strab. Lib. 7. inquit: „Circa enim
„ Dyrrachium & Apolloniam usque ad Cerau-
„ nios montes, habitant Buliones, Taulantii,
„ Phrygi”. *Uscana* igitur & *Ascania* apud Phry-
ges

Кл.Бохартиј под еден ист предмет го вбројал и старото име
Гомер, со кое во светите книги се означува Фригија, каде
изложува вака: „Како што името за Фригија [вели тој], така
и името за Гомер, кое некогаш било лично име, добиено
по особеноста на *κατακαυμένη* [exustae (на изгорениот)]
регион, овој назив сепак бил приопштен за целото племе, и
затоа Гомер кај Хебреите е исто што и Фригија кај Грците“.
Геогр. Сак. либ 3 гл. 8.

Но, она што нас уште подобро би можело да нè
доведе до вистината е името на познатиот поток и езеро
кои се сместени во областа Асканија, која се протегала
до азијската Фригија и која некогаш на хебрејски јазик се
нарекувала Гомер. Зашто зборот Асканија протолкуван
според словенскиот јазик значи исто што и Фригија и Гомер.
Имено кај Словените зборот Усган (*Usgan*) и Осган (*Osgan*)
значи согорен пожар.

Ова наше мислење го потврдува и Ливиј, кој
прозборувајќи за горните области на Илирик кои биле
во соседството на мочуриштето Лихнидос (sic! palu-
di Lychnidi), [што на грчки значи распалени факли] го
споменува и градот Ускана (*Uscana*); Тој имено вели дека
Лукиј Каелиј бил на чело на Илирик како римски пратеник:
и тој не се осмелувал да се помрдне кога во тие области
бил кралот, а после неговиот поход најпосле се обидел да се
засолни (повлече) во Ускана кај Пенестите, од стражата која
таму на тоа место била македонска, и откако бил разбиен со
многу ранети војници војските ги повлекол кај Лихнидос“.
Кн.43 гл. 19 и 20. А сосема е извесно дека некогаш
соседните места на Ускана биле населувани од Фригите,
така, како што ги населувале и оние места на Азија, покрај
кои се наоѓала и Асканија. А Страбон во кн. 7 вели: „Околу
Дирахиј и Аполонија, се до Керауниските планини, имаа
живеалишта Булионите (*Buliones*), Таулантите (*Taulantii*)
и Фригите“. Значи Ускана и Асканија кај Фригите значело
исто што

55

ges idem significabat, quod apud Hebræos *Gomer*, & quod apud Sclavos *Ufgana*. Itaque evidens est hodiernæ *Sclavorum* linguæ cum antiquo *Phrygio* idiomate convenientia.

Græci autem cum Phrygum essent finitimi (Jones vero, & Eoles maxime, ad quos antiquissimis temporibus Cimmerios, seu Cimbros (a), qui *Phryges* erant, *Gomeri* certissima soboles (b) progressos esse memorat Strabo (c)), atque simul cum illis commercia exercerent, *Phygiarum* vocum plurimas in suam linguam invexerunt. Scribit enim Plato: „Vide itaque ut nomen hoc *πυρ* barbaricum sit. Neque enim facile est illud Græcæ linguæ accommodare, constatque ita hoc *Phryges* nominare, parum quid declinantes & *ὕδωρ*, & *κβιας*; aliaque permulta” (d). Sed nec invexerunt modo; verum e contra Phryges quoque ipsi Græcas etiam loquendi formas in linguam propriam transfulerunt. Has porro auxerunt Colonia illæ *Græcorum*, quas in Germaniam & Galliam olim deductas fuisse demonstrat Lazius De migr. Gent. Lib. 1. Hinc Germani hodierni nominibus singulis, Græcorum instar, *articulos* præponunt; Sclavi contra Latinam seu *Phrygiam* vetustissimam linguæ proprietatem, nomina per *casus* declinando, sequuntur: quare & Germani veteres *Gallo-græci* & *Græco-Scythæ* interdum appellantur. Contra vero *Lituani* Poloniae Populi se Romana, seu *Latina* origine es-

D 4 fe

(a) Strab. Geogr. Lib. 7.

(b) Samuel Bochart. Geogr. Sacr. Lib. 3. c. II.

(c) Geograph. Lib. 3.

(d) In Cratil.

и Гомер кај Хебреите, а тоа пак, кај Словените е Усгана (*Usgana*). И така совпаѓањето на денешниот јазик на Словените со античкиот идиом на Фригите станува очигледен.

А пак Грците биле во најблиско соседство на Фригите [и тоа посебно Јонците и најмногу Еолите, кај кои во најстаро време се распространиле Кимерите или Кимбрите(a)¹¹⁶ кои биле Фриги, најизвесниот изданок (b)¹¹⁷ на Гомер, споменува Страбон (c)¹¹⁸], и заедно со нив вршеле трговска дејност и вметнале најмногу фригиски зборови во својот јазик. Зашто Платон пишува: „Еве, и така како што ова име *πύρ* (оган) е варварско, и ниту пак е лесно тоа да се прилагоди кон грчкиот јазик, и потврдува дека овој збор така го именувале Фригите, менувајќи ги нешто малку и зборовите *ὕδωρ* (вода), и *κβιας* (куче) и многу други”(d)¹¹⁹. Но, не само што им се вовлекле во јазикот, туку и обратно: И самите Фриги пренеле во својот сопствен јазик грчки говорни изрази. Овие понатаму ги наголемиле и оние колонии на Грци кои некогаш биле одведени во Германија и во Галија, покажува Лазииј (*Lazius*) во делото „За миграцијата на племињата“ кн.1 (de Migr. Gent. lib I). Така денешните Германи, како и Грците на поединечни имиња (именки) им ставаат напред членови; А Словените напротив мошне древното својство на латинскиот или на фригискиот јазик го следат со деклинирањето на имињата по падежи: затоа и старите Германи понекогаш се нарекуваат Гало-граеки (*Galo-græci*) и Граеко-скити (*Graeco-Scythæ*). И наспроти ова литванските народи на Полонија

116 стр.55 (a) Страб. Геогр. кн.7

117 стр.55 (b) Самуел Бохартиус Географија сакра кн.3 гл.2.

118 стр. 55(c) Географија кн. 3

119 стр. 55 (d) Во Кратил.

58
se prædicant: Et Sclavi *Valachi*, quorum linguam similem esse Italorum Linguæ ex Laonico probavimus. Sed de his plura in alio Opere, cui jamdudum manum admovimus, adjuvante Deo, tractabimus.

Quinto. Auctoris vetusti Alphabeti Glagolitici nomen, ignotum non esse. Si enim Sclavi & Getæ veteres Phrygia fuisse genera dicendi sunt, Phrygiumque Alphabetum vetus, idem cum Alphabeto Glagolitico, & Runico antiquo extitit, ejus Auctor ex Cicerone innotescit; inquit enim: „Alter Hercules traditur Nilo natus Ægyptius, quem ajunt Phrygias litteras conscripsisse (a). Certe legimus apud Tacitum: „fuisse apud „(Germanos) Herculem primum omnium virorum fortium”: partemque Sæcorum Isidi (Ægyptiorum Deæ) sacrificasse (b).

Tamen Phrygias litteras fuisse etiam Hercule isto Ægyptio antiquiores, Herodotus apud Clementem Alexandrinum memorat; inquit enim Clemens: „Herodotus refert, Herculem cum esset vates, & naturalis scientiæ studiosus, ab Atlante Barbaro Phrygæ mundi fuisse Columnas”. Strom. lib. 1. num. 132. De Atlantis Regno, & Historia multa apud Platonem (in Critia) scripta extant.

Fertur & alius sermo. Fenisium quemdam extitisse Scythiarum litterarum primum conditorem (c). Nomen hoc Cl. Mathias Belius Finnis Septentrionalibus populis applicat: vocem quo-

(a) De Natur. Deor.

(b) De Mor. Germ.

(c) Apud Belium de Vet. Litter. Hunno-Scythica sect. 2. §. 4.

истакнуваат дека се од романско или латинско потекло: И Словени Валахи (Sclavi Valachi) чијшто јазик како потврдивме од Лаоник е сличен на јазикот на Италиите. Но, за овие нешта со Божја помош повеќе ќе расправаме во друго дело, на кое веќе му ставивме рака.

Петто. Името на авторот на старото глаголско писмо (алфабет) е непознато.

Зашто ако мора да се каже дека Словените и старите Гети биле од фригиски род, (тогаш) и стариот фригиски алфабет бил ист со глаголскиот и со древниот рунски алфабет и неговиот автор се набележува од Цицерон: зашто тој имено вели дека: „Се прикажува дека друг(иот) Херкул бил роден како Египетјанец од Нил, за кого што тврдат дека пишувал со фригиски букви“(a)¹²⁰.

Нешто извесно читаме и кај Такит: „Кај [Германите] имало Херкул кој бил прв од сите силни мажи“: и дека дел од Свевите ѝ принесувал жртви на Изида [Египетската божица](b)¹²¹.

Сепак, дека Фригиските букви биле постари дури и од самиот оној египетски Херкул споменува Херодот кај Клеменс Александриски; Зашто Клеменс вели дека: „Херодот раскажува дека Херкул бидејќи бил пророк/ претскажувач, и се стремел кон природните науки, ги презел столбовите на светот од Атлас Фригиецот – варварин“. Стром кн. 1 бр. 132 За кралството на Атлант, а има и многу историски податоци напишани кај Платон [во делото Критија].

А се прикажува и една друга приказна. Имало некој си Фенисиј кој бил првиот основател на скитското писмо (c)¹²². Ова име Кл. Матијас Белиј (Cl. Mathias Belius) го посочува кон северните фински народи. А востановил дека тој збор бил унгарски.

120 стр. 56 (a) За природата на Боговите (De Natur. Deor.).

121 стр. 56 (b) За обичаите на Германите (De Mor. Germ.).

122 стр. 56: (c) кај Белиј за Старото Хунско-скитско писмо оддел 2. § 4. (Apud Belium de Vet. Litter. Hunno-Scythica sect. 2 § 4.).

quoque eam Hungaricam esse statuit; *clarum*, vero, & *Illustrem* significare; atque ita Linguae Hungaricae vestigia in *Finnico* idiomate seprehendisse testatur (a). Sed certe *Finnorum* nomen ad aliam linguam potius, quam ad *Finnicam* pertinebat; inquit enim Cl. Stierhielmus in citata Epistola ad Verelium: „*Finnones* nostri, sibi domi nesciunt *Finnones* se vocari” (b) Credibilis ergo est *Finnorum* nomen inde processisse, unde & *Venetorum*, a Graeca nempe *Sclavenici* nominis interpretatione, qua *δαιετοι*, vel *φαιετοι* a *φαιω*, & *φαιετοι*, a *φαιω*, *laudabiles*, scilicet & *Clari*, seu *illustres* vocabantur populi illi, qui se ipsos lingua propria *Slavos*, idest *Gloriosos*, *clarosque* appellabant.

Sic Trojanus Heros *Phrygio* genere ortus, gentisque Romanae Conditor *Aeneas* appellatur: suoque nomine demonstrat, ut modo *Sclavis*, sic olim *Phrygibus* in usum fuisse a *glorie* vocabulo propria nomina derivare, qua tamen Graeci in suam linguam vertebant: quemadmodum & de *Agaves* Cadmi filiae, *Antenorisque* nominibus Thracicis supra notatum est.

Solebant enim Graeci veteres, & Aegyptii barbarica nomina in propriam linguam convertere. Inquit enim Plato: „Sed antequam referam admonendi estis, ne miremini si plurima barbarorum nomina Graece nunc audieritis. Id enim, ex eo contigit, quia Solon cum cogitaret illa carminibus suis inferere, vim ipsam est nominum persecutus, invenitque primos illos Aegyptios harum rerum Scriptores in
„ lin-

(a) Ibid. §. 5.

(b) Apud Kederum Dissert. citata pag. 33.

И навистина зборот *clarum* (сјаен, славен) означува исто што и зборот *illustrem* (светол); па така се потврдува дека трагите на унгарскиот јазик се доловуваат (разбираат) и во финскиот идиом(а)¹²³. Но сепак, јасно е дека името Финци поскоро се однесува на некој друг јазик одошто на финскиот; Имено Кл. Стиерхиелмиј (Cl. Stierhielmus) во цитираното писмо до Верелиј вели: „Нашите Финонци (*Finnones nostri*) немаат обичај дома да се нарекуваат себеси Финонци“ (b)¹²⁴ Значи многу е поверојатно името на Финците од таму да се проширило, од каде што се проширило и името на Венетите, односно од грчкото толкување на името на Словените, според кое *αιετοι* (аинетои) или *φαιετοι* (фаинетои) од *φαιω* и *φαιετοι* од *φαιω*- фалени, односно славни, или сјајни ќе бидат наречени оние народи кои себе самите на сопствен јазик се нарекуваа Словени т.е. славни и прославени.

Така и тројанскиот Херој, потекнат од фригиски род и основател на Римскиот род, се нарекува Ајнеј, и со своето име покажува дека, како што сега за Словените, така некогаш и за Фригите било вообичаено личните имиња да си ги изведуваат според зборот кој значи слава, кој пак Грците сепак си го преведувале на својот јазик: како што погоре е набележано и за тракиските имиња Агава, ќерката на Кадмо и за Антенор.

Зашто вообичаено беше Старите Грци и Египетјаните варварските имиња да ги толкуваат (преведуваат) на сопствен јазик. Имено и Платон вели: „Но пред да го изложам ова, треба да бидете опоменати, за да не се зачудите ако повеќето варварски имиња сега ги слушнете на грчки јазик. Тоа всушност, се однесувало на она, што Солон штом осознал дека тие имиња се вметнати во нивните песни, го проучил значењето на имињата и открил дека први Египетјаните ги запишале овие нешта, така што ги превеле на својот јазик тие имиња. Затоа и самиот тој откако ќе ја сфател

123 стр. 57: (a) во истото дело § 5.

124 стр57: (b) Кај Кедеровата Дисертација наведено цитираното на стр. 33.

„ linguam suam ea nomina translulisse. Quare
 „ & ipse rursus cujuscunque nominis sensum
 „ accipiens in vocem nostram convertit. ”

(a) Sic Procopius Sclavorum Rufforum nomen interpretatus a *Rosseja* voce Sclavonica, quæ disseminationem sonat *ωρειας* eos antiquitus appellatos dicit (b). *Fenesius* ergo Græco nomine dictus videtur esse ille Sclavorum Auctor, quem Mirchondus, & Abulpheda apud Assemanum *Seclab*, seu Sclavum appellant: (c) quæ vox *Illustis*, *Clarus*, *Gloriosus* interpretatur, unde Sclavonica natio univèrsa modo *Sclavi*, & *Sclavini* propria lingua, modo etiam *Venedi* Græca ejusdem nominis interpretatione dicuntur. Atque hunc ego *Glaglitici* seu *Venedici* Alphabeti inventorem fuisse suspicer.

Porro *Fenesium* eum etiam fuisse puto, quem Greci veteres *Polyphemum* appellavere, qui & *Illyrios*, *Celtas*, & *Gallos* condidisse scribitur. (d) *Polyphemus* enim Græcis *πολύφωμος*, *celebrem* nempe & *illustrem*, *multaque fame* virum significat: quod & *Fenesii* nomen audire apud *Belium*, docuimus. Sed hæc nisi quatenus antiquissimæ rei exigua continent vestigia, procul ad fabulas amandamus.

Denique *Fenesii* ipsius nomen, si pro *Hercule* accipiat, potest etiam ad *Phanicium* *Herculem* pertinere; siquidem apud has quoque gentes litteræ inventæ esse dicuntur. Inquit enim

(a) In *Critia*.

(b) Apud *Assem. Kal. T. I. part. 2. cap. 3. pag. 209.*

(c) *Ibid. cap. 2. pag. 206.*

(d) *Appian. in Illyr.*

смислата на секое име веднаш тоа го преведувал со наш збор“.(a)¹²⁵ Така Прокопиј името на руските Словени го толкува од словенскиот збор Росеја (*Rosseja*), кој значи расејување, и вели дека тие во старо време биле наречени σλόροϋς(b)¹²⁶. Значи се чини дека Фенесиус, оној славен зачетник на Словените, е наречен со грчко име, кого што Мирхондус и Абулфеда кај Асеманус го нарекуваат Склаб (*Sclab*) или Склавум (*Sclavum*)(c)¹²⁷, а тој збор пак се толкува како - сјаен, славен, прославен, од каде што и целиот словенскиот народ час се нарекува Склави и Склавини на сопствениот јазик, а час пак, дури и Венеди според грчкото толкување на нивното име. И јас затоа би се сомневал дека овој бил знаоѓачот на глаголскиот или на венедскиот алфабет.

Понатаму дури мислам дека и Фенесиј бил исто така тој кого што старите Грци го нарекувале Полифем, за кој што се пишува дека ги оснивал Илирите, Келтите и Галите(d)¹²⁸. А името Полифем пак, на грчки πολύφωμος-несомнено значи славен и сјаен и маж со голема слава. А објаснивме и дека името на Фенесиј се слуша и кај Белиј. Но овие нешта кои само донекаде содржат незначителни траги на некоја многу далечна древност, ги затекнуваме во далечните приказни.

И најпосле, ако се прифати името на самиот Фенесиј наместо името Херкул, тогаш тоа име би можело дури да се однесува и на Херкул на Феникијците, доколку само се каже дека

125 стр. 58:(a) Во Критија.

126 стр. 58:(b) Кај Асемановиот календар том I дел 2. гл. 3. стр.209.

127 стр. 58:(c) во истото дело гл. 2 стр. 206.

128 стр. 58:(d) Апијан кон Илирите.

39

enim Plinius Lib. 5. cap. 12. " Ipsa gens Phœ-
nicum in gloria magna litterarum inventio-
nis, & Syderum, navaliumque, ac bellicarum
artium." De Hercule vero Phœnicio ita Eu-
sebius ad num. CCCXCVIII. qui fuit Mosis
An. LXXIII. Η'ρακλέα πρὸς φασιν εἰ ποσειδῶν γιο-
εἶναι Διοδάει ἐπιλεγομένον. Et ibidem Hiero-
nymus: " Hercules cognomento Desnavus in
Phœnicie clarus habetur;" Apud Bochart in
Præf. Lib. de Colon. Phœnic. Quid nomen
Desnavus importet, ignorant Eruditi. Ego pro
Desnavo Sclavum, vel Seclabum illum Mirchon-
di, & Abulphedæ legerem, nisi vererem nimis
audaciæ notam incurrere, cum quidem constet
Sclavorum nomen Justiniani Imp. ætate a Pro-
copio primum usurpari coepisse. Asem. Kal.
Tom. 1. Part. 2. cap. 2. Getici autem vel Go-
thici, & Sclavonici generis hunc Herculem
fuisse, aut certe apud Gothos seu Sclavos no-
men suum clarum admodum reliquisse, melius
colligitur ex illo ipsius Desnavi cognomine,
Dioda. Nam præter Desnavum a Hieronymo
additum, Diodam quoque appellatum fuisse ex
Eusebio didicimus: quæ vox mirum quantum
concordet cum Theutonum, & Getarum nomi-
nibus a Germanis Thiet, & Thiod. vocitatis,
quemadmodum superius ex Leibnitio, & Ster-
helmio docuimus.

Quod si aliquis ejusdem Fenescii, & Phœni-
ciorum nomina cum Venedis componere, Scla-
vosque non Phrygii modo, sed Phœnicii quo-
que generis dicere velit, forsan non sine ra-
tionabili causa id attentare videbitur. Bochar-
tius enim gentem hanc filios Anak fuisse de-
monstrat. Chan. cap. 1. Inter Nepotes Gomer,
quos

кај овие племиња биле откриени буквите. Зашто и Плиниј вели во кн.5 гл. 12 „Самото племе на Феникијците било со голема слава заради изумот на буквите, на железото, на морепловството и на вештината на водењето војни“. А за Херкул како за Феникиец исто така се изјаснува и Евсебиј во бр. 398 (СССХСVIII) кој бил на Мојсеј 73(LXXIII): Ηρακλεα πινες φασιν εν φοινικη υιον ειξεσθαι (?) Διοδαν (?) επιλεγομενον. По истиот повод и Хиероним вели: „Херкул според прекарот Деснавус (Desnavus) на феникиски јазик се смета за славен.“ Кај Бохартиј во Praef. Lib. de Colon. Phœnic. (Предговор на книгата за колониите на Феникијците). А образуваниите луѓе не знаат кое значење го носи името Деснавус. Јас наместо Деснавус би го прочитал ова име како Склавум (Sclavum- Словен), или пак, оној познатиот Секлабум (Seclabum) на Мирхондиј (Mirchondi) и на Абулфеда (Abulphedæ), доколку само не би се плашел дека некако премногу храбро се наметнува белешкава, бидејќи веќе е општо прифатено дека името Словени започнува да се употребува во времето на императорот Јустинијан, најпрвин од Прокопиј. Во Асем. Кал. Том 1. дел 2 гл.2 се наведува дека овој Херкул бил од гетски или готски и словенски род, или дека секако кај Готите или Словените неговото име останало мошне славно, што може подобро да се заклучи од оној прекар на самиот Деснави(ус) кој гласел Диода (Dioda). Зашто освен името Деснавиус додадено од Хиероним, од Еусебиј пак дознавме дека тој бил наречен и Диода(с): и чудно е колку овој збор се совпаѓа со имињата на Тевтоните и на Гетите кои од Германите се изговараат Тхиет (Thiet) и Тхиод (Thiod), што го објаснивме погоре според Леибнителиј и Стерхиелмиј (ex Leibnitio, & Sterhielmio docuimus).

А ако некој би посакал со самото име Фенесиј и името Феникијци да ги поистовети Венедите, и би сакал да каже дека Словените не се само од родот на Фригите, туку и од родот на Феникијците, би се чинело дека можеби се обидува тоа да го направи со многу разумна причина. Бохартиј имено покажува дека ова племе било потомци на Анак. Chan. cap. I: „Помеѓу внуците (на) Гомер кои биле Фриги“; со овие разумно издржани зборови ова го

quos Phryges esse idem Bochartius dissertis verbis probat (Geogr. Sacr. Lib. 3. cap. 8.) a Philone Judæo in Lib. Ant. Biblic. Si tamen est legitimus iste Philonis liber *Anac* recensetur. Inquit enim: "Fili Japhet Magog, Madai, Nidiazec, Thubal, Mocteras, Cenez (scil. *Ascenez*) Rhiphat, & Thogarma Et Fili Cenez (scil. *Ascenez*) Jubal, Zaraddana, *Anac*." Miror itaque Cl. Bochartium *Anacæos*, seu Anaci filios qui *Phryges* erant, inter *Chananeorum* familias recensere, cum *Chananeos* non ex *Japeti*, sed ex *Chami* stirpe ortos esse sciamus. Tamen deceptum puto a Græcis Auctoribus, quibus *Scythæ* veteres & proprii (quorum pars *Phryges*) admodum ignoti semper fuere. Strabo enim *Terrigenas*, idest Gigantes *Phrygia* stirpe creatos variis nominibus appellatos fuisse dicit: veteresque de illis incerta tradidisse. Inquit enim Lib. 10. "Is qui Phoronidem scripsit, tibicines *Phrygios* facit *Curetas*, alii *Terrigenas*, & æreis scutis armatos. Ille autem (*Hesiodus*) non *Curetas* facit *Phryges*, sed *Corybantes*: illos autem *Curetas*: arma vero ænea sumpsisse primum in *Euboea*, indeque *Chalcidenses* ab ære (quod est *Chalcos*) dictos. Alii Titanibus *Rheæ* datos famulos armatos *Corybantes*, e *Bactriana* (alii e *Colchis* ajunt) profectos. In *Cretensi* *Historia* *Curetes* *Jovis* *Alumni* dicuntur, & *Custodes* in *Cretam* e *Phrygia* exciti a *Rheæ* Alii *Saturni* prolem eos faciunt Alii aliter fabulantur, incertis incerta annectentes, diversos & numeros, & nomina ponentes, *Salaminum*, *Damnanæum*, *Herculem*, & *Acmonem* inter eos

» re-

потврдува истиот Бохартуус [Geogr. Sacr. Lib.3 cap.8] според она што го кажал Филон Јудеецот во делото Ant. Biblic. И ако таа Филонова книга е легитимна, тогаш (името) Анак критички се потврдува. Зашто тој вели: „Синовите на Јафет Магог (Japhet Magog), Мадаи (Madai), Нидизаек (Nidiazec), Тхубал (Thubal), Моектерас (Moecteras), Кенез (Cenez) [односно Аскенез-Asscenez], Рифат (Rhiphat) и Тхогарма (& Thogarma)..... И синовите на Кенез (Cenez) [односно Аскенез-Asscenez], Јубал (Jubal), Зараддана (Zaraddana), Анак (Anac).“ Затоа ми е чудно тоа што Кл. Бохартуус Анакеите (Anacæos), или синовите на Анак кои биле Фриги, ги вбројува меѓу семејствата на Хананејците (inter famailias Chananeorum recensere), бидејќи веќе знаеме дека Хананејците (Chananeos) не потекнуваат од Јапет (ex Japeti), туку од лозата на Хам (ex Chami stirpe). Сепак сметам дека ова е превид направен од грчките писатели на кои древните Скити и посебните народи [од кои се дел и Фригите] отсекогаш им биле недоволно познати. Имено Страбон вели дека Теригените (Terrigenæ), то ест Гигантите, кои биле создадени од фригиска лоза биле нарекувани со различни имиња; а дека старите писатели за овие кажуваат несигурни податоци. Зашто во кн. 10 тој (Страбон) вели: „Тој што го напишал Форонид (Phoronidem), Фригите свирачи (не флејта), ги прикажал како Курети (Curetas), а другите писатели ги прикажуваат како Теригени и вооружени со бронзени штитови. А пак самиот оној [Хесиод] Куретите не ги прикажува како Фриги, туку како Корибанти (Corybantes),- а пак Куретите навистина бронзеното оружје најпрвин го зеле во Евбоја, и отука биле наречени Халкиденсес (Chalcidenses) односно од зборот бронза [што се изговара Халкос Chalcos]. Други пак, прикажуваат дека Корибантите им биле дадени како вооружени робови на Титаните на Реја, а дека потекнувале од Бактријана [а трети пак тврдат дека тие потекнуваат од Колхида]. Во Критската историја Куретите се нарекуваат питомци на Јупитер, и чувари кои биле натерани од Реа да се упатат на Крит тргнувајќи од Фригија.... Други пак, нив ги сметаат за потомци на Сатурн..... Трети пак, кажуваат сосема

„referentes. (a) Confundebant enim eos cum Chananeis, inter quos versabantur, & Philistinis, vicinisque Ægyptiis, cum quibus de generis antiquitate contendebant. Hinc Chananeos

(a) Vocantur etiam Idæi Dactyli. Nam Phryges erant & barbari Idæi Dactyli, Clemente Alexandrino teste: Stromat. Lib. 1. cap. 132. Idæi vero dicti sunt ab Ida Phrygiæ, Cretæ, vel Arcadiæ Monte; quin potius Hebraico vetustissimo stylo (Idæi) Videntes, idest Jovis Propheta & Ministrum. Ha enim dictus est Mons iste ab Idæi videre, quod Jovi esset Sacer, qui etiam in Alphabeto Glasolitico Vitus quasi Idæus idest Videns dicitur. Hinc illud Virgilii Æneid. 3.

„Creta Jovis Magni medio jacet Insula ponto,
„Mons Idæus ubi, & Gentis cunabula nostræ.
Græci quoque veteres eundem Jovem Θεόν dixere a verbo θεάω & θεωρεω Specto, Video, quod ipse θεά seu θεάται τὸ πᾶν inspicit omnia. Cyrillus quoque de Ægyptiis hæc tradit. „Cum Deum sive supremam, & omnia exuperantem illam naturam significare volunt, pingunt oculum, cui rectam virgam subdunt, ut eadem opera intelligatur ejus omnia intuenti vis, atque adeo regalis majestas.“ Contra Jul. Lib. IX. Nec omittendus Pausanias, qui in Corinthiacis hæc narrat: „Jam Minervæ ædes proxima valde digna est, quæ spectetur: in ea cum alia signa posita sunt, tum Jovis ligneum oculos habens ducis, qua in parte homini eos natura locavit, tertium vero in fronte: hunc illum esse Jovem Patrium tradunt, qui in Priami Laomedontis filii regia sub divo positus fuit, ad cujus aram dicitur Priamus capto Ilio confugisse: obtigisse vero cum divisione prædæ Sthenelo Carpanei filio, hocque ipso in loco ab eo in rei memoriam dicatum.“ Jupiter ergo Idæus idem est ac Videns. Sic Agur Genes. cap. 16. v. 13. Vocavit nomen Domini, qui loquebatur ad eam: Tu Deus, qui vidisti me. Et Abraham Genes. cap. 22. v. 14. appellavit nomen loci illius, in quo obtulit holocaustum pro filio: Dominus videt.

поинакво предание, додавајќи несигурни сознанија кои несигурните податоци, и придодавајќи разни многубројни имиња, меѓу кои се споменуваат и имињата Саламина (Salaminum), Дамнанаеј (Damnaneum), Херкул (Herculeum) и Акмон (Asmonem)¹²⁹. Значи нив ги мешаа со Хананејците (cum Chananaeis), помеѓу кои и пребивале, и со Филистејците (Philistinis), со Египетјаните во соседството, со кои пак, се беа натпреварувале за древноста на својот род. Оттука, некои

129 стр.61: (a) Меѓу нив се нарекуваат дури и Дактили на Ида (Idæi Dactyli). Зашто според сведоштвото на Клеменс Александриски Фриги биле варварите наречени Идајски Дактили (Idæi Dactyli) сп. Стромат, Кн 1 гл 132.: Зашто Идајците се навистина наречени според Фригиската Ида, планината на Крит или на Аркадија; така што поверојатно е дека тие се наречени според најстариот хебрејски стил (Идејци), - Они кои гледаат (Videntes), то ест Пророци и служители на Јупитер. Зашто Ида е наречена онаа планина според зборот ιδειν videre (да видиш), која (планина) му била посветена на Јупитер, кој пак, исто така во Глаголскиот алфабет бил наречен Витус (Vitus), односно Идаец (Idæus) то ест, тој што гледа (Videns). За ова нешто во Ајнеидата на Вергилиј 3.

„Creta Jovis Magni medio jacet Insula ponto,
Mons Idæus ubi, et Gentis cunabula nostræ.“

Сред море лежи островот Крит на Јупитер велик таму е Ида што колевка му е на нашиот народ; (Вергилиј, Ајнеида кн.3, превод Љ. Басотова, Скопје 1999.)

А Старите Грци Јупитер исто го нарекувале и Θεόν според зборот θεάω, и θεωρεω - гледам, видувам, зашто самиот тој θεα, или θεαται то пав - гледа сè. А и Кирил за Египетјаните го раскажува ова: „Кога сакаат да означат Бог или онаа највозвишена природа која надминува сè, тогаш сликаат око, на кое му поставуваат оздола права линија (стапче) за да се сфати неговата сила која може да гледа сè, а така и неговата кралска величественост.“ Contra Jul. Lib IX. А тоа не се осмелува да го пропушти ни Паусаниј кој пак во делото Corinthiacis го раскажува ова: „Уште и храмот на Минерва што се гледа во близината е мошне достоинствен: билејќи во него се поставени други знаци (обележја): тоа што има дрвен кип на Јупитер кој има две очи, кои странично му ги поставила природата во чест на неговата слава, а пак третото на предниот дел; прикажуваат дека овој (дрвен кип) бил Тагковскиот Јупитер (Iuppiter Patrius), кој во кралството на Пријам, синот на Лаомедонт, бил поставен под отворено небо, а на чиј што олтар се прикажува дека пребегал Пријам откако Троја била поразена; и дека при поделбата на пленот (овој кип) му се паднал на Стенел, синот на Карпанеј (obtigisse Sthenelo Carpanei filio) и според овој кип и самото место каде бил поставен така било наречено од него во спомен на настанот.“ Значи Јупитер Идајски (Iuppiter Idæus) е исто што и Јупитер Виденс (Videns). Така и Агара во книгата на Постанокот (Битие) гл. 16 ст. 13 го повика името на Господа со зборовите: „Ти си Бог, кој ме виде мене“, а тој ѝ прозборне нејзе. И Абрахам во книгата на Постанокот (Битие) гл. 22. ст. 4. она место во кое ја принел жртвата сепаленица наместо да го принесе својот син го нарекол со името: Господ гледа.

ncos ex Illyrico in Germanicos penetrasse quidam afferunt ex Hebraeorum fide, de quibus Aben-Ezra in Abiam tradere scribit: "Alemannia", incolas esse Chananæos, qui fugerant a facie filiorum Israel. Apud Bochart: Geogr. Sacr. Lib. I. cap. 23. Melius itaque Arabs interpres apud eundem Bochartium Lib. I. cap. 11. qui Ascenez & Gomeri posteros, ex quibus Anac, Sclavos appellat.

Accedit & ipsum nomen Anac Sclavonicam sapere originem. Sclavi enim Heroem, virumque fortitudine illustrem Junak vocant. Nec omittenda urbium illarum cognomina, quas apud Anacæos inclitas fuisse tradit Bochartius: "Urbes præcipuæ duæ Hebron & Debir: quarum antiquior etiam ante Tanim condita Pharaonis Regiam. Ea fuit Arx belli, ut Debir litterarum sedes; quæ proinde Kirjath-Sepher urbs librorum, & Kirjath-Sanna urbs Doctrinæ, vel Legis appellatur a Josua, & ab Interprete Chaldaeo Kirjath-Arche Urbs Archiviorum. Etiam Hebroni cognomen Kirjath-Arbe, Arba Civitas, qui fuit conditor gentis Anacæorum." Chan. Lib. I. cap. 1. Si enim hæc eadem urbium cognomina in Sclavonicam linguam vertamus, dicemus: Sevar Grad Calami, vel Papyri Civitas; unde veterum Libri: & Sananja Grad Scientia Civitas, vel Sanata Grad, arrium Civitas. Quæ sanæ voces licet in vocalibus aliquatenus a primis recedant, radices tamen easdem atque affines cum Phœniciis retinent, eundenque fere sensum conservant. Nec mirum in vocalibus variationem intercedere; Phœnices enim ipsi non semper iisdem utebantur. Sic Kirjat urbs, in Car-

од верата на Евреите тврдат дека Хананејците од Илирик продреле во Германија. За нив Абен Езра пишува дека преминале во Абија: „Жителите на Алеманија се Хананејци кои беа пребегале од пред очите на синовите на Израелот“. Кај Бохарт. Света Географија Кн 1. гл 23. Затоа подобро е арапското толкување кај истиот Бохарт во Кн1. гл 2, според кое Словените ги нарекува потомци на Аскенез и на Гомер од кои се и потомците на Анак.

Понекогаш се случува и самото име Анак да се сфаќа како име со словенско потекло. Зашто Словените херојот и мајот кој се истакнувал со својата сила го нарекуваат Јунак. А секако дека не треба да се занемарат прекарите на оние градови кои, како што прикажува Бохартиј биле прочуени кај Анакеите: „Тука особено се истакнуваат два града: Хеброн и Дебир од кои постариот бил осниван дури и пред оснивањето на царскиот град Танаим од времето на фараонот. Тој бил воена тврдина, како што Дебир пак, бил седиште на книжевноста, и затоа тој од Јошуа се нарекува Кирјат-Сефер (Kirjat Sepher)- Град на книгите и Кирјат-Сана (Kirjath Sana)- град на Науката или на Законот, а од Халдејскиот толкувач (ab interprete Chaldaeo) се нарекува Кирјат-Архе (Kirjath-Arche)- Град на архивите. Дури и називот на Хеброн (e) Кирјат Арбе (Kirjath-Arbe) – градот на Арба, кој бил оснивач на племето на Анакеите „Chan. Lib I cap. I. Ако овие исти називи за градови ги претвориме на словенски јазик, ќе кажеме Севар Град Калами (Sevar Grad Calami) или Папири град (Papyri Civitas), оттука во старите книги: Санања Град (Sananja Grad)- Градот на науката (Scientiae Civitas), или Sanata Grad, -Град на Уметностите (artium Civitas). Овие јасни зборови макар што отстапуваат во вокалите од некогашниот првобитен изговор, сепак ги задржале истите корени кои се многу слични со феникиските, и го зачувале речиси истото значење. И воопшто не е чудно што настанала некаква разлика во изговарањето на вокалите; зашто и самите Феникијци не секогаш се служеле со исти вокали. Така зборот Кирјат – Град, во името на Картагина не се појавува како Кирјатх, туку како Карта (Cartha).

iarthaginis nomine non Kirjath, sed Cartha occurrit. Sclavi quoque ipsi *Urbem* non semper iisdem vocalibus appellant; Dalmatae enim *Grad*, Poloni *Grod*, Sclavi denique Germaniae *Gard* voce propius ad *Cartha* accedente eandem vocant. Hinc *Star Gard* antiqua urbs vulgo *Aldenburg* in Germania celebris. Quod vero *G* in voce *Gard* pro *C* notatum sit, hoc inde factum esse tenendum est, unde & in Latini Alphabeti serie post litteram *B* occurrit littera *C*; in Græco vero non *K*, sed *Γ* ponitur. Ejus autem rei rationem assignat Cl. Bianconius in laudata Dissert. pag. 55. ubi ait de littera *Γ*. „Ex hac formata est Latino- rum littera *C*, quæ diu supplevit vices *G*. Aufonius

„Prævaluit postquam Gamma vice functa
„prius *C*.”

Tertium denique Urbis Cognomen *Kirjath-Arbe*, ipsum quoque ad Sclavos videtur pertinere, qui *Harvati* etiamnum vocantur. Nolim igitur doctos viros adeo fuisse in iudicando præcipites, qui Abraham Frenzelii (cujus Opera legere copia non fuit) & aliorum sententiam de Sclavonica linguæ cum Hebræa affinitate rifi exceperunt; maxime cum ejusdem linguæ indolem minime cognoverint: inter quos Bochartium quoque ipsum non excusandum iudico, qui cum *Illyricæ linguæ* peritiam non adstruat, dixerit tamen, Geog. Sacr. Lib. 1. cap. 23. „in *Illyriorum lingua*, aut moribus non esse quidquam quod Phœniciam originem „redoleat”. Quare & his meis pagellis Sclavonica linguæ gnarum opto iudicem.

А и самите Словени зборот град (*Urbem*) не го кажуваат секогаш со исти гласови, Зашто Далматите велат Град (*Grad*) Полоните/ (Полјациите)- Грод (*Grod*), и најпосле Словените на Германија велат гард (*gard*) – збор што е поблизок и се совпаѓа со истиот збор Карта. Оттука Стар Гард (*Star Gard*) – стар град обично е прочуен во Германија како Алдембург. Значи она што е означено со *G* во зборот *Gard* наместо со *C*(*K*), треба да се смета дека ова според тоа станало; оттаму и во латинскиот алфабет во редоследот после буквата *B* (*бе*) се појавува буквата *C* (*це*); а пак, во грчкиот алфабет навистина не е поставена буквата *K* (*капа*), туку буквата *Γ* (*гама*). А пак смислата на ова нешто ја назначува Кл. Бианкониј (Cl. Bianconius) во прочуената Дисертација на стр 55. каде вака вели за буквата *Γ* (*гама*): Од оваа буква е оформена латниската буква *C* (*це*) која долго време го надополнувала местото за *G* (*ге*).

Аусониј:

„Подоцна превладеа Гама откако претходно службата ја исполнуваше буквата *C* (*K*).“

И најпосле третиот назив за градот Кирјат- Арбе, се чини дека самиот се однесува на Словените кои дури и сега се нарекуваат Харвати (*Harvati*). Значи затоа не би сакал да биле толку тврдоглави учените мажи, кои што го изложуваат на потсмев мислењето на Абрахам Ферензелиј (*Abraham Frenzelii*) [од чии што дела нема останато копија да може да се прочита] како и мислењето и на другите автори за блискоста на словенскиот со хебрејскиот јазик; најмногу затоа што и самите многу малку биле опитни во истиот јазик: Меѓу нив е и Бохртиј за кој проценувам дека и самиот тој не треба да биде извинет, бидејќи тој опитноста во илирскиот јазик не ја усвошил, а сепак во делото Географија на Светите места (*Geog. Sacr. LibI cap.23*) рекол: „Во јазикот на Илирите или во нивните обичаи нема нешто што би оддавало мирис на феникиско потекло“. Затоа и за овие мои странички јас посакувам судија кој е зналец на словенскиот јазик.

1539

64

Sexto. Hieronymum Sclavonicarum litterarum nomina non invenisse, licet littera Glagolitico Alphabeto comprehense, & nomina earum Hieronymo Synchrona esse potuerim.

Alphabeti enim hujus Auctor litteras, seu elementa sua, Vito Sclavorum Deo auspicata esse voluit; ita enim ex ejusdem Alphabeti interpretatione apparet: suadetque ipsum Alphabeti nomen Bukvitza, quod Deum Vitum sonat: easque Dei Viti litteras esse indicat. Plures autem Sclavorum Dii Viti denominationem obtinebant; Erant enim Svantovitus, Porevitus, Mevitus, Auschevitus. Svantovitus supremum Deum, Vitum Deum vindicte (a), Porevitem Deum prædarum, Mevitum Deum divitiarum, Auschevitum Deum agrotantium, & sanorum fuisse tradunt (b). De Svantovito supremo Sclavorum Deo hæc habet Schedius: Præcæteris populis ad maris Baltici littus Rugianæ Svantovitum coluerunt. Cujus sanum primum, ipsaque statua in Metropoli Arcona fuit. Originem tradunt Dubravius lib. I. & Crantius lib. V. Vandalicæ, & Saxo Gram. lib. XIV. hujusmodi: Victi a Carolo M. Rugiani Sclavi, & S. Vitum Corvegiensem, Mar-

(a) Vindicte adhuc dediti sunt Sclavi Dalmatæ, & apud illos fere vindictam non suscipere, religio est; juxta illud vetustissimum gentis axioma: „Kose ne Osveti, onte ne posveti”, id est: Ille, qui sui vindictam non suscipit, non se sanctificat. Hinc vindictum (Osveta) Sanctificationem appellant. Dicitur enim erat antiquis: Odio habebis inimicum. Matth. cap. 5. v. 43.

(b) Vide Sched. de Diis German. cap. II.

Шестіо. Хиероним не љи открил имиѣаѣа на словенскиѣе букви, ѣа макар и буквиѣе да биле ѣреземени од ѣлаѣолскиоѣи алѣабетѣи, а нивниѣе имиѣа да биле од истиоѣио време на Хиероним.

Авторот на овој алфавет буквите, или неговите елементи (писмени знаци) сакал да му бидат посветени на богот на Словените Витус; така имено се покажува од толкувањето на истиот алфавет: за самиот алфавет пак, е вообичаено името Буквица (Bukvitza) што го означува Бог(от) Витус: и тоа покажува дека тие се букви на Богот Витус. Повеќето од Словените го запазуваа именувањето на Богот Вит; Зашто имаше бог Свантовитус (Svantovitus), Поревитус (Porevitus), Мевитус (Mevitus), Аушевитус (Auschevitus). Прикажуваат дека Свантовитус бил врховниот бог, односно Витус – бог на осветувањето(a)¹³⁰, Поревитус- бог на добивката (или воениот плен), Мевитус – бог на богатството, Аушевитус –пак, бил бог на болните и на здравите(b)¹³¹. За Свантовитус, врховниот бог на Словените, Шедиј (Schedius) го има ова мислење: „Меѓу останатите народи кои живееја крај брегот на Балтичкото море Ругианите (Rugiani) го почитуваа богот Свантовитус. А неговото првобитно светилиште и самата статуа му беа во метрополата Аркон(a). Нивното потекло го прикажуваат Дубравиј во кн.1 (Dubravius Lib I) и Крантиј во кн.5 за Вандалија (Crantius lib V. Vandaliae), и Саксо Грам. во Кн 14 (Saxo Gram. lib. XIV) и тоа на овој начин: Словените Ругиани биле поразени од Карол Велики и им било заповедано да го почитуваат С. Витус како Корвегиски Маченик (Corvegiensem Martyrem), и кога најпосле го

130 стр. 64: (a) на Осветувањето му оддавале почит далматските Словени и кај нив речиси нема вера ако не се прими осветување; кај ова мошне старо племе има и една аксиома која гласи: „Ко се на освети, он се не посвети (Ko se ne Osveti on se ne posveti)“ Тој што нема да си го прифати осветувањето, тој нема да биде посветен. Тука под зборот осветување го подразбирале зборот надомест (satisfactionem). Зашто има една поговорка од старо време: „...Мрази го својот непријател (Mt. Гл.5 ст.44).

131 стр. 64 (b): види Шед за Боговите на Германите гл.2 (Sched de Diis German. Cap II).

Pag. 64.



Svantovitus

Pag. 64.



Svantovitus

65

„ Martyrem colere iussi, jugo demum abjecto,
 „ ut fidem datam, sic religionem acceptam mu-
 „ tarunt, & in contemptum Corvegiensium si-
 „ mulacro suo Svantoviti nomen indidere,
 „ & tributum Vito pendi solitum quotannis tri-
 „ buere, usque ad Enricum Danorum Regem,
 „ qui expugnato Oppido Idolum sustulit. In
 „ Arcone Civitate fanum ejus erat duplici se-
 „ ptorum ordine clausum, unico ostio adeun-
 „ dum. E quibus exterior parietibus contextus
 „ puniceo culmine tegebatur. Interior vero
 „ quatuor subnixus postibus, parietum loco pen-
 „ silibus aulæis nitebat, nec quicquam cum ex-
 „ teriore præter tectum, & pauca laquearia
 „ communicabat. Forniam ejusmodi tradit Sa-
 „ xo Gramm. lib. XIV. Hist. Dan. Ingens in
 „ Æde simulacrum, quatuor capitibus, toti-
 „ demque cervicibus, e quibus duo pectus, to-
 „ tidemque tergum respicere videbantur. Cæ-
 „ terum tam ante, quam retro collocatorum,
 „ unum dextrorsum, alterum laevorsum aciem
 „ derigebat. Rasa barba, crines attonsi, Ru-
 „ gianorum ritu. In dextera cornu vario me-
 „ talli genere excultum gestabat, quod Sacer-
 „ dos annuatim inero perfundere consueverat:
 „ ex ipso liquoris habitu sequentis anni copias
 „ prospecturus. Lava arcum, reflexo in latus
 „ brachio figurabat. Tunica ad tibias promi-
 „ nens, pedes humo contigui, eorum basi in-
 „ tra solum latente. Haud procul frenum, ac
 „ sella simulacri, compluraque divinitatis insi-
 „ gnia. Quorum admirationem conspicua gran-
 „ ditatis ensis augebat, cujus vaginam, ac ca-
 „ pulum, præter excellentem calaturæ decorem
 „ exterior argenti species commendabat. Semel
 „ E „ quo-

отфрлиле јаремот и било дадено ветување, па така ја променија прифатената религија и во знак на презир на Корвегијците, на својата статуата ѝ го дале името на Свантовитус, и определиле да му се плаќа секоја година вообичаен придонес на својот (бог) Витус, сè до доаѓањето на кралот на Данците Енрик, кој откако го освоил градот, го пренел кипот на идолот. Во градот Аркон (In Civitate Arcone) неговото светилиште било оградено со огради во двоен ред за да се има пристап до него од еден единствен отвор. Надворешниот спој од овие огради се покриваше со пурпурно (/феникиско) стебло. А внатрешноста пак беше потпрена со четири столбови, и изгледаше така блескаво, како да се сидови со висечки градини, и немаше никаква поврзаност со надворешната страна освен со делот над покривот и неколкуте украсни тавани. Формата од овој вид ја прикажува Саксо Грамм. во Кн.14 Ист. Дан (Saxo Gramm. lib XIV. Hist Dan). А во храмот имаше огромна статуа со четири глави и со исто толку вратови од кои можеше да се видат две попрсја и исто толку грбови. Инаку како напред така и позади од наредените раце се издигаа по една секира на левите и една на десните. Статуата беше со глатко избричена брада и непотстрижени коси како што обично изгледаат Ругианите. Во десната рака носеше убаво изработен рог од најразновидни метали кој (рог) свешетникот обично еднаш годишно го полнеше со медовина. Се сметало дека самиот овој обичај требало да предизвика изобилство од течност за следната година. Левата страна беше оформена со лак во свиената подлактица кој се протегаше странично. Туниката на статуата се протегаше до писките, нозете досегаа до земја, додека нејзината основа (стапалата) пробиваше внатаре во самата земја. Во непосредна близина имаше узда и кресло на статуата и уште многу други божествени обележја. Од овие особено големо чудење предизвикуваше забележителната големина на мечот, чијашто корица и дршка освен извонредниот декор на резбата го истакнуваше надворешниот изглед со среброто. Еднаш годишно,

„ quotannis, ut Munsterus lib. III. Cosm. scri-
 „ bit post lectas fruges mactatis ante ostium tem-
 „ pli victimis, solemne gentis epulum erat.
 „ Eodem Sacerdos versabat, spiritu oris com-
 „ presso, quem quoties renovare opus erat, ad
 „ ostium decurrit, ne humano habitu numinis
 „ presentia offenderetur. Primo mane excuban-
 „ te ante fores populo, Sacerdos ingressus, cor-
 „ nu, quod priore anno impleverat, contempla-
 „ tur, & siquidem ea plenitudinis mensura re-
 „ sponderet, uberem pronunciat futuram mes-
 „ sem: si qua parte minutum, diligentius jubet
 „ asservari fruges caristia imminente. Tum ve-
 „ tus merum delibans ad pedes simulacri pro-
 „ fundit repletumque haurit, atque in eandem
 „ formam mero plenum dexteram numinis resti-
 „ tuit. Placentam quoque ea magnitudine ad-
 „ hibito mulso effingunt in formam rotundam,
 „ ut post eam homo latere possit. Huic sacer-
 „ equus erat, quo in praelia ferri credebatur:
 „ de quo in II. Syntagm. Sed & pensiones,
 „ & spolia huic Idolo quærebantur. Namque
 „ nummus ab unoquoque, ut Saxo Lib. XIV.
 „ refert, annuatim in hujus simulacri cultum
 „ pendebatur, cum spoliolum ac prædæ parte
 „ tertia. Hoc Idololum quoque trecentos equos,
 „ totidemque Satellites in eis militantes habe-
 „ bat: quorum omne lucrum, seu terra, seu
 „ mari quæsitum Sacerdotis custodia subdeba-
 „ tur. Ille ex earum rerum manubiis diversi
 „ generis insignia, ac varia templorum orna-
 „ menta constabat, eaque obseratis arearum
 „ Claustris mandabat: in quibus præter abun-
 „ dantem pecuniam, multa purpura vetustate
 „ exesa congesta fuerat. Illic quoque publico-

rum

како што пишува Мунстер во кн. 3 Косм (Munsterus lib. III
 Cosm.) после собирањето на летината и откако ќе се заколеле
 жртви пред влезот на храмот, имало свечена народна гозба.
 Свештеникот престојувал во храмот со затворена уста и без
 да дише, а секогаш кога требало да се обнови, дотрчувал
 до влезот, за да не се осквернави храмот од присутноста
 на знаци на човечка природа. Откако првото утро народот
 ќе чувал стража пред портите излегувал свештеникот и
 внимателно го прегледуваше рогот, кој го беше наполнил
 претходната година и, доколку соодветствувала таа мерка
 на наполнетост со течност, тогаш тој ќе ја објавел за плодна
 следната жетва, а ако пак делумно била намалена, тогаш
 заповедал повнимателно да се чува летината, при што била
 откажувана свечената собирна гозба. Потоа, намалувајќи дел
 од старата медовина во рогот, тој ја пролевал како жртва кај
 нозете на статуата и повторно нацрпувал за да го наполни, и
 во истата форма рогот полн со медовина го враќал на десната
 страната од божеството. И меселе пита во округла форма во
 која се додавало медовина и таа била со таква големина, што
 зад неа би можело да се скрие човек. На овој бог му беше
 посветен коњ зашто се веруваше дека така тој брзо ќе трча
 во битките. А за ова се раскажува во II Syntagm. Но за овој
 идол се бараше да се платат и парични придонеси и плен.
 Зашто од секој поединец, како што раскажува Саксо во Кн
 14 (Saxo. Lib XIV), се наплатуваше по една паричка (num-
 mus) годишно за култот на оваа статуа, и тоа со една третина
 од грабнатите пленови и од добивката. Овој идол имаше и
 тристотини коњи и исто толку негуватели кои војуваа на
 нив: и секоја добивка (печалба) стекната од нив по копно
 или на вода се вложуваше за стражата на свештеникот. А
 тој од парите добиени со продавањето на пленот на овие
 нешта приготвуваше знаменитости од најразличен вид и
 разни украси за храмовите, и нив ги предаваше на чување
 во засолништето (поприштето) со затворени клучалки.
 И во нив освен изобилство пари имаше и многу купови
 пурпурни плаштаници (наметки) нагрисани (изабени) од
 староста. Таму можеше да се види и огромно изобилство од
 јавни и приватни

67

rum munerum, ac privatorum ingens copia
visebatur. Hanc statuam totius Sclaviae pen-
sionibus cultam finitimi quoque Reges donis
prosequabantur. Tandem Valdemarus Danorum
Rex, ut idem tradit, & Helmoldus lib.
II. Cap. XII. refert, expugnata Arcone Ru-
gianorum Urbe Svantoviti statuam succisam
dejecit. Frequens aedem purpura circumpen-
debat, situ tam putris, ut factum ferre non
posset. Nec sylvestrium bestiarum inusitata
cornua defuere, non minus suapte natura,
quam cultu miranda. Dæmon in furvi ani-
malis figura penetralibus excedere visus su-
bito se circumstantium luminibus abstulit.
Oppidani simulacro funem injicere jussi, cum
id pristinae religionis metu exequi nollent;
captivis exterisque quæstum in urbe petenti-
bus, ut illud ejicerent, imperabant. Quippe
domestici numinis Majestatem, quam tanto
cultu prosequi consueverant, graves e vesti-
gio pœnas a suis violatoribus exacturam pu-
tabant. Tum vero variae incolarum voces
exaudiebantur, alii Dei sui injurias lamen-
to, alii risu prosequentibus. Vespera appete-
nte, omnes qui culinis præerant, simulacrum
attentatum securibus, in exigua frustra, ap-
tosque foculo stipites redegerunt. Diu tamen
superstitio ejusdem simulacri, ut Dubravius
lib. I. scribit inter Boemos viguit, donec
Venceslaus Princeps Boemiae, impetratis ab
Othone Cæsare Divi Viti reliquiis religio-
nem mutavit. At ne sic quidem memoriam
Svantoviti delere ex mente Boemorum qui-
vit: quippe nunc quoque nullam magis so-
lemnem Boemi salutationem habent, quam

E 2

» сам,

заветни дарови. Оваа статуа на целата Славија (totius Sclaviae) беше почитувана и со давање парични средства, а и соседните кралеви ѝ укажуваа почит со дарови. Сепак, најпосле Валдемар (Valdemarus), кралот на Даните (/ Данците), што исто така го раскажува и Хелмолд во кн. 2 гл. 12 (Helmoldus lib. II cap. XII) дека кога била освоена Аркона, градот на Ругианите, ја исфрлил статуата распарчена. Околу храмот висеше густа багреница, што поради мемлата беше толку трошна, така што што не можеше да се допре. А таму имаше големо изобилство од необични рогови на шумски ѕверови, што заслужуваа восхит колку по самата своја природа, толку и поради начинот на изразувањето на култот. Еден демон како некое прно животно одеднаш се виде како излегува од внатрешноста на храмот и го снема на светлината од пред оние кои го опкружуваа. На жителите на градот им беше заповедано да му направат погреб на кипот, и бидејќи тие од страв не сакаа да го извршат она што припаѓаше на старата религија, затоа им заповедаа на заробениците и на оние кои бараа некаква печалба во градот да го исфрлат. Се разбира, сметаа дека Величественоста (maestatem) на домашното божество, кое домашните седелци имаа обичај да го почитуваат со толку голем култ, ќе изврши тешки казни според трагата на неговите насилници. И тогаш навистина се слушаа разни извици на жителите, едните исполнети со плач заради неправдата нанесена на нивниот бог, а други проследени со потсмев. Кога приближуваше вечерта сите што беа одговорни за кујната, го привлекоа кипот и со секири го распарчија и во мало оганче ги собраа ситните парчиња и подготвените прачки. Сепак, долго време суеверието за овој кип, како што пишува Дубравии во кн. 1., било живо меѓу Боемите, додека Венцислав, принцот на Боемија откако ги измолил остатоците на Божествениот Витус од царот Отон, ја сменил религијата. И не можел туку така некој да го избие споменот на Свантовит од умот на Боемите; се разбира и сега Боемите немаат ниеден посвечен поздрав за изразување на почит,

» eam, quæ fit sub Viti nomine: exceptuzi
 » enim vel hospitem, vel amicum, vel iner-
 » mem quemquam peregre advenientem, *Wi-*
 » *teus, Witous* ingeminant; velut sospitati a
 » S. Vito concessæ, congratulantes. Quando-
 » quidem ita evenit, ut peste inter vicinos in-
 » crebescente, ipsi dumtaxat, qui Svantovitum
 » colebant, a contagio integri, & incolumes
 » permanerint" (a). Quantum hæc Svantovi-
 » ti superstitio veram, non in Boemia tantum,
 » sed in *Dalmatia* quoque ipsa, Sclavorum reli-
 » gionem sedaverit, colligi potest ex his, quæ
 » nobis ante aliquot annos contigerunt. Ruri
 » vere novo morabamur, (nam & rure valde
 » gaudemus), cum die quadam Vetulam circa
 » ovium caulam quadam admirumur, oratio-
 » nemque aliquam devote recitare notavimus.
 » Propius accessimus, & continuo verba quædam
 » nova ab eâ prolata curiositatem tantam nobis
 » injecerunt, ut integram orationem clara voce
 » repetere ipsam cogereimus. Astitit Anus invi-
 » ta, voceque tremula ita prolocuta est: „Sve-
 » ti Vide, coji vidis; Sveti Luca, coji lucis;
 » Sveti Paravia, coji tatu ruke vexes, i Vu-
 » ku Zube pobijes, ti ucuvaj Ovze moje &c.”
 » Idest: *Sancte Vire, qui vidis; Sancte Luca, qui*
 » *arces; Sancte Paravite, qui furi manus colligas,*
 » *lupoque dentes pertundis, tu custodi oves meas*
 » *&c.* (b) Protinus tacere iustam monuimus,
 » fu-

(a) De Diis Germ. cap. 7.

(b) Hi sunt Sclavorum rusticorum inter alios
 » tute.

од оној во кој било вклучено името на Вит(ус): имено за да го дочекаат гостинот, или пријателот, или некој кој доаѓа невооружен од странство, тие воздивнуваат Витаеус, Витаеус (*Witaeus, Witaeus*), како небаре да се спасени, благодарейќи на милоста од Св. Вит. А исто така некогаш се случило да се појави чума која се ширела кај соседните народи, а самите тие, кои го почитувале култот кон Свантовит биле недопрени од заразата и понатаму останале здрави“.(a)¹³² Колку навистина ова празноверие за Свантовит, не само во Боџија, туку и во самата Далмација ја обедини религијата на Словените, може да се заклучи од оние нешта кои допираат до нас веќе со години наназад. Престојувавме во едно ново село, [зашто престојот на село многу нè радува], кога еден ден слушнавме како некоја старица мрмори околу трлото на овците, и забележивме дека таа рецитира некои свечени заветни стихови. Пристапивме поблизу и од неа постојано се ширеа некои нови зборови, па такво љубопитство влеаја во нас, што целиот говор со јасен глас и самите почнавме да го повторуваме. Старицата застана без да сака, и со треперлив глас вака прозборе: “Свети Виде који видис; Свети Лука, који лукис (/луцис); “Свети Паравиа који тату руке вежес, и Вуку зубе побижес, ти уцувај овце моје и др.“¹³³ То ест: Свети Виде ти кој гледаш, Свети Лука, ти кој лачиш (/одбиваш); Свети Паравите, ти кој на крадецот раката му ја врзуваш и на волкот забите му ги разбиваш, чувај ми ги ти, моите овци(b)¹³⁴. Веднаш ја предупредивме дека ѝ е заповедано да

132 стр. 68 (a) За божествата на Германите гл.7. (De Diis Germ. Cap.7).

133 Во текстот тоа е напишано дословно вака: “Sveti Vide, coji vidis; Sveti Luca, coji lucis; Sveti Paravia, coji tatu ruke vexes, I Vuku Zube pobijes, ti ucuvaj Ovze moje & c.”

134 стр. 68:(b) Ова се песните на селското население на Словените помеѓу

69

superstitiosum esse hoc precum genus; & ne in posterum ita oraret, seria increpatione præcepimus. Ex ea autem Oratione patet, *Svântoviti*, & *Paraviti* superstitionem etiamnum in Dalmatia vivere; quibus sicut ex notatione nominis videndi, ita S. Lucæ arcendi potestatem tribuerunt. *Luk* enim Sclavis *Arcum*, & *Lugit* arcere significat.

Hæc vero si diligenter scrutari velimus, suspicionem nobis ingerere facile possunt, Glagoliticum Sclavorum Alphabetum tantummodo Caroli M. temporibus repertum fuisse: ac forte ab eo ipso Christianæ religionis perduelle, qui *victis ab eodem Carolo M. Rugianis Sclavis, & S. Vitum Corvegiensem Martyrem colere iussis auctor fuit, ut iugo demum abjecto fidem darent, & religionem acceptam mutarent; & in contemptum Corvegiensium simulacro suo Svântoviti nomen imponerent, quemadmodum supra Saxo*

E 3 Gramm.

tutelares Dii, ut olim *Satyri & Nymphae* apud Romanos. Vide Dissert. Cl. Zanettii Italicam ad nos directam, atque editam Venetiis An. 1761. cui Titulus: *Osservazioni sopra un antico Basso-rilievo votivo del Museo Nani in Vinegia ec.* Item Dissert. Cl. Passeri editam Venetiis An. 1759. cui titulus: *Osservazioni del Sig. Abate Giambatista Passeri ec. sopra alcuni monumenti Greci e Latini conservati in Venezia nel Museo dell' Eccellentissima Patricia famiglia Nani n. 4.* De Sclavis enim ita Procop. De Bell. Goth. Lib. 3. „*Sylvas præterea & Nymphas hi colunt, & Dæmones alios, hisque sacrificia peragunt, & inter sacrificandum vaticinantur*“

молчи, зашто овој вид на молитва е празноверие; и со сериозен упрек ја советувавме да не се моли во иднина така. Од таа молитва (од тој говор) е јасно дека суеверието кон Свантовит и Паравит и денденес се живи во Далмација. И според нив, како што од значењето на именката гледање (videndi), така и на Св. Лука му ја припишале моќта за разлучување (arcendi). Зашто кај Словените Лук означува Лак (Arcum), и Лукит/Луцит (Lucit) означува да разлучиш (да издвојуваш arcere).

Доколку би сакале овие нешта внимателно да ги истражине, лесно би можеле тие да ни го наметнат сомнението дека словенскиот глаголски алфавет само се појавил во времето на Карол Велики; и случајно од самиот тој војувачки непријател на Христијанската религија, кој, откако Ругианските Словени биле поразени од истиот Карол Велики, ним им било заповедано да го почитуваат С. Витус како Корвегиски Маченик, а истиот тој пак, откако бил отфрлен јаремот и било дадена заклетва за верност, бил и иницијатор да ја променат прифатената вера; и во знак на презир кон Корвегијците да му го стават името Свантовит на својот кип. Така погоре раскажува и Саксо Грамм. кај Шедиј (apud Schedium).

другите заштитнички песни упатени до Бога, како што некогаш биле песните упатени до Сатирите и Нимфите кај Римјаните. Види во Дисерт. на италијански на Кл. Занети (Cl. Zanetti) која се однесува на нас, а е објавена во Венеција 1761 година го носи насловот: *Osservazioni sopra un antico Basso-rilievo votivo del Museo Nani in Vinegia ec.* Исто така и Дисертацијата на Кл. Пасери (Cl. Passeri), објавена во Венеција во 1759 година со наслов: *Osservazioni del sig. Abate Giambatista Passeri ec. Sopra alcuni monumenti Greci et Latini conservati in Venezia nel Museo dell' Eccellentissima Patricia famiglia Nani n.4* За Словените, имено, така (пишува) и Прокопиј во De Bell. Goth. Lib 3: „Тие ги почитуваа шумите и покрај нив Нимфите и други Демони и ним им принесуваа жртви и при жртвопринесувањето пророкуваа.“

Gramm. apud Schedium tradidit. Sed quid quid dicat Schedius ipse, & citati ab eo Auctores de *Svantoviti* cultus origine, puto ego, eum fuisse longe antiquiorem, *Vitumque* vetustissimum Gothorum Deum extitisse; qui tamen ætate Caroli M. nomen tantum in *Svanto-Vitum*, seu *Sanctum Vitum* mutaverit. Qui enim illa Gothorum Principum vetustissima nomina, *Vitigis*, scilicet, *Viderici*, *Videmiri*, *Vidicula*, & aliorum, quorum ut inquit Jornandes „in hac gente magna opinio est, quales vix Heroes fuisse miranda jactat antiquitas: & quos Semideos, idest *Anses* vocavere” (a)? Nescio tamen, an hæc de *Antis* intelligenda sint, quos certe idem Jornandes *Sclavorum fortissimos* appellat (b). Huc pertinent versus illi, quos ex *Edda Saemundi* recitat Vormius Litterat. Run. cap. 2.

„Runasne scis & resolutos characteres
 „Prægrandes characteres, prævalidos characteres
 „Quos formarunt Deastri
 „Et Fimbul senex illuminavit,
 „Ac incidit Odinus
 „Odinus inter Afas, inter fanos Dualinus,
 „& Daimus inter Nanos.
 „Asvidus (quasi *Ausche-Vitus*) inter Centauros,
 „ipse quasdam incidi.

Accedunt illa etiam, quæ tradit Suffridus Petrus

(a) De Reb. Ger.

(b) Ibid.

Но и покрај сето она што го кажува самиот Шедиј и цитираните од него автори за потеклото на култот на Свантовит, јас сепак сметам дека тој култ бил многу постар, и дека Витус бил најстариот Бог на Готите; тој сепак во времето на Карол Велики само го сменил името во Сванто-Витум, или Свети Витус (*Svanto-Vitum* seu *Sanctum Vitum*). И тој имено е застапен во оние прастари имиња на Готските принцови (првенци) како на пример името Витиг (*Vitix*), односно Видерик (*Videricus*), Видемир (*Videmerus*), Видикула (*Vidicula*) и на други за кои, како што вели Јорнандес: „Во ова племе имало големо размислување дали биле такви какви што некогаш биле хероите што често ги фали чудесната древност и како оние кои ги викале полубогови (*semideos*), то ест Ансес (*Anses*)“ (a)¹³⁵? Сепак, не знам дали овие треба да се сфатат и за Антите (*de Antis*), кои Јорнандес ги нарекува „најсилните од Словените“ (b)¹³⁶. Тука се однесуваат и оние стихови кои според Еда Саеммунд (*Edda Saemundi*) ги рецитира Вормиус /Формиус во Литарат Рун. Гл. 2 (*Vormius Litterat. Run. cap. 2*):

„Дали ти знаеш неврзанијте рунски врежани знаци
 Грамадни врежани знаци, многу силни врежани знаци
 Кои ти обликуваа Деастријте (*Deastri*)
 И сѐарецојџ Фимбул (*Fimbul senex*) ти украси,
 И налејџа Один,
 Один меѓу Афијте/Асијте (*inter Afas*), меѓу храмовијте
 Дуалинус (*Dualinus*) и Дайнус меѓу Нанијте (*Daimus inter Nanos*).

Асвидус (*Asvidus*) [како Ауше-Витус (*quasi Ausche-Vitus*)] меѓу некакви си Кентаври самиот падна(в?). А кон ова треба да се додадат дури и оние нешта кои ги раскажува Суфрид Петрус Леовиенски во делото „За потеклото

135 стр. 70: (a) За подвизите на Гетите (*De Reb. Ger.*).

136 стр. 70 (b) во истото дело.

71

trus Leovadiensis de Origin. Frisior. Lib. 2. cap. 11. inquit enim: "Itaque cum hic *Wit* ducta *Bocchi* (a) Cimbrorum Regis filia Cumeram in dotem a Socero accepisset partem unam Cimbricae Chersonesi, quae nunc Ducatus Slevicensis dicitur, pars haec a novo Domino tunc *Wytland*, hoc est *Viti* terra, & subditi ejus *Vitae*, id est, *Wytlanders* dicti sunt, atque ita quidem *Vitae* fiunt ex *Wyt*, in quo nihil est absurdi, cum & aliis provinciis nomina a Dominis & possessoribus imponi novum non sit. Ex eodem porro nomine *Wyt* vulgari litterarum transpositione *Jute* fiunt." Et paulo supra. "In Frisia ubi ob veterem (b) *Herois*, idest, *Witae* memoriam nomen ejus celebre, & utriusque sexui communiter hactenus usitatum est, qui id referunt viri quidem *Wytse*, foeminae vero *Wytse* populari lingua dicuntur." *Vitas* etiam

E 4 Ve.

(c) *Bocchi*. Quidquid sit de hac historia statuendum, patet profecto, *Bocchi* & *Viti* nomina Glagolitico Alphabeto contenta, apud Cimbrorum antiquissimis temporibus obtinuisse. De *Teuthobochus* Theutonum Rege haec Florus Lib. 3. cap. 3. "Certum te rex ipse *Teuthobochus*, quaternos senosque equos transilire solitus, vix unum, quum fugeretur, ascendit, proximoque in saltu comprehensus, insigni spectaculum triumphi fuit, quippe vir proceritate eximia, super trophaea sua eminebat."

(b) *Scavi Herois* etiamnum *Vitezos* a *Vito* appellant.

на Фриси(те)" кн. 2 гл. 2 (Suffridus Petrus Leovadiensis de Origin Frisior. Lib. 2. cap. 11), а тој имено вели: „И, така, овој Вит откако ја ожени Кумера, ќерката на Бок(а)¹³⁷ (filia... Cumeram Bocchi Regis Cimbrorum), кралот на Кимбрите, од својот тест во мизантропија доби еден дел од Кимбрискиот Херсонес (Chimbricae Chersonesi), кој денес се нарекува Дукатус Слевикенсис (Ducatus Slevicensis), и овој дел тогаш според новиот господар беше наречен Витланд (Wytland), што значи земја на Вит (Viti terra), а неговите поданици беа наречени Вити (Vitae), што значи Витландерс (Wytlanders), и така некако настанаа Витите од Вит (Vitae fiunt ex Wyt), во што нема ништо бесмислено, бидејќи воопшто не било нешто ново и на другите провинции да им се даваат имиња според новите господари. Понатаму од истото име Вит (Wyt) со просто прередување на буквите настануваат Јуте (Jute). „И малку погоре вели: „Во Фрисија каде заради древното паметење е останато она негово славно име за Херој (herois) (b)¹³⁸, то ест Вит(е) (Witae), и тоа се употребува и за обата пола сè до денес, а тоа така се потврдува што некои мажи се нарекуваат во народниот јазик со името Вице (Wytse), а пак жените со името Виц (Wits)“.

137 стр. 71 (a) (per errorem c) *Bocchi*. Сè што треба да се потврди за оваа историја, сосема јасно покажува дека имињата Бок и Вит содржани во глаголкиот алфавет, се задржале кај Кимбрите уште од најстаро време. За Теубок (de Teuthobochus), кралот на Тевтоните ова го кажува Флорус во кн. 3 гл 3: „Самиот крал Теубокус обично натскокнувал (/прескокнувал) по четири возрасни коњи, и се искачил на еден од коњите кој само што почнал да бега, а тој го фатил, скокнувајќи веднаш до него; и тоа било толку величествен приказ на триумф (спектакуларен триумф), и несомнено мажот со исклучителен раст се издигаше над своите трофеи.“

138 стр. 71 (b) Дури и денес Словените Хероите ги нарекуваат Витези (Vitezos), според името на богот Вит.

Venerabilis Beda nominat, quos versio Saxo-
nica *Getas* appellat. Robert. Sheringhamus de
Anglorum Gentis origine cap. 2. pag. 37.

Fortē etiam *Viti* Dei nomen in ipso *Vinido-
rum*, seu *Venedorum* latet nomine, quos Ger-
mani *Vindos* vocitant. (a) Sclavi enim litte-
ram N. ante D. positam solent interdum abji-
cere. Hinc quem Germani *Svento-Vitum* dixere,
Sclavi propria lingua *Sveto-Vitum* appellant:
& quem illi *Sventi-Bolcum*, isti *Sveto-Bochum*,
vel *Sveti-Bogum*. (b) Rursus Provinciam illi
Germaniæ Misniam olim Dalmatiæ cognomi-
nem *Delemniam* appellavere, quam Sclavi
Dalmatiam vulgō dixerint. (c) Hinc Videmi-
rum Gothorum Regem Joruanes quidem (d)
Widimirum; Paullus vero Diaconus *Vindemi-
rum* appellat. (e) Eodem fere modo & Hun-
gari Polonos *Lengel*; addita littera N. a Lecho
Conditore vocant: & apud Anglos D. cum
mutatur (ut ait Daviesius in Grammat. Camb.
fol. 25.) transit in N. Unde ex *Lludd* fit
Lund. apud Robert. Sheringhamum de Anglo-
rum Gentis Orig. cap. 1. pag. 21. Hæc cum ita
sint, videtur profecto idem esse *Vitus* Sclavo-
rum Deus cum *Vindo* seu *Vinido*, & Fenisio
illo

(a) Crautzius apud Ortel. Synon. Geogr. in v.
Vandali.

(b) Hanchius de Silesiorum rebus An. 893.

(c) Vid. Farlat. Illyr. Sacr. Tom. I. Proleg.
Part. 2. cap. 3.

(d) De Reb. Get. cap. 18.

(e) Hist. Miscell. Lib. 16.

Дури и Беда Венерабилис ги именува како Вити (*Vitas*) оние
народи кои во саксонската верзија ги нарекува Гети (*Getas*)
Роберт Шерингамус За потеклото на племето на Англите гл.
2 стр. 37. (Robert. Sheringhamus de Anglorum gentis origine
ca[.2. pag.37.)

Исто така по некоја случајност името на богот Вит
се крие во самото име на Винидите (nomen *Vinidorum*)
или Венедите (*Venedorum*), кои што пак Германите си ги
викаат Винди (*Vindos*).a)¹³⁹. А пак кај Словените буквата Н
(N) во позиција пред буквата Д (D) обично понекогаш се
исфрла. Оттука она што Германите го викале Свенто-Витус
(*Svento-Vitum*), Словените на својот јазик го викаат Свето-
Витус (*Sveto-Vitum*); и она што оние (Германите) го викаат
Свенти –Болкум (*Sventi-Bolcum*), самите (Словени) го
викаат Свето-Бокум (*Sveto-Vochum*) или Свети-Богум (*Sve-
ti-Bogum*)(b).¹⁴⁰. Од друга страна оние (Германите) Мисниа
(*Misniam*), провинцијата на Германија, некогаш ја викале
Делменкиа (*Delmenciam*) според прекарот Далмација, ко-
ја пак Словените обично би ја викале Далмација (c)¹⁴¹.
Оттука и Видемир, кралот на Готите, Јорнандес(d)¹⁴² го
нарекува Видемир (*Widimirum*), а пак, Павел Гаконот го
вика Видемир(e)¹⁴³. Така, речиси на истиот начин и Унгар-
ците, со додавање на буквата Н (N), Полјаците (*Polonos*) ги
нарекуваат Ленгел (*Lengel*), од основачот Лехус (a Lecho
Conditore); а и кај Англите кога се менува Д (D) [како што
вели Дависеј во Грамат. Камб. лист 25 Daviesius in Gram-
mat. Camb. fol. 25] преминува во Н (N). Оттука Лудд (*Ludd*)
станува Лунд (*Lund*) кај Роберт Шерингам во делото За
потеклото на племето на Англите гл.1 стр.21 (Apud Rob-
ert. Sheringhamum De Anglorum Gentis Orig. cap.1 pag.21).
И штом тоа е така, се чини дека е сосема јасно дека е исто
Вит- богот на Словените со Виндус или

139 стр.72 (a) Крауциус кај Ортел. Сион Геогр. види под зборот Вандали
(Crautzius apud Ortel. Synon. Geogr. in.v. Vandali.

140 стр.72: Hanchius de Silesiorum rebus an. 893.

141 стр.72: (c) Види Farlat. Illyr. Sacr. Tom I Proleg. part 2 cap 3.

142 стр. 72: (d) De Reb. Get. gl. 18.

143 стр.72: (e) Hist. Miscell. Кн. 16.

73
illo Sclavorum auctore, & inventore *Venedicorum* litterarum; a quo postea Sclavi *Vindi*, & *Veneti*, seu *Venedi* appellati sunt;

Piaculum est ergo *Hieronymo* Alphabeti *Glagolitici* inventum tribuere. Quid enim tantæ doctrinæ, & sanctitatis viro indignius, quam ut Alphabetum Sclavonicum dicatur invenisse, illudque *Viro* profano Sclavorum numini consecrasset? Nil vetat tamen credere, Alphabetum hoc, ipsa etiam *Hieronymi* ætate apud Sclavorum nationes extitisse; quemadmodum & *Gothicæ* illæ, quas vocant, seu *Runicæ* litteræ jam tunc extitisse dicuntur. Quis enim credat, Sclavorum populos, qui longe ante *Hieronymi* tempora inter Romanos Græcosque versabantur, litteris prorsus, & in universum caruisse: aut vicinorum, sociorumque populorum litteras cum religione non adoptasse? Quandoquidem „litteras (verba sunt *Cl. Bianconii*) „semper fuisse necesse est a regnis & Civitatibus, imo ab humanis convictibus constitutis: cum sine illis neque rerum antæactarum memoria possit esse, neque præsentium ordo, neque recta successio futurorum. (a)

Septimo. Cyrillum, & Methodium Sclavorum Apostolos, aut litterarum Sclavonicarum nomina non invenisse; aut si invenisse dicantur, e Sanctorum Albo esse expungendos.

Nam quod de *Hieronymo* dictum est, idem etiam de *Cyrillo, & Methodio Sclavorum Aposto-*

(a) In Dissert. de Antiquis litteris Hebræor. pag. 60.

Винидус, и со Фенисиј, оној создател на Словените и пронаоѓач на венедските букви, од кого што потоа Словените се наречени Винди, и Венети, или Венеди.

Значи погрешно би било изнаоѓањето на глаголскиот алфавет да му се припишува на Хиероним. Зашто што би можело се каже дека е понедостојно за еден маж со таква ученост и светост, одошто тоа дека тој го измислил словенскиот алфавет, и дека му го посветил на Вит, едно навистина профано божество на Словените? Сепак со ништо не се забранува да се верува во претпоставката дека овој алфавет постоел кај словенските народи дури и во времето на самиот Хиероним; Впрочем и така се прикажува дека оние букви кои ги викаат готски (готици) или рунски (руници) постоеле уште тогаш. Зашто кој би поверувал дека Словенските народи, кои многу порано пред времето на Хиероним пребивале помеѓу Римјаните и Грците немале воопшто никакво заедничко писмо; или дека не ги присвоиле заедно со верата и буквите на соседните и сојузнички народи? Како и да е „сметам дека од секогаш било нужно да има (да постојат) букви [ова се зборови на Кл Бјанкони] и тие биле оснивани од кралства, држави па дури и од човечки убедувања; зашто без нив не би можело да се запаметат ниту настаните кои се случиле претходно, ниту пак, да се запише редоследот на сегашните настани, ниту пак правилно да се надоврзат на идните настани (a)¹⁴⁴.

Седмо. Словенските апостоли Кирил и Методиј не ги измислиле имињата на словенските букви, или пак, ако се смета дека тие ги измислиле, тогаш тие нужно би биле изоставени (избришани) од Книгата со житијата на светителите (e sanctorum Albo).

Зашто она што беше речено за Хиероним, истото треба да се однесува и за Кирил и Методиј, словенските апостоли. На тој начин

stolis est sentiendum. Eo enim necessitatis devenimus, ut si Sanctorum factis eos rite adscriptos esse velimus, nullatenus hujus Alphabeti inventores fuisse statuamus, oportet. Fieri tamen potuit, ut ipsi etiam *adauctores* ejus extiterint, *inventores* vero minime. Sæpe enim fit, ut rerum inventores iisdem rebus vocentur illi etiam, qui operi cuidam prisco novi aliquid addiderunt; sunt tamen *adauctores* potius dicendi, quam *inventores*. Exemplum profero ex Cl. Kohlio, quem simili quadam loquendi forma pene induxerunt Scriptores, ut *Truberum* & ipse Glagolitici characteris inventorem faceret; inquit enim: "Equidem si *Truberi* primum tempore hæc imprimendi ratio innotescere cepisset, præter Dalmaticum scilicet latinum characterem, & hunc Glagolicum eidem adscriberem: præsertim cum Philippi Nicolai in lib. de Regno Christi, & aliorum testimoniis, plane novas Sclavonicas litteras *invenisse* hic dicatur." (a.) Additas autem & intersertas esse novas litteras veteri Alphabeto Glagolitico, tum ex turbato elementorum quorundam ordine, tum ex litterarum nomina efferendi ratione varia plane dignoscitur; quemadmodum in superius notatis demonstratum est: quæ tamen argumento esse possunt, *Cyrillum*, & *Methodium* tantummodo novas aliquot litteras Alphabeto Sclavonico cuidam veteri addidisse: nominaque litterarum vetusta & superstitiosa immutando, religio-

(a) Cap. 2. §. 3. pag. 80. in Not.

доаѓаме до онаа нужна претпоставка дека ако би сакале тие да бидат впишани во обредот на празниците на Светците, тогаш треба да потврдиме дека тие никако не се изнаоѓачи (*inventores*) на овој алфабет. Но сепак, може да се случило тие да биле негови додатни поправачи (*adauctores*), но никако и изнаоѓачи (*inventores*). Зашто често се случува како изумители на нешто, врз основа на истото нешто да бидат исто така наречени дури и оние, кои на стариот труд додале само нешто ново; А тие, сепак поскоро треба да бидат наречени редактори (*adauctores*), отколку изнаоѓачи (*inventores*). Изнесувам еден пример од Кл. Кохлиј што во некоја речиси сосема слична форма на говорење го прикажуваат писателите, онака како што тоа го прави и самиот тој (Кохлиј) кој го смета Трубер за изнаоѓач на словенските букви; „Доколку воопшто овој начин на цртање букви започнал да се бележи најпрвин во времето на Трубер, тогаш, покрај далматскиот, односно латинскиот начин на пишување на буквите, јас на истиот би му го припишал и глаголскиот начин на пишување на буквите; особено поради тоа што во Книгата на Филип Николај „За царството Христово“, и според сведоштвата на другите писатели се кажува дека овој измислил сосема нови словенски букви“; (a)¹⁴⁵ и дека потоа биле додадени и вметнати нови букви во стариот глаголски алфабет, па така, што од размешаниот редослед на нивните елементи, а и поради проширувањето, тие сосема поинаку се распознаваат при нивното рецитирање, а тоа на некој начин е покажано во белешките погоре. Тие (елементи?) сепак би можеле да послужат како аргумент дека Кирил и Методиј само додале некои нови букви на некој си стар словенски алфабет: и наполно заменувајќи ги старите и пагански имиња на буквите, тие исто така биле внимателни и кон верата. Понатаму може да се верува дека самиот овој

75

ligioni etiam cavisse. Porro hoc ipsum Alphabetum ita a *Cyrillo*, & *Methodio* emendatum, credibile est, SS. Viros Græcis etiam formis juxta duplicem Ecclesiarum Græcæ & Latine Ritum scriptitasse: unde & duplex scribendi forma processerit, altera quidem ad Græcam accedens pro Sclavis *Bulgaris* & *Serblis* Græcorum propinquis; altera vero *Runica* similis pro Sclavis *Moravis* & *Dalmatis*, Gentium Gothicarum agnatis, Latinarumque conterminis. Cæterum quidquid sit super hoc negotio statuendum, orationis vela contrahentes, plus ultra vasto hoc in gurgite navigare, illis, quibus robur & æs triplex circa pectus est, barbarica loca perlustrandi, libenter concedimus: Sitque satis *Cadmi nigellas filias* (a) longis erroribus actas, atque

(a) *Auson. Ep. 4. v. 72.* Sic ego *Runas* cum *Ausonio* vocito. *Rune* enim non a Germanico *Ryn*, arare, dictæ esse videntur, quod vulgo creditur; sed potius a Sclavonica voce *Ruino*, quæ *nigrum* colorem significat. Quare & in pervetustis Sclavorum Carminibus *Ruino vino nigrum vinum* dicitur: & lignum capillis nigro colore tingendis aptum Græci *Ρῆς*, Sclavi *Rui*, & *Rugg* appellant, *Dioscor. Lib. 1.* “Decoctum capillos nigrificat.” Itali *Scodano* & *Cotano* vocant apud *Matthiol. in Not. Plinius* quoque *Cotinum* ad colorum usum insignem esse tradit. Inquit enim *Lib. 16. cap. 18.* “Est & in Apennino frutex, qui vocatur *Cotinus* ad lineamenta modo, conchylî colore insignis.” Denique *Magas* illas mulieres, quas *Jornandes de Reb. Get.*

алфавет бил така поправен од Кирил и Методиј, и дека светите мажи при двојниот обред на Црквите, на Грчката и на Латинската, дури пишувале и со форми (варијанти?): оттука произлегла двојната форма на пишување:- едната која пристапила кон Грчката (црква) и служела за Словените Бугари и Серб(л)и, најблиските до Грците; а другата пак, слична на Руницата (рунското писмо) била наменета за моравските и далматските Словени кои биле (по)сродни на Готските племиња и соседи на Латините.

Сè друго што треба да се востанови над оваа задача (обврска), ние, спуштајќи ги платната на едрото во нашево говорење, со задоволство тоа им ги препуштаме на оние кои околу срцето имаат цврстина тројно обвинена со бронза, па нека отпловат и многу подалеку во оваа пушта бездна, за да ги расветлат варварските предели: и нека им послужи како сосема доволен примерот со црномурестите ќерки на Кадмо (a)¹⁴⁶ кои биле водени во далечните

146 стр. 75-6: (a) *Ausonij Pismo 4 стих. 72 (Auson Ep. 4. v. 72).* И јас така како и *Ausonij* си ги викам *Runite*. Значи изгледа дека *Runite* не се наречени според германскиот збор *рин (Ryn)* – да ораш, како што обично се верува, но поскоро би ги именувал според словенскиот збор *Руино (Ruino)* што означува црна боја; Затоа и во прастарите словенски песни се пес *Руино вино (Ruino vino)* - црно вино; И Грците дрвото погодно за боење на косите со црна боја го викале *Рус (Ρους)*, а Словените *Руи (Rui)* и *Руг (Rugg)*, *Dioscor* во кн. 1 (*Dioscor. Lib 1*) вели “превриената вода ги поцрнува косите”. Италиите пак тоа го викаат *Скодано (Scodano)* и *Котано (Cotano)* кај *Матиол* во *Белешките (Matthiol. In Not.)*. *Плиниј* пак, раскажува дека *Котинум-от (Cotinum)* бил употребуван за да се добие сјајна боја. Тој имено во кн. 16 гл. 18 вели: “Во *Апенините* има еден плод, кој се вика *Котинус (Cotinus)* и кој е извонреден за исцртување линии и за пурпурна боја.” И најпосле *Магите (Magas)*, оние жени кои што *Јорнандес* во делото *За обичаите на Гетите* ги нарекува *Алиорунас (Aliorunas)* или *Алрунас (Alrunas)* според словенскиот или според пунскиот јазик, можеме да ги протолкуваме како свештенички на црниот бог. Зашто кај *Геснер Хал (Hal)* на пунски јазик значи Бог, а кај Словените тоа значи Зол бог или *Гавол*; и ако на ова му се додаде *Руна (Rupa)* или *Руина (Ruina)*,

atque sub variis latitantes formis dudum igno-
 ritas, nostris denique indicis, ut speramus,
 proditas, ex Adriæ Melanchlenis ultra Cim-
 merias tenebras ad Sarmatas nostros, quibus eas
 enixe commendamus, & Hyperboreos *ἡμετέ-
 ρα κριταίμεις* reduxisse; ubi ut olim ultimus Scy-
 thi-

Get. *Aliorunas*, seu *Alrunas* vocat ex Sclavonica
 lingua & Punica, *Dei nigri* Sacerdotes interpretari
 possumus. *Hal* enim Punica lingua *Deum* apud
 Gesnerum, Sclavis *Deum malum*, seu *Diabolum*, so-
 nat; cui additum *Runa*, vel *Runa*; *Aliorunas* *Dei*
Nigri, seu *Demonis mali*, & *Diaboli* Sacerdotes
 eas fuisse demonstrat. Philippus a Turre in Dissert.
de Beleno, *Deum Nigrum* a Sclavis alio quoque ho-
 mine *Zernobog* appellari scribit; *Album* vero *Deum*
 ab iisdem propria lingua *Belenum* vocari. Inquit
 enim: "Inde *Tibalenum* eundem esse ajunt, quem
 Sclavi *Zernobock*, seu *Nigrum Deum* appellant,
 teste Helmoldo Lib. I. Chron. Sclavorum cap. 53.
 Nostri quoque Sclavi Montana Foro-Julii; qua
 Carniolam spectant, incolentes, adhuc eodem pla-
 ne vocabulo utuntur; *Zarne* quippe iis est Ni-
 ger, *Bock* *Deus*. Præterea & *Vandalos* adhi-
 buisse ea nomina reperio. Nam *Deum* malum
 appellabant *Zerne-buck*; bonum vero *Bel-buk*:
 erat enim illis *Bel* *Albus*, *Zerne* *Niger*, & *Bok*
Deus. . . . Pater hinc, *Belenum* cultum fuisse
 potissimum in *Armorica* Provincia Galliarum ad Ocea-
 num, in qua *Bojocassis* Urbs sita erat, ex Va-
 lesio in notitia Galliarum, & *Pithæo*, qui hoc
 idem observat, exponens recitatos versus Auso-
 nis

скитања и одамна криејќи се под разни форми, тие најпосле
 станале неподатни за нашите докази, а како што се
 надеваме, тие се појавиле од кај Меланхлените на Адрија,
 и преку темните предели на Кимерите стигнале до нашите
 Сармати. Ете, ним им препорачуваме да се погрижат
 повторно нив да ги доведат назад до Хиперборејците
ὑπεροκροτοῦμένων(?); и како што таму

се покажува дека тие Алиоруните (*Aliorunas*) биле свештенички на
 Црниот бог, или на злиот демон, или на Гаволот. Филипус од Турис
 (*Philippus a Turre*) во дисертацијата За Белено (*De Beleno*) пишува
 дека Црниот Бог од Словените се нарекувал и со некое друго име –
 Зернобог (*Zernobock*); а пак белиот Бог од истите на нивниот сопствен
 јазик се нарекувал Беленус (*Belenum*). Тој имено вели: "Оттука велат
 дека Тибаленум (*Tibalenum*) е истиот (бог), когашто Словените го
 нарекуваат Зернобок или Црн Бог, според сведоштвото на Хелмолд
 Кн1. Хрон. на Словените гл. 53. И нашите Словени кои ги населуваат
 горските предели Форојулии (*Foroiulii*), кои гледаат кон Карниола (*Carni-
 oliam*), се служат речиси со истиот збор; па така зборот Зарне (*Zarne*)
 ним им е Црн, а зборот Бок (*Bock*)- Бог. Покрај ова откривам дека и
 Вандалите ги употребувале тие имиња.

Имено Злиот Бог тие го нарекуваа Зерне-бук (*Zerne-buck*), а пак, добриот
 бог - Бел-бук (*Bel-buk*); зашто кај нив зборот Албус (*Albus*) значеше
 Бел (*Bel*), зборот Зерне (*Zerne*) – црн (*Niger*) и зборот Бок (*Bock*)- бог
 (*deus*). . . . Оттука е јасно дека култот на богот Белен (*Belenum cultum*)
 преовладувал во Арморската провинција на Галија кај Океанот, во која
 беше сместен и градот Бојокасис (*Bojocassis*), според Валесиј (*ex Val-
 sio*) во забелешките на Галите и според Питеј (*et ex Pithæo*) кој истото
 ова го согледува.

77
thici sanguinis auctor *Jupiter*, ita aetate nostra
infolitum DEÆ jubar;

„ nimbis Aquilone remotis
„ Et Cœlo terras ostendit, & æthera ter-
„ ris. (a)

ER-

„ nîi sub Sectione Lib. 1. cap. 3. Inter populos ve-
„ ro Aræmorica præcipui accensetur *Veneri* apud Cæ-
„ sarem Lib. 3. de Bell. Gall.” Monemus tamen voces
Ruino, & *Zerno* non tantummodo ad *nigrum* colo-
rem, sed & ad *subrutilum*, *rubrum*, & *purpureum*
significandum a Sclavis, litteris quibusdam immu-
tatis, usurpari. Dicunt enim *Ruino nigrum*, *Ruso*
subrutilum, & *rubrum*: *Zerno nigrum*, *Zerglieno*
purpureum.

(a) Ovid, *Metamorph.* Lib. 1. vers. 328.

F I N I S.

некогаш бил Јупитер, првобитниот создател на скитската
крв, така во нашево доба невообичаен е сјајот на
БОЖИЦАТА која:

„Ги оштрирани облациите од Аквилона
и на небошто му ја покажа земјата,
а еџерој ѝ го покажа на земјата“.(a)¹⁴⁷

К Р А Ј

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

A Vendo veduto per la Fede di Revisione ,
ed Approvazione del P. F. Filippo Rosa
Lanzi Inquisitor Generale del Santo Ufficio di
Venezia nel Libro intitolato : *In Originem &
Historiam Alphabeti Sclavonici Glagolitici vulgo
Hieronymiani Disquisitio &c. a Clemente Grubif-
sichio Studiosis proposita &c. MS.* non v' esser
cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica , e
parimente per Attestato del Segretario Nostro ,
niente contro Principi , e buoni costumi con-
cediamo Licenza a Gio. Battista Pasquali Stam-
pator di Venezia che possi essere stampato , of-
servando gli ordini in materia di Stampe , e
presentando le solite Copie alle Pubbliche Li-
brarie di Venezia , e di Padova.

Dat. li 11. Aprile 1766.

(Angelo Contarini Procur. Riff.
(Andrea Tron Cav. Riff.
(Girolamo Grimani Riff.

Registrato in Libro a Carte 272. al Num. 1713.

Davidde Marchesini Segr.

НИЕ, РЕВИЗОРИТЕ
од Студиото на Падова.

Со довербата за ревизија и потврда, дадена од П.Ф. Филипо
Роса Манци, главниот инквизитор на Светата канцеларија
во Венеција, откако видовме дека ракописот на книгата
со наслов: *In Originem et Historiam alphabeti Sclavonici
Glagolitici vulgo Hieronymiani disquisition et c.* предложена
во ракопис од Клеменс Грубишич до проучувачите, нема
ниту една изјава што е во спротивност на Светата католичка
вера и подеднакво според изјавата за согласност на нашиот
секретар дека нема ништо што се спротиставува на начелата
на добриот морал, му даваме дозвола на Џовани Батиста
Паскали, печатар од Венеција да може да биде отпечатена
книгата, почитувајќи ги нормите предвидени за печатење и
да ги претстави соодветните отпечатени копии во јавните
библиотеки и книжарници во Венеција и Падова.
Дадено на 11 април 1766 година

(Анцело Контарини, ополномоштен ревизор
(Андреа Гримини, почесен ревизор
(Гиrolамо Гримани, ревизор

Заведено во регистарската книга 272 под бр. 1713.
Од Давиде Марчесини, секретар.